

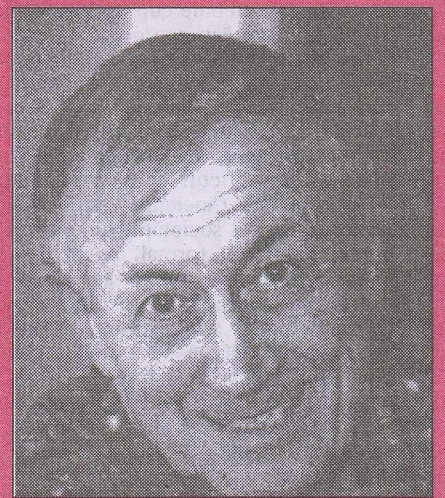
Luceafărul

ti

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **30-31** (774)
SALA DE
LECTURĂ Miercuri, 1 august, 2007

Întotdeauna, în Rusia, una din funcțiile cele mai importante ale poetului a fost aceea de apărător al poporului. Dar acum se consideră că această formulă îl înjosește pe poet. Nu e suficient să fii doar poet? Ei bine, nu e suficient! Dacă vrei să fii un poet mic, da, e suficient. Dar, în cazul acesta, nu te mai plânge că nimeni nu te citește. Pentru că pe oameni nu-i interesează cei care nu se interesează de oameni.

evgheni evtușenko

alexander
soljenitîn

Partea revelatoare a cărții este mai
descoperirea lui în ipostaza de
t. Vigoarea și incisivitatea versurilor
au același puternic impact asupra
lectorului, cum au avut la timpul său,
în câteva decenii în urmă, și scrierile
în proză, cunoscute azi pretutin-

ti."

(gheorghe barbă)

pag. 22-23

stop cadru

„Cititul și scrisul“
lui Nicolae Manolescu

nicolae manolescu

reacții

Un „sport național“:
marginalizarea valorilor

ioan suciș

pag. 47

bogdan ghiu

Secolul XX ar putea fi calificat (mai bine zis, des-calificat) ca *secolul colaboraționismului*: indivizi, categorii sociale și, mai ales, popoare întregi (tocmai pentru că fuseseră încurajate, istoric, să se identifice, să se individueze și să opteze ca „popoare”) s-au văzut, până la urmă, silite să „colaboreze” cu niște puteri totalitare, altfel spus să se rupă în două (sau chiar mai multe) până aproape de uitarea de sine, de non-comunicare internă (așa-numita conștiință morală). Îngemănarea, paralelismul istoric dintre „megatrendul democratizării” (în care trebuie cuprinsă și secularizarea) și cel al *afirmării naționale* (ca „națiune”) s-a dovedit fatal. Ceea ce s-a întâmplat a fost o imensă *reeducare a umanului*, un profund traumatism.

Din care ce a rezultat? Evident, mai întâi dorința de eliberare, apoi, azi, în zilele noastre, eliberarea însăși. Conflictul (interior) dintre (supra-)putere și individ (societate) s-a dizolvat. Mai exact: s-a resorbit. În societățile democratice, nimeni nu mai asuprește, formal, pe nimeni și nimeni nu mai este, formal, obligat să asculte în mod absolut de nimeni. Sciziunea caracteristică finalului de modernitate s-a resorbit. Mai întâi prin „slăbirea” postmodernă (Vattimo), continuată, azi, până la „dispariție” (Baudrillard). (În chestiunile sociale, cei mai buni moralisti sunt esteții, iar cea mai bună critică socială este critica „artistă”: aici Rorty are dreptate).

Azi, tot mai mult, puterea nu se mai distinge de indivizi și de societăți. După autonomizarea monstruoasă a puterii în modernitate, cuvântul de ordine, azi, îl reprezintă *autoreglementarea*: exercităm noi înșine puterea asupra noastră, am preluat puterea până aproape de dispariția statului

Mitul creativității

(atacat și din alte direcții), transcendenței puterii îi succede, azi, totala imanență. Ce șmecherie! Ce truc! Ce nouă „viclenie a rațiunii”! Societatea preia rolul statului, statul „dispare” - *în noi*. Triumf prin dispariție al economiei politice: facem maxima economie de putere, exercitând-o noi înșine. Din formală, normarea și normativizarea societăților (altfel spus, uniformizarea și standardizarea, „masificarea” lor) devin „informale”, literal democratice.

În domeniile a ceea ce, până mai ieri, se chema „spirit”, mitului *creației* i-a luat locul mitul *creativității*. Cu toții trebuie să fim creativi, dar nu creatori. Decuplare, deci, a creației de creativitate și înlocuirea celei dintâi cu cea de-a doua, ca ideal și ca normă, ca „standard”. „Capitalismul imaterial” sau „cognitiv”, cum i se mai spune, presupune în primul rând creativitate și în ultimul rând (aproape deloc) creație. Creație înseamnă (însemna...), implicit, și a distruge, a nega, a contesta, a înlocui. Creația se caracterizează prin raritate și prin iregularitate. Modernitatea a fost (exagerat) creatoare. Post-post-modernitatea, sau, mai exact, *an-epoca* actuală exclude creația, privită paranoic ca exagerat de „critică”, ca prezentând nepermise reziduuri de negativitate, dar obligă la creativitate, altfel spus la creație *inclusă*: nu mai există Exterior.

Teama și fuga de ororile și de nihilismul, de negativitatea distrugătoare care au culminat în secolul XX au fost soluționate prin resorbirea și prin pozitivarea negativității, funcționând ca un șantaj obiectiv.

Creației percepute ca negoțare i se opune azi, paranoic, creativitatea ca nouă formă, informală și imperceptibilă, de „colaboraționism”: am preluat puterea ca s-o exercităm noi înșine. Ce înseamnă *creativitate*? A aplica, a improviza, a adapta, a găsi soluții rapide, deci a completa, a efectua. tocmai, o creație imperfectă, incompletă, o non-

creație, a „crea” în locul creației, dar, tocmai, a schimba în totalitate, fără a o re-crea. Ni se și vrem noi înșine să fim „creativi”, ne place, lăudăm cu „creativitatea” noastră tocmai pentru ne place să facem, democratic, treaba unor compromise istoric. Și, astfel, societatea se reduce moale, iar noi, prin „creativitatea” noastră „colaborăm” non-traumatic și post-traumatic propriu aservire, una la fel de „moale”, preluând activitatea puterii fără, însă, niciun atribut puterii. Nu mai colaborăm *cu* puterea, ci *la* putere. *Facem* puterea, dar nu o *exercităm*. „Socializăm” și imanentizăm puterea. Puterea e-n toate, în și o exercităm, o „facem” „noi înșine”, fără mai delega. Puterea s-a deplasat, dar a și slăbit.

Astfel, disoluția, „slăbirea” sunt percepți democratizare. Iar în ciuda *accelerării* până la „punctualizare” și „simultaneizare” a ciclului prin dominația pieței, ritmurile societăților

vizor

fapt, *scad*, se încetinesc, după fatala cură modernității. Suntem, cu toții, în mod implicit acord să stăm pe loc sau chiar să regresăm pe loc ca nimic să nu ne mai despartă. Epuizați și extenuați, ne-am oprit și stăm, ca să ne bucurăm de viață.

Căci - și aici mi se pare a fi cheia, schimbul de optică - ceea ce putem surprinde ca *fenomen negativ* trebuie privit „în” *pozitiv*. Chiar unele „megafenomene” ne pot apărea ca negații putând fi regretate, *este mai bine, poate, așa!* înțeleg! Este poate mai sigur să fim *creativi* toți decât să ne supunem *creațiilor* câtorva.

Dar ce nouă, încă și mai invizibilă *reeducare a umanului* se operează în felul acesta?

**BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ**

Sponsorizare de la
**Banca Comercială
Română**

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galașchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România NU și de la Ministerul Culturii și Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.64, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul

publicațiilor în poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

stelian tăbăraș

Nenumărate sunt cazurile ateilor care ajung în cele din urmă la credință. „Le-a venit mîntea la cap” spun bătrânii despre cei care au, măcar în ultimul ceas, revelația. De cele mai multe ori aceasta survine prin „alte căi”. Cunoașterea universului interior al omului ori a celui exterior au loc, ambele, în concordanță și prin armonii inexplicabile doar la modul rațional. Matematicile au fost primele răspânditoare de mister, instalând încă din

nocturne

antichitate - ca pe niște postulate - calcule extraordinare, aproape descoperiri! - ca valoarea lui pi (3,14) sau „Ciurul lui Eratostene” pe care, dacă îl pui să funcționeze mintal, pur și simplu te strămută în transă. Apoi, în evul mediu și în cel post-renascentist și acestor mistere li s-au adăugat Teoria atracției universale (Newton), studiul structurilor cristaline și mai ales Tabelul periodic al elementelor (Lavoisier a introdus unul dintre primele sisteme de clasificare a substanțelor chimice). Perfecțiunea tabelului elementelor este într-atât de profundă, încât s-au putut adăuga în el elemente ce nu existau (metale grele), dar care au fost descoperite ulterior. Unele

nu sunt nici azi cunoscute, întrucât vor apare transmutare (perioada de înjumătățire) durează cam peste un mileniu. Intuiții încăpățănarea alchimistilor ce visau obținerea aurului prin alte metode a fost, iată, confirmată teoretic și practic. Este imposibil să te gândești la aceste legi și structuri fără să nu te uimești la relațiile dintre ele, perfecțiunea lor internă, să nu te gândești la un Atoatefacător al văzutei și nevăzutei, la un Creator unic.

E mai puțin profundă credința definitivă pragul „mării treceri” decât cea indusă dintr-o dată ori prin constrângere? În nici un caz. Nu-i înșă dat oricui să înlocuiască „pipăitul rânilei” la mîini și picioare” cu indubitabilul pipăitul ideilor profunde, definitive.

O cale accesibilă nu doar savanților (pe care, asumarea revelației christice) o reprezintă lozincile teribile de silogisme, dar și gramatizării. Mă voi opri puțin la ultima, întrucât am întâmplător s-a spus că „la început a fost Cuvântul și Cuvântul s-a prefăcut în Dumnezeu”. Să înțelegi că în structura limbii, ca și în cea a Universului există substanță (substantivele) și formă (verbele) și că aceste verbe având calități de individualizează (adverbele). Iar așezarea și interacționarea lor în structuri sintactice se realizează prin intermediul unor cuvinte izbitor cu o facere de lume. Ce să mai spunem cuvinte autoritare cărora nici nu se cade să le răspunzi și nici nu li se știe autorul, persoana „Trebuie!”

la limită

Hugo Wolf, marele compozitor austriac - unul dintre geniile liedului, dar prea puțin apt să își dezvolte inspirația în spațiul altor modalități de exprimare muzicale - avea să spună, cu privire la propriul său destin, care urma să îi termine o viață sfârșind în tragedie, că Dumnezeu, atunci când dă, oferă chiar totul, împiedicând diavolul nu să niciodată mai mult decât jumătate din ceea ce ar fi de dat. Revoluția Estului european, din 1989 ori, mai exact, culminând în acel an, a fost - și a rămas până astăzi - o realizare pe jumătate. Ea a fost structurată, deconstruită, sistemul comunist, a fost reformat ideologia marxistă într-un subiect negării ipocrite, al contestării formale, adevărată mai-totdeauna de sinceritate și de stăpânire, interzisă evaluării (și condamnării) efective și a menționării - ori amplificării - rolului comunist imprimat în civilizație, ca mare a istoriei comunismului de stat, a celui în opoziție și (drept faptul cel mai grav) al celui comunist al opoziției, care a fost, și care a fost să fie, la comunism. Lumea în general - și lumea noastră - s-a ales, de pe urma ultimei revoluții generatoare de efecte

Frumoasa din pădurea adormită sau revoluția

Marius Traian Dragomir

...tice-istorice globale, cu mult, cu foarte bine, dar în niciun caz cu peste jumătate din ceea ce s-ar fi convenit să obțină. Timpul nu încă trecut, dacă ar fi să ne amintim de primul dat la una dintre întrebările ce i-au fost adresate într-un interviu pentru un mare ziar american, de către foarte celebrul om politic și diplomat comunist chinez Ciu Enlai, că i se cerea să caracterizeze Marea Revoluție Franceză din 1789: „este prea timpurie ca să ne putem pronunța“ a spus el în plină a doua jumătate a secolului XX. Revoluțiile par, într-adevăr, să dureze, să fie irrevocabile sau inobservabile, sute sau cel puțin zeci de ani, dacă nu cumva noi numim doar elementele sau ansamblele unui proces neîntrerupt, cu adevărat continuu.

Practic am privi revoluțiile - și, în chip general, revoluția noastră - secolul al XX-lea dovedit a fi epoca în care au avut loc un număr relativ nesemnificativ de evenimente, de evenimente și procese înjumătățite, fragmentate și întrerupte, separate prin intervale de timp și de timp nerelevante, sau cel puțin slab relevante istoric. Primul Război Mondial, „Marele Război“, cum i se spunea în timpul desfășurării și o vreme apoi, nu a fost decât o încercare, o deschidere, eronat înțeleasă, în care ce-a de a doua conflagrație planetară. Marea Revoluție a Națiunilor - produsul primei tragedii de război a secolului trecut a fost o instituție pe jumătate - o bună intenție instituțională - fără inteligență, suficientă și relevantă pentru criza de voință creatoare politico-istoric din perioada ultimei sute de ani de prototehnic, economic, financiar și comunicational. Victoria Națiunilor Unite în cel de-al doilea Război Mondial a avut nevoie de o instituție în forma Războiului Rece, pentru a defini consecințele. În 1939, Bertrand Russell afirmase că războiul împotriva Celui de-al Treilea Reich va trebui continuat, până la victorie, printr-un război împotriva Uniunii Sovietice. Dacă există un dat - și un proces

istoric părănd să evolueze către o reală împlinire integrativă, acesta nu este globalizarea (care exclude din fluxul său suflul individual al omului și al umanității), ci atât de lent elaboratul și rafinatul act de constituire, extindere și consolidare a Uniunii Europene, dar aceasta este o cu totul altă problemă. Pentru acum, să observăm că revoluția părții noastre de continent și a noastră, oricâte schimbări decisive ale condiției a adus României, Europei și lumii, este privită în deplinul ei adevăr, în cel mai bun caz drept o frumoasă narcotizată, într-o pădure a speranțelor, a neglijenței politico-economice și a iluziilor. Ca orice frumoasă adormită, ea așteaptă, în profunzimea inconștientului ei somnolent și visător, un prinț care să o trezească - prințul din povestea revoluției nu poate fi decât tineretul, însă nu doar tineretul unei țări, al unei zone geo-politice, al unui continent, ci al lumii. Acest prinț doarme însă adânc în alt colț al pădurii infinite a falsității unei lumi care nu mai este infiltrată de minciuna „ministerului adevărului“, a celui prea mult citat și acum parcă ușor neglijat în 1984, ci se falsifică ea însăși, metodic și nemărturisit, pervers și naiv. Un timp revoluția și tineretul au fost o singură ființă, apoi a survenit (când? cum?) hipnoza profundă.

Revoluția anticomunistă a fost ceva extrem de straniu, unic în toată istoria și, neîndoind, întâmplându-se pentru prima dată atunci: a fost revoluția unor amatori în materie de revoluție îndreptată împotriva unor specialiști ai revoluțiilor. Aceștia din urmă au știut că revoluțiile nu se combat prin luptă, ci se deturneză. În al doilea rând, era - sau mai era - comunismul în ultimul sfert al secolului XX un dușman al capitalismului? El nu mai exista decât drept un competitor în determinarea și orientarea fluxurilor de capital, ca și în forma de structurare a acumulărilor.

Ce urmează să se întâmple începând de acum, ce anume a fost deja inițiat în subsidiar? Adversarul principal al înghetării ierarhice a existenței ar fi trebuit să fie tineretul. Care sunt, la scară mondială, șansele tineretului, cu excepția luptei individuale hobbesiene? Cine va fi „Leviathanul“? Nimeni nu o spune acum, nimeni nu ne dă răspunsul în fața unor astfel de întrebări, așa cum nu o spunea nici în anii care au urmat Yaltei și ultimului război mondial. Dar unde mai sunt mișcările studentești din California, marile adunări populare de la Washington, Paris ori Berlin, care s-au succedat câteva decenii la rând, în perioada postbelică, acuzând orice formă de afectare a condiției umane, comunistă sau necomunistă? Vorbim - mult, puțin, dar încă vorbim - despre *Brave New World*, *Animal Farm* sau *1984*. Cine își mai amintește, însă, despre „tinerii furioși“, despre „beat generation“, despre „nou val“ francez (cu tot apolitismul lui), despre neorealismul italian? Toate acestea sunt lucruri vechi? Poate, dar în ce anume constă noutatea prezentului? Se discută în nenumărați termeni despre reformă, dar se arată a fi, oare, aceasta, destul? Este tineretul de azi sursa pură și copleșitoare, ca energie, creativitate și voință, a viitorului sau, mai curând, originea unei stranii și firave resemnări la trecut? Când Erich Fromm se referea la un contextual abandon al libertății, avea în vedere, el, exclusiv dictaturile? Ceea ce purtăm în noi înșine nu prevalează, oare, asupra tuturor modalităților în care ne exprimăm social. Trăim sub dictatura cvasi-religioasă și impersonală a unei penibile pudori istorico-politice?

acolade

Sezonul compilațiilor

**marius
dragomir**

Otroiță la o margine de drum e obiectul de cult care marchează nu numai o așezare evlavioasă, ci și locul unde păcătoșii

pot avea remușcări, dar și tendința să se purifice, apelând fie la un gest creștinesc, al semnelor crucii, fie la o necesară căință. În plus, amintește fiecărui trecător că nu-i veșnic pe pământ și de-aceia trebuie să se gândească și la o altă lume, a celor drepti, despre care avem atât de puține date și asigurări. De obicei, în jurul ei nu s-plasate grafice și aviziere, nici panouri cu imagini civile, căci acestea ar stânjeni momentele de reculegere. Situația devine de-a dreptul alarmantă atunci când, lângă troița existentă deja, apare alta: cea din urmă nu-i sporește sfințenia celei dintâi, dimpotrivă, are un efect vulgarizator.

Această situație pare să fie interpretată și de unii autori, care nu admit să apară în compania altora de aceeași talie, fiindcă prezența lor le-ar știrbi din personalitate sau ar da naștere unor comparații, care nu întotdeauna i-ar favoriza. Într-o emisiune intitulată „X și invitații săi“, un creator cu puseuri revoluționare a decis ca însoțitorii săi să fie propriile sale ipostaze, cele mai multe, de tip carnavalesc. Chiar dacă omul a sărit peste studii și cărți, complexele nu l-au acompaniat vreodată. Cel puțin în aparență. Cu toate că în România sunt destui intelectuali care l-ar putea pune în umbră, el îi ignoră, fiindcă are o armă imbatabilă: tupeul! E în stare să vorbească despre orice și oricine, nu pentru că ar fi considerat un apreciat autodidact sau vreun creator hărăzit de Domnul - o brumă de talent are, doar nu poți păcăli totuși atât de mulți telespectatori - , ci fiindcă știe, ca nimeni altul, că agresivitatea și intimidarea îi asigură o oarecare faimă. Se poate vorbi chiar de un capital politic - care, desigur, s-a subțiat între timp -, dar nu acesta îi mai oferă vreo audiență, ci ritmicitatea cu care atacă instituțiile statului, autorii care nu admit să intre în polemici cu el, permanența pe undele magnetice, datătoare de rating. Câți mai sunt dispuși să-i evalueze însășiările, câți se mai obosesc să-i analizeze opera minusculă? Ca să fie totuși întreținută, faima are nevoie de strategii și mijloace media, de lansări neconvenționale și prietenii eficiente. Dacă pronunță, frecvent și răspicat, numele unor somități în compania cărora s-ar găsi, deși ele îl comentează într-un registru ironic, dacă are cutezanța să satirizeze indivizi ce-au însemnat ceva în istoria neamului, căzuți în desuetudine între timp, e considerat o conștiință critică, lucidă, interesată de emanciparea unei seminții care admiră astfel de inși gălăgioși și superficiali, cinici și apucători, fără nici un Dumnezeu, de fapt. Cu un instinct al proprietății ieșit din comun, cu un ton vehement și vindicativ, astfel de scamatori au toate șansele să rămână în prim-plan și chiar să lase impresia că sunt interesați de soarta conaționalilor. Ofensiva lor are și o altă justificare: vor să-și acopere micile și marile lor matrapazlăcuri. E și asta o performanță, să te menții în atenție fără să prezinți prea multe garanții că vei deveni reper moral și artistic, într-o societate care sare dintr-o deviație într-un naufragiu, fără să-și onoreze și să-și omagieze realele ei valori. Poate că nu a venit sezonul lor, când majoritatea oamenilor e sensibil doar la compilații, reprezentative pentru mințile lenese. Nu trebuie să facem nominalizări: se observă doar cu ochiul liber. Un astfel de front, ca și cel atmosferic din această vară, e îngrijorător.

Neliniștit și interogativ

În amplul și straniul său periplu metafizic din **Exerciții de libertate** (Editura Helis, Slobozia, 2005), Gheorghe Dobre se înverșunează să contureze imponderabilul, lamura infinită din lucruri și gânduri, bobul de veșnicire smuls efemerului. Noțiunile abstracte se materializează obsesiv și capătă o concretețe care se înstăruiește în memoria (post)lecturală, mereu bună conducătoare de foame de spațiu. Îndrăgostită, mișcarea se vectorizează neîncetat spre celest și angelic. Sunt vizate trăirile perenizând candorile primare, idealitatea pură, nașterea, zborul, rouralul, auroralul, dragostea neîntinată și negrevată de nici o prejudecată, nesomnul ființei, toate acestea amenințate neîncetat de neostoirea morii timpului maculant, indiferența și dezagregarea imposibilizând întoarcerea în punctul pregenetic și sistând, prin urmare, orice altă nouă devenire. Omul e într-un etern ton ontologic într-un regăsirea părții spirituale din el, aventura neexcluzând primejdiile culminând cu extincția.

galaxia cărților

Moartea e însă o condiție favorizantă și potențatoare a eternei epifanii, plasabile sub zodia Păsării Phoenix (v. **Muncile păsărilor**). În chip brâncușian se face elogiul zborului (fluturi, păsări, îngeri), a idealului, a Absolutului a cărui căutare dă sens universului și existenței și motivează destinul îmbogățindu-l anamnetic și responsabilizându-l metempsihotic.

Dragostea se interpune, ca în celebrul vers pavesian („O să vină moartea și-o să aibă ochii tăi”) între poet și propria-i extincție: „singurul adevăr ce mă cutreieră/ acum/ sunt ochii tăi// dincolo de ei/ neantul/ așteaptă” (**anamneză**). Fluxul erotic e mereu unul întregitor de ființă și de univers: „să fim orice/ să fim în neștire/ mai doi decât unul/ mai trei decât marea/ mai goi decât cerul din noi/ decât sarea/ rimelor rare duelând în orbire” (**liniștea dintre stele**).

Angoasele existențiale, deloc puține, îi ocazionatează poetului puseuri oraculare despre ființa umană biruită de instinctualitatea stihinică precum în această posibilă utopie neagră: „și vor veni animalele/ calme, stranii, maiestuoase/ dar flămânde/ haosul devorator/ maimuțe, pantere, ulii/

râme, șobolani, cârțițe/ tigri și coropișnițe/ șopârle și rechini / pelicani și iepuri/ vaci și urși, toate./ înfrățite, dându-și labelle./ aripile, ghiarele și colții/ și vor porni să caute oameni./ armată ordonată, înfiorătoare./ imposibilă/ diabolică-n dezordinea noastră/ căci nu-i va trebui cuvinte/ Cuvântul nu ne va mai folosi nici nouă/ căci nu-l vom mai ști// în fiecare dimineață/ o ninsoare neadevărată/ ne-așteaptă pe toți” (**IX**).

Alienarea, atât a insului, cât și a speciei umane, poate atinge apogeul prin autodevorarea sacrificială ducând la instaurarea Golului și la supremația singurătății absolute pe fondul cărora toate antinomiile sunt anihilate și orice devenire sau idee de devenire își pierde completamente sensul și cuvintele devin inutile de vreme ce se videază de orice semnificație. La rândul-i, orice prezență se absentifică. Bacovianul „gol istoric” conduce la suprema derostificare a existenței, la totala ei desemantizare; „exerciții de libertate/ cuvintele tale râdeau materiei din care se rupeau/ din ce în ce mai frumos/ întorcându-se în pântecul lor absolut/ trezeau prezența centaurilor/ le tulburau ochii și nările/ și-nebuneau căci tu erai mai absent/ cu cât vorbeai mai mult/ trecând printre barele egalului/ spre tăcerea de dincolo/ tăcerea perfectă/ în care ultimul cuvânt/ a dispărut în sine/ restabilind echilibrul/ univers întors în sămânță/ abia atunci imaginile noastre se vor plimba/ Nestingherite/ nereflectate-n nimic/ exerciții perfecte/ foșnind molecule de apă/ trăgând în jurul lor/ liniștea dintre stele// perfecțiunea cifrei sacre” (**XII**).

Există mereu în discursul acestui poet neliniștit și interogativ cât cuprinde, sceptic și pânditor, o voință tainică de textualizare a ființei și o neîncredere în actul epifanic. Poetul își constată dualitatea, e conștient de inerenta dedublare a eului, dar n-ajunge niciodată s-o elogieze, să se lase fascinat de ea, simțind cum îl incomodează și cum îl umple de angoase, ca și cum ar atenta la integritatea lui construită cu atâta trudă (**ecou, copac în iarnă, prima zi de după moartea lui socrate**). Nimic nu pare să devină certitudine, până și actanții erotici se plasează ineluctabil sub zodia inconcomitenței, prezentul trăgându-și greu și nefast sevele din trecut și discordând flagrant cu viitorul (**balize**). Comunicarea a fost abolită la modul existențialist, reperatele sufletești s-au prăbușit în banalitate. Se suferă enorm de un *déjà vu* ori *déjà vécu*, vorbele maschează și sporesc vidul cu care au devenit mărimi direct proporționale.

Nevoia de uitare se confruntă cu

perenitatea memoriei neadormite, zvâcnirile unei tinereți capricioase ireponsabile. Debarasarea de un trecut trăznit, deschis tuturor tentațiilor, a deveni imposibilă. Câtă iluzie, cât eșec în căutarea livrescă de modele, câtă înstrăinare propriei esență a presupus dibuitoarea devenire, câtă energie risipită, pe căi necinoase, nu va mai putea s-o spună nimic cu exactitate vreodată, poetului nema rămânându-i decât să-și trăiască, nu scrâșnet de dinți, drama. E de regret amar cantonarea într-o materialitate palpabilitate vulgară, echivalată cu un eșec pe cât de forțat, pe atât de pauperizator idealuri și de zboruri spirituale și poetul se sfiește s-o facă, edificator în acest sens fiind poemul **Surghiun**. Lipsa reperelor primului rând a celor de natură temporală și spaimele revelate metafizic de revelații că-i e dat să refacă, pe cont propriu, itinerarii prin toposuri lacustre de început lume ori de epocă constituie o temă revine obsesiv și sporește teroarea alien (**pietre pentru sinteza finală**).

Uitării și dezagregării memoriei într-un spațiu veșnic ostil și într-un marator umbrelor, poetul îi opune creația (**cântecul lui Iason către Orfeu, ars**) și frumusețea cântecului. Ieșirea din text e la fel generatoare de disperare ca și clipa în care constai cum îți fuge, la propriu, pământul de sub picioare, ori simți cum îți se desface plămânii de aerul ce se pălădește acolo încă de la naștere (**bis la mijlocul spectacolului**). Lui Gh. Dobre îi reușește un slalom original printre modele inerente care-i tutelează discursul poetic. Un exeget ialomițean al poetului - lăsat numit pe Virgil Dascălu - identifică printre aceste modele pe Blaga, Bacovia, Sorel, Kafka, Sartre, Márquez, Descartes etc.

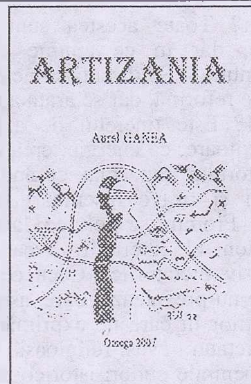
Cu ce-a de a treia plachetă inserată în antologia în discuție, **Dragon cu lotuș gură**, poezia lui Gheorghe Dobre autoreferențializează. Facilitatea elaborării discursului îl neliniștește. Poetul se teme că scrisul duce mai degrabă la intensificarea haosului decât la limpezirea lui ori defrișarea unui drum către ordine. Îndoielile se multiplică și uneori încearcă un sentiment de lehamite și dezgust cosmic privitor la demersul scriitorial căruia, în volumele anterioare s-a dăruit cu frenezie, decantând, până la esențele rare ale poeziei, materia amoros ingrată din recuzita mentală. Tăcerea valéryene îl îmbie în pragul lor salvat. „De nu te-ai agăța de coapsa zilei/ Prădătorii cuvintelor mărețe./ Un haos permanent și-ar căsca botul./ Prostia ne-ar surâde pe fețe” (**Cuier**).

Nu e exclusă nici posibilitatea efe-

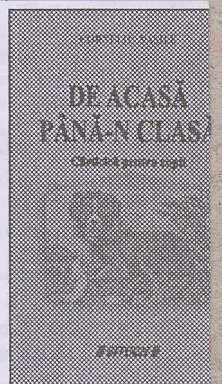
1) **Funigei luați de vânt**
(Miron Țic)
Editura Călăuza

2) **Artizania**
(Aurel Ganea)
Editura Omega

3) **De acasă până-n casă**
(Corneliu Vasile)
Editura Sitech

ții scrisului echivalând cu o transformare de energie intelectuală într-una mecanică și doar atât: "Oricum, zăpada ea fi un ecou,/ un strigăt ajuns la fecțiune/ ca o prezență ideală a suneții/ mă simțeam lipsă, cu toate că/ știam se ascunde pe undeva/ un adevăr cu e n-avem ce face,/ niște energii care se transformă-n alte energii/ ca fulgii, o ere care preia doar forța/ brațului încorși-o face semne/ pe oglinda lacului nețat,/ și nu va mai putea exploda;// eu că am avut întotdeauna/ un mers obișt// n-a rămas nimic în urmă"

ncubeu). Uneori îl încearcă un soi masochist de urie a căderii, a plonjării în increat, de cumva o dulce voluptate a neantizării sine pe care își păstrează dreptul de a o ura (**autobiografie**). Șansa mântuirii e r iluzorie atâta vreme cât evadarea din este e imposibilă, forța carcerală a steia fiind practic inescaladabilă (**ipuri mișcătoare**).

Constantă a liricii acestui poet, aporalitatea, de care vorbea Șerban Irim, anihilează noțiunea de evoluție, ca e cea de involuție ("oamenii s-au năsși uită să moară", iar "mulți nenăscuți d/ rămași între măselele strepezite/ ale Cronos cel Bland./ poze decolorate ind la cuvânt" - **muzică fără note**) și uce, totodată, discursului o notă de icitate odihnitoare. Măreția sacralului de dată cedează locul profanului hilar și odic (**ședința, introproiecție**). Când noria se reactivează, ea nu depășește cu t hotarele amneziei și, în cele din urmă, ane fără obiect (**geneze**).

Într-o împărăție a derizoriului, fricii de rea din basm i se asociază încremea; "nici să cazi, nici să te ridici/ pur și plu să nu existe/ crezând că poți scăpa/ autostrăzi și discursuri/ peste care s-ar a să treacă ea// (râcâitul materiei/ e area din somn)" (**variante**).

Un mic elogiu i se cuvine și ataraxiei isiace (**liniște**). Singurătatea poetului um un râu fără antidot. Societatea ină nu mai e interesară de poezie, presuând că ar fi fost vreodată, dragonului airămânându-i decât să se înfrupte cu si, plantă nu întâmplător cu virtuți e (**Mâncătorii de lotuși, 2**). Format 9 părți, acest poem construit pe o ură idee și încărcat cu mult prea fină ironie amară, nu e, deloc singurul, din **rciții de libertate**, antologic.

Cu al patrulea ciclu al cărții, **Ghilotina ității**, placheta, care de sine stătătoare use în 2001, poetul renunță la șovăiala ciclul precedent și se încrâncenează nou asupra scrisului spre a-și limpezi o de probleme ținând de interferența ului cu ficționalul.

Textualizarea propriului corp e resimn chip dramatic, dureros; însă altminpoezia nu va veni, cu tensiunea sconpe lume (**cântec**). Poezia născută el își devoră oricând creatorul și-l asiază organic, jertfa supremă dând sens unic discursului ca în poemul **acasă**, orat pe tulburătoare și ingenioase cipii corespondențiere și etalându-și potrivă valențele de *ars poetica* pentru stă fază de evoluție a poetului care e pornirea să-și epicizeze piesele e: „din nou acasă, adică printre nte./ printre aceste animale sălbatic

de care atât ai fugit/ ca să poți dormi/ acum ești treaz, te cunosc, s-au învățat cu tine./ le-a fost dor de tine, sar scânteii de toate culorile/ când "blana lor te-atinge drăgăstos;/ au uitat chiar să se mai încaiere ntre ele/ dar fii atent să nu ațipești./ nu e nici un fel de pace sub măslini./ educă-ți simțurile; ți-ai făcut planuri./ aplică-le fără să te lași sfâșiat/ doar ești acasă, ai și grădină/ pe care poți s-o cultivi mai des; dar fii atent la cuvinte.// n-o să știi niciodată care dintre ele/ îți va sări la beregată..."

Dubiile n-au dispărut cu totul, abandonarea aventurii poetice e oricând posibilă (**versuri frumoase**). Obsesia plecării spre "cuibul de gheață" e acum departe de a fi o simplă convenție poetică. Solitudinea a devenit tăioasă ca o coasă, iar realitatea are, la rându-i, virtuți de ghilotină ce-și proiectează victimele direct în imaginar ori în noaptea cea potențatoare de taine. Pe acest fundal îmbibat de scepticism se proiectează însă, când te aștepti mai puțin, un formidabil elogiu adus operei care-i supraviețuiește autorului ei.

În final, ne raliem întrucâtva sugestiei avansate de Nicolae Motoc și anume că, în loc de un volum de aproape trei sute de pagini, dacă luăm în calcul și referințele critice, poate că ar fi fost mai binevenită o selecție riguroasă a poemelor autorului, selecție făcută de cu totul altcineva decât de poetul însuși, acest demers respectând pe cât e posibil principiul că esențele rare se păstrează în flacoane mici, ceea ce ar valoriza și mai mult un autor care până acum nu s-a bucurat din partea criticii de atenția pe care o merită realmente

(ion roșioru)

Intensitatea combustiei poetice

Poemele lui Ioan Suci, poet a cărei voce lirică are o tonifiantă limpezime de cleștar sau de lacrimă, se impun prin frazarea impecabilă și prin găsirea adecvată a tonului înalt și de bun augur baladesc în autentică descindere transilvană; "Turnul Ekaterinei se scufunda, încet,/ tot mai încet, în steaua unui crenel ascet/ ce-ar fi putut să-mi fie/ - doar mie! -/ în amurg/ izvor și-mpărăție/ de nopți și zori/ ce curg/ spre-a ne-mpăca uitarea însingurării lui/ de viață datătoare pe zidul Burgului.// Iedera-l copleșise cu depărtări cum și/ cu pacea unor clipe care cuvinte-ar fi./ dar el tăcea- anume! -/ ...doinind albastre chei/ sub care va deschide/ cu timpul/ Poarta Schei." (**Poem boem cu turn**).

Tema centrală a cărții **Privire spre timp** (Editura Lux Libris, Brașov, 2005) rămâne timpul prin prisma căruia lumea își conștientizează rosturile și se responsabilizează într-o înfometare de clipă intensificată prin trăire irepetabilă (**Despre smerenie**).

Așistăm la o teribilă și încrâncenată asumare a vremelniciei, ca garanție a lăsării de urme, de perpetuare prin actul creator. Spaimele generate de simțul mării treceri par să cunoască o oarecare acalmie

prin iubirea cel mai adesea sinonimă cu înseninarea mioritică: "Tăcerea ta mă va preface-n sudul/ Atâtor calme, simple dimineți/ Cu care vara își îmbracă nudul/ Din noaptea ei de frunze... Să mă-nveți" (**Deltagândul**). Discursul poetic e o pledoarie pentru descătușarea uimirii și poetul nu scapă nici un prilej de a fletisa rătăcirile existențiale din tinerețe ori cantonările în instinctual. Acum a atins vârsta tăcerilor profunde și semnificative și regretă că n-a explorat dintotdeauna abisurile ființei ca altădată Rimbaud: „îți adunam flori.. mângâindu-te luna/ privea cum îți puneai de tăcere cununa// noaptea acestui vis pot s-o văd încă-o dată/ pentru cât paradis erai, nerepetată// ceruri prin noi ating înțelesuri, de floare/ albastre, și tot ning peste clipa ce dor e" (**Ceruri prin noi**).

Aventura poetului pe târâmurile de dincolo de simțurile comune și de rațional ae asociază cu temerare schimbări de perspectivă pe care le presupune respectiva plonjare; "apun cuvinte-n singurul mărgean/ al veacului ce trece în adâncuri - / o nouă atlantidă ruptă-n van/ din al tău gând.../ dar către ce pământuri/ și ape să-ți îndrepti luminile/ tu ochiule, tu, pură atmosferă/ care-ai uitat ziua (și-albinele./ și mierea lor) și te-ai închis în Sferă?// stup de-ntuneric, Luna curge-n sus/ prin

galaxia cărților

peștii fără număr, și se vede/ alunecând, pe cerul presupus/ clipa,/ ce-n lumea ta mereu accede..." (**Batiscaf**). Discursul năpârlește, la rându-i, de atâta însetare/înfometare/îndorurare de a se adapta la legile tăcerii care ninge lumină și dă consistență visului (**Să vii prin vară**). Scufundarea în policromul ireal e mereu asociată cu arderea, poetul însetat de absolut împărțind destinul Păsării Phoenix sau moartea textuală a autorului într-o trecere în operă, adică în cântecul ce-o să rămână. Poezia, hienă flămândă, se răsfrânge deseori asupra propriei condiții, inclusiv asupra celei a creatorului (**Poet necunoscut, Poemul pur sânge**). Poemul poate fi identificat cu dragostea însăși: "Ca un poem pierdut, femeia/ nălucește poveștile păcii/ întrupând neliniștea din amintiri" (p. 47). La rândul ei, dragostea are în comun cu poezia intensitatea combustiei și fiorul cosmic pe care îl generează și-l antrenează cu ea în maelströmul mistuitor.

Ioan Suci e un poet norocos în a găsi, așadar, tonul poeziei de adâncă respirație meditativă, dovedind o forță covârșitoare de a fixa în cuvinte clipa de irepetabilă uimire, ca în poemul final ocazionat de trecerea în neființă a inimitabilului Nichita Stănescu: "Pentru cât ți-a fost de ziuă/ Pentru cât ți-a fost de noapte/ Am să-ți uit privirea dusă/ În vederi de mere coapte.// Pentru cum a fost să-ți fie/ Într-o aripă de mire/ Mai de dincolo de-un munte/ Îți va crește pe-o nefire/ Daruri. Gând lovindu-ți cerul, - / Asculta-voi viul sunet/ Al durutei tale Raze/ Peste timp și peste umblet// Ca-ntr-o stea, - înfloritoare/ Întâmplarea de-o mirare" (**Întâmplare de-o mirare**).

(nelu buzoianu)

De la arhetip la anarhetip și retur

De la arhetip la anarhetip (Corin Braga, Polirom, 2006) este o carte neunitară, lipsită de un fir călăuzitor principal sau de o idee directoare căreia să îi fie subsumate studiile adunate între copertele ei (aș numi-o o creștomafie de texte mai degrabă). Desigur, autorul ne-ar putea răspunde oricând cu nonșalanță că într-unul din studiile cuprinse în această carte, cel care face referire și la titlu, cultivă tocmai principiul de anarhetip (o contradicție în termeni, de altfel, se va vedea de ce), așa încât el nu este contradictoriu, ci mai degrabă tautologic și perfect coerent în planul axiomatic în care se mișcă. Opinăm că aceasta nu este decât comoditate intelectuală. Dar să nu anticipăm.

Într-un prim capitol preliminar, autorul simte nevoia de a discuta „competențele și limitele comparatismului”, acesta fiind unul din domeniile ce ne preocupă în acest volum. Este evident însă că un cercetător a cărui privire se expandează pe orizontală nu poate avea forță de pătrundere și pe verticală, și invers. Corin Braga exprimă așadar aici niște rezerve mai degrabă nejustificate, pentru că punctul de vedere pe care și-l asumă ca și comparatist este perfect legitim: acesta nu va putea concura cu un specialist care excellează în greaca veche și studiul mitologiei Greciei antice, dar nici cel din urmă nu va face față unei discuții ce transgresează cultura greacă, la care benevol clasicistul își limitează orizontul perceptiv.

Urmează un capitol intitulat **Mapamondurile fantastice ale Antichității, Evului Mediu și epocii premoderne**, în care autorul face o trecere în revistă a acestora, pornind de la câteva observații menite a schimba perspectiva materialistă a modernității asupra lumii: „Antichitatea și Evul Mediu nu gândeau lumea în funcție de aceleași coordonate precum lumea modernă. Așa cum alchimia nu a fost o chimie preștiințifică, iar astrologia nu a fost o

teantant de văzut în această dispunere un fel de progresie freudiană a culturii europene (...) Există totuși riscul ca o asemenea amplificare sau generalizare a psihogenezei individului la evoluția unor colectivități și civilizații să fie hazardată și greu de argumentat”. „Gândirea vrăjită a exploratorilor” este ultimul capitol legat de psihogeografie, în care cele susținute anterior la un mod mai degrabă teoretic sunt decelate în psihismul individual al exploratorilor.

Urmează câteva studii care nu au nici o legătură cu cele de până aici, primul dintre acestea analizând „mistica unitivă a furiilor eroice” la Giordano Bruno. Ideea de la care se pleacă este că orice experiență extremă culminează într-un fel sau altul cu o unire cu divinul, cu consecințe mai mult sau mai puțin faste. Studiul dedicat Renașterii, analizate prin prisma câtorva opere de Calderon de la Barca, este cel la care face aluzie motto-ul nostru; Renașterea este înainte de toate o renaștere a științelor oculte, în cadrul căreia se trece de la transcendență la imanentă: Divinul nu mai este descoperit prin revelație din afară (teocentrism), ci din interior (antropocentrism). Toate doctrinele oculte pleacă de la convingerea că omul este un microcosmos, încercând astfel să ajungă, prin cunoașterea omului - văzut ca reflectare a ierarhiilor celeste -, la cunoașterea universului. În Renaștere avem așadar trei tipologii umane distincte: teologul, umanistul și magul, exemplificate în figurile unor Luther, Erasmus și... Faust (autorul putea foarte bine să aleagă pentru exemplificarea magului persoana mult mai reală - istorică și contemporană celorlalte două nume cu valoare de paradigmă - a lui Paracelsus, decât figura evanescentă a lui Faust). Se urmărește aici disputa dintre teologie și astrologie, așa cum apare aceasta în **Viața e vis**, ca și conversația ce are loc în **Magul făcător de minuni**, în care un mag păgân renașcentist este convertit la sfânt creștin baroc. Interesant e însă faptul că, „deși cenzura teologică a urmărit doar refuzarea gândirii magice, poziția raționalistă adoptată de doctorii Bisericii pentru a combate fanteziile eretice și imaginarul renașcentist s-a întors și împotriva religiei înseși, provocând o laicizare abruptă a mentalității publice.” Urmează încă un studiu dedicat literaturii, în care, pornind de la romanele lui Thomas Mann (**Muntele vrăjtit**, **Moarte la Veneția**, **Doctor Faustus**), Corin Braga face o analiză foarte interesantă a evenimentelor istorice și culturale ale Europei secolului XX, ale căror *raisonneur* extrem de fin le-a fost prin opera sa Thomas Mann.

Până aici, aceste studii, deși disparate și fără legătură între ele, oferă totuși o lectură cât se poate de interesantă, dezamăgirea cititorului instaurându-se ireversibil abia spre final, acolo unde ajungem la chestiunea la care se face aluzie încă din titlu. Autorul face așadar, în alte câteva studii distincte, eforturi serioase de a legitima utilizarea conceptului de anarhetip în cazul operelor pentru care arhetipul (înțeles ca invariant cultural) devine inoperant. Problemele cu care ne confruntăm aici sunt înainte de toate de ordin teoretic, ideea însăși de anarhetip dovedindu-se până la urmă sterilă, atât sub aspect conceptual, cât și prin prisma eventualei utilități a unui asemenea instrument la nivel hermeneutic. Dificultățile teoretice de care se lovește, *volens nolens*, autorul, fără a reuși să convingă, pornesc de la o serie întreagă de contradicții în termeni flagrante. Într-un loc, anarhetipul este numit „un mecanism poetic ce refuză logosul”; or, un mecanism poetic - dacă e ceva real, nu doar o simplă abstracție -, presupune deja ideea de structură, de logos, de principiu coordonator. Deci refuzând logosul, de fapt îl susține. Anarhetipul mai este numit „principiu poetic”, adică lipsa unui principiu (*vide supra*) e ridicată acum la rang de principiu: o altă evidentă *contradictio in adjecto*. Și încă: „sunt opere al căror principiu de construcție ar fi un anarhetip”: dacă există un principiu de construcție, acesta e reductibil la arhetip, iar dacă nu există, inutil să vorbim despre el.

De fapt, mai mult de o stare de fapt e vorba decât de un principiu, lucru afirmat și de autor la un moment dat: „masa narativă rezultată din astfel de devertebrări constituie ceea ce numesc un anarhetip”. Deci până la urmă anarhetipul nu mai este un principiu (caz în care, așa cum spuneam, este reductibil la arhetip), ci o simplă abstracție menită a conferi o minimă coeziune acestei mase amorfe constituite din elemente disparate, fără nici un fel de legătură între ele. În alt loc întâlnim o altă afirmație curioasă: „anarhetipul este un animal cultural nevertebrat sau cu un schelet atipic, ce pare monstruos pentru cei obișnuiți cu fauna vertebrată, dar având virtuți și posibilități mult mai largi, nebănuite de poeticile curente”. E ca și cum ai spune că dacă un individ se naște diform, cu un ochi lipsă,

un picior mai scurt și eventual o mână în plus, de fapt superior celorlalți, care se apropie mai sau mai puțin de modelul și proporțiile on vitruvian, pentru că are posibilități multiple Evident absurd.

Corin Braga mai propune apoi un experiment straniu, pentru a-și susține demonstrația cu privire la anarhetip: să luăm opere precum **Măgarul de de Apuleius** sau **Manuserisul găsit la Sarago** lui Potocki; acolo apare un fir central care dezvoltă arborescent. Ce ar fi să scoatem central din ecuație? De aici ar rezulta în opinia sa text centrat nu atât pe ideea de arhetip, cât anarhetip. Se uită însă câteva lucruri: opere respective se dezvoltă pe o structură arhetipală rezultată experimentalmente plecând deci de existența operelor ca atare, fără de care nu am putea vorbi nici de elementele pe care le păstrăm ulte. Interesantă este și originea acestei idiosincrasii cultivate anarhismul la nivel structural: „constă originar pe scenariul arhetipal al căutării Graalului aceste romane *uită* pur și simplu de imperativul sens final și evoluează în voia plăcerii narative. Așadar aceste structuri amorfe nu au altă rațiune de a fi decât plăcerea, nu necesitatea sau căutarea vreunui sens: ne putem întoarce liniștiți la principiu plăcerii. Alt pasaj contradictoriu pleacă de la **Pr** „folosind regresia în memorie ca un dispozitiv amorsare epică, în căutarea timpului pierdut manifestă o libertate anarhetipică etc.” Cum putem vorbi de libertate *anarhetipică* după ce enunțat deja *principiul* ce duce aici?

Însuși faptul de a scrie pe înțelesul cititorului implică miza unui arhetip, ca invariant cultural. Dacă autorul ar fi sincer până la capăt, ar trebui să recurgă la un jargon propriu, neînțeles de cei din jur, eventual chiar de el (În acest sens, Braga într-o atare atenție asupra trecerii „de la arhetip la anarhetip” în cazul lui James Joyce, exemplificat prin **Ulyse**, respectiv **Finnegan's Wake**). În orice caz am avea de a face cu o situație de natură anarhetipală - ca absența arhetipului - dar ce ar mai avea o asemenea „operă”? Nu ar interesa pe nimeni. (Misterul care ar putea, eventual, fascina pe acest caz este - așa cum a arătat Umberto Eco - misterul vid, lipsit de conținut, a cărui singură particularitate constă în permanenta amănunțită devaloare a acestuia, nefiind în fond decât un rezultat al autenticelor substraturi polisemice pe care comportă mitul, arhetipul, alegoria, simbolul etc.)

Autorul ne mai propune o logică de tip hegeliană de tip aristotelic - în care terțul este inclus în al doilea -, dar uită că și aceea se bazează tot pe din urmă, pentru că nici la Hegel nu are loc simultanitatea a terțului inclus, ci doar ulterioară, de vreme ce dialectica se desfășoară în timp. Exemplele date de autor sunt nefericite, pe care și un agent de bursă are de fapt o atitudine distributivă, care funcționează tot liniar în fond, în mod alternativ, nu simultan: el este atent o clipă la monitorul cu acțiuni, la o fracțiune de secundă ascultă ceva în cască, iar în următoarea fracțiune secundă vorbește cu un client etc. Aceste lucruri doar a se desfășura simultan, datorită intervenției de timp în care se fac sinapsele, dar defalcați în porțiuni, atenția este întotdeauna unidirecțională, altfel ar interveni nebunia. Așadar, toată această apologie a anarhetipului ca structură independentă nu este în fond decât o sofisticată juvenilitate, un șir de pseudo-argumente ce nu se susține dacă îl judecăm la riguroasă.

Dar care e de fapt motivul pentru care autorul încrâncenează în a susține imposibilul? Au menționat un motiv, pe celălalt îl intuim (orgoliul oricărui creator de a-și pune pe seama proprie pe ceea ce face): anarhetipul ar oferi varietate pe care arhetipul tradițional nu o comportă. Acesta este un alt paradox, care pleacă în fond de la o confuzie: arhetipul, alegoria, simbolul nu sunt dogme. Orice arhetip oferă variație. Să privim miturile, care sunt atât de diferite privite din afară, chiar dacă subîntind același arhetip, pornind de la un singur exemplu: se știe că **Baltagul** lui Sadoveanu este greșit pe mitul lui Osiris, pe care îl regăsim în legenda masonică a lui Hiram, ca și în babiloniană, în **Baltagul** însuși sau în... **Hidra** lui Corin Braga. Toate aceste texte sunt calchiate pe același mit, dar fiecare prezintă elemente particulare specifice, inutil să insist. În concluzie, anarhetipul nu e decât un concept lax, reductibil fie la arhetip fie la lipsa acestuia - în ambele cazuri rămânând inoperant. Celelalte studii însă, discutate mai sus, rămân o contribuție absolut viabilă a cercetătorului de la Cluj în domeniul comparatismului, acestea fiind adevărate componente de forță a volumului

(daniel stuparu)

galaxia cărților

preastronomic, nici geografia antică și medievală nu a fost o pre-geografie modernă.” Pornind de la asemenea considerente, ajungem să ne întrebăm care era de fapt suportul acestei geografii, medievale de exemplu, din punct de vedere obiectiv evident falsă (pământul văzut sub formă de cerc, chivot sau hlamidă etc.) Iată și un răspuns posibil, oferit de psihologia analitică întoarsă către filosofia culturii și a istoriei: „De fiecare dată când se aventurează într-o călătorie empirică sau imaginată spre Nordul înghețat, spre Indiile fabuloase sau Africa sahariană, omul antic și cel medieval nu explorau atât o geografie exterioară, ci mai degrabă galeria de imagini și simboluri din propriul lor inconștient.” Privită din acest unghi, geografia medievală se dovedește a fi o psihogeografie, ce ne poate oferi nu atât o hartă a lumii în sens exterior, cât o hartă a mentalului colectiv al omului antic sau medieval. Astfel, „viziunea vrăjită pe care o atribuim omului medieval se poate dovedi la rândul său a nu fi decât o lentilă deformatoare, care ne permite să ascundem într-o cultură trecută, dar încărcată de potențial fantastic, niște obsesii miraculoase pe care atitudinea sceptică modernă ne obligă să le refuzăm de pe hărțile actuale.”

Ajungem astfel la cel de-al doilea capitol al cărții, al „geografiei simbolice”, în care se face o prezentare sistematică a principiilor nonempirice ce stau la baza acesteia: antropologic, magic, mitic, teologic etc. Capitolul trei este dedicat „raselor monstruoase din Evul Mediu”. Aici avem de a face cu o altă interpretare inedită a unor ciudățenii precum întâlnirile cu rasele monstruoase aflate, în mituri sau legende, la marginile lumii cunoscute: „Marginile mapamondului sunt un fel de pivniță sau de pod al conștiinței europene, care aruncă aici toate reziduurile neasimilate sau fanteziile și coșmarurile neverificabile în lumea imediată. La periferia oecumenei se află Celălalt, dublul sau umbra omului european.” Ajungem astfel să înțelegem de ce, de la **Odiseea** până la **Gulliver's Travels**, protagoniștii unor asemenea călătorii ajung să întâlnească de-a lungul itinerarelor parcurse tot felul de ființe ciudate și specii diforme. Capitolul patru încearcă o interpretare, mai degrabă forțată, a psihogeografiei prin prisma psihologiei infantile de tip freudian, autorul manifestând el însuși rezerve cu privire la justetea unei asemenea întreprinderi: „Ar fi foarte

uvintele acestea, rostite de un personaj cu totul secundar din **Scrisoarea pierdută** ne dovedește că din multe puncte de vedere în lumea lui Caragiale, la un anumit nivel mediu (căci vorbitorul era un învățat), exista o experiență a vieții politice în noul regim liberal pe care cetățenii de azi n-o prea au, o cascada de evenimente ce au urmat ar fi putut nu doar să le deschidă ochii, ci și să-i înțelegă despre ce se ascunde în dosul unor decizii.

(Nu vreau, prin aceasta, să ader la teza unui personaj - contemporanul nostru", în el însuși - fiindu-se societatea politică actuală după cum, în realitate, atâtea false interpretări forțate, lumea noastră începe să se desprindă de azi s-ar recunoaște în ceea ce este în prezent adevărații observatori ar fi paradisul pierdut al altor vremi. Nu, categoric nu! am spus și în paginile acestei reviste, Caragiale e un personaj excepțional prin talent, spirit de observație și putere de creație, dar și prin formulă politică, e al vremii sale și niciun alt scriitor din secolul nostru nu e în altă situație, indiferent că e vorba de Shakespeare, de Dante sau de Hugo, de Balzac, de Dickens sau de Ibsen. Unele exemple, care depășesc eternul general-uman, micile coincidențe peste decenii, veacuri sau milenii - cu atât mai surprinzătoare când le descoperim într-un contrast semnificativ cu tot restul.) În **Scrisoarea pierdută** se vorbește ca de un personaj cunoscut (deși creatorul încercase să ascundă lucrurile pentru niscăi ignoranți din sală) despre Plebiscitul din 1864, organizat de Cuza pentru a-și legitima lovitură de stat prin care anulara regimul său personal (să-i zicem: plebiscitul). El îl consideră o dată capitală în viața recentă, care s-ar regăsi și la alte, multe, oportunități, deși, în realitate, aceasta nu se prea poate afirma, consultarea „populară” fiind o inovație politică, de care nu uzau monarhiile - cele din vremea noastră, nu cele de uzurpare precum se întâmpla în familia Bonaparte. Ceea ce nu ajunge să spună

opinii

Farfuridi e poate mai interesant pentru noi decât restul: că la mai puțin de doi ani de la proclamarea „tiraniei” lui Cuza, căderea lui plebiscitară înlocuiește un alt plebiscit la care și micul lăncuș Caragiale și-a spus cuvântul, deși era elev în liceu. Pe un maidan învecinat s-a convocat un punct de votare, cu un registru în care se înregistrau numele și semnurile. Ceea ce masele au făcut cu multă însuflețire, parafând căderea „tiraniei”. Caragiale s-a mărturisit ulterior printre altele că, anticipând cu geniul său anumite evenimente survenite mai târziu, după ce sistemul de guvernare democratic (adică bazat pe număr) se va realiza, și-a pus iscălitura în registru de mai mult timp!

Actul constituțional! a fost acest act fondator al României moderne, deși nu era prevăzut în textul nostru fundamental, adică nu era constituțional. În decurs de câțiva ani, Principatele Unite au trecut de la un regim parlamentar mai mult sau mai puțin constituțional, la o tiranie (cum au fost adversarii lui Cuza regimul lui) apoi la proclamarea lui în perspectiva unei reforme politice (pe care Conul Leonida o și văzuse clar după revoluția de la 11 febr. 1866), apoi la un regim monarhic sub un principe ales pe viață, o formulă în fapt de regim constituțional din 9/10 mai 1866. Și toate acestea grație unor decizii care au dat mereu, deși deosebite unul de altul, ba chiar contradictorii, majorități zdrobitoare. E cazul, așadar, să ne întrebăm ce este plebiscitul? O întrebare la care nu știu ce ar fi răspuns Farfuridi, dar sigur noi o vom face, pentru că am mai avut parte de încă vreo câteva asemenea soluții de a ieși dintr-o criză politică, iar în prezent am mai fost destule, întărind o anumită teorie.

În loc de a consulta „direct” voința populară prin referendumuri, plebiscite, mari manifestări publice, așa este o nesocotire a regimului democratic

Știm ce e plebiscitul!

alexandru george

parlamentar, ba chiar un atentat împotriva acestuia. Este o armă perfidă împotriva democrației, căci conferă o putere nejustificată învingătorului, chiar dacă răspunsul „popular” corespunde unei soluții de moment. Cel care-l câștigă invocă un punct circumstanțial, dar nu se limitează la chestiunea care i-a făcut obiectul, ci consideră o omologare a sa ca persoană și un vot de încredere în multe alte chestiuni, pentru un viitor incontrolabil. Eu am definit procedeul consultării „directe” ca omagiul pe care tiranul sau conducătorul cu înclinații autoritariste îl aduce democrației: de fapt, el face mai mult: o compromite, căci o bate cu propriile-i arme: numărul, voința nemijlocită, excluderea intermediarilor „paraziți” sau răuvoitori. Ce mai vreți? jubilează rânjind tiranul. Așa a vrut poporul! Dar nu spune că nu i s-a oferit alte soluții, că ele sunt mai multe și că discutarea nu duce neapărat la anularea ideii bune, ci la nuanțarea și la consolidarea ei.

Cititorul să observe că n-am vorbit de dictator pe care nu-l folosește nici Caragiale (v. Cațavencu, Farfuridi sau conul Leonida); cuvântul n-avea curs pe vremea aceea, căci marxismul nu infestase lumea europeană cu terminologia lui, de multe ori falsă. Amicul din **Situațiunea** visează la o „tiranie ca în Rusia” și Caragiale (spre marea sa rușine) va preconiza câțiva ani mai târziu o soluție autoritară oferită de regele nostru ultraconstituțional și ultra-legalist, care trebuia să devină un Cuza, carevasăzică... Numai că situația în primăvara lui 1907 era într-adevăr de maximă gravitate și, din criză, trebuia să ieșim cât mai repede cu putință: chestiunea țărănească și, de fapt, răscoalele ne aduseseră amenințarea de a fi ocupați de vecinii noștri de la Viena și de ruși, ceea ce ar fi fost un dezastru național.

(Se vede că și atunci o măsură excepțională era cerută de o cauză launtrică, dar putea antrena o intervenție externă: și la căderea lui Cuza am fost amenințați cu anularea Unirii de la 1859, care, după cum susținea Puterea suzerană, turcii, avea valabilitate doar sub domnia acestui principe. Să notăm că și ultima noastră constituție, cea F.S.N.-istă elaborată mai ales de Antonie Iorgovan cu scopul de a-l avantaja pe Ion Iliescu și a asigura partidului acestuia stăpânirea statului, a fost promulgată printr-un referendum mascat sub pretextul necesarei stabilizării. (Pentru românimea speriată în acel moment de haosul și nesiguranta pe care o aduseseră „partidele” - artificiale create chiar de noua putere - soluția cea mai proprie minților primitive era curmarea oricăror dispute sau măcar discuții prin care „politicienii” nu-l lăsau pe șeful statului „să lucreze”.)

Recunoaștem așadar destul de limpede împrejurările în care se proiectează acum un nou referendum; cu unele diferențe, însă: nu e nicio criză, decât aceea creată de însuși cel ce propune drept unică soluție de eliminare a ei; acesta nu e un erou, un prezumat salvator sau mântuitor, ci un personaj obscur, fără merite politice, fără vreun trecut eroic, chiar fără definiție precisă. Și el vrea să acționeze într-un spațiu în care există o experiență politică, ba chiar o foarte benefică alternanță a partidelor constituite, ceea ce nu s-a mai întâmplat de pe vremea lui Vodă Carol I. În plus, nu există nicio amenințare internațională, indiferent de erorile, reaua credință sau mediocritatea guvernelor precedente, țara noastră a fost atrasă într-o direcție care nu mai putea fi evitată, necum discutată și înlocuită. Cel mult putea fi obstrucționată în măsura în care unor F.S.N.-iști de la vârf nu le conveneau unele lucruri, dar restul?..

Cu o întârziere de cel puțin un deceniu și jumătate, țara noastră se îndreaptă fără posibilitatea de întoarcere spre un unic țel. Are nevoie de liniște, de respectarea unor reguli impuse, de bună gospodărire, de reforme interioare, de

schimbări de mentalitate. Pentru asta e nevoie de mediocritate onorabilă și perseverență, nu de salvatori, conducători, generali, mareșali, căpitani. Căci i-a avut și generația mea știe ce a urmat și ar trebui s-o spună.

Regele Carol II s-a întors în țară și și-a reluat tronul declarând că dorește o guvernare „peste partide”, cu „specialiști” - o nouă gogoriță care l-a obligat să-i concedieze după un an și să se adreseze tot blestemăților de politicieni. Grație lor și excelentei guvernări Gh. Tătărescu și-a amânat intențiile dictatoriale până în 1938, când a dat cunoscuta lovitură de stat, el proclamându-se „conducător” (deși era rege), o misiune la care a trebuit să renunțe în septembrie 1940 lăsând puterea unui general care a „prelucrat-o” determinat și de voința Berlinului, dar care a apărut ca un salvator și a ajuns el însuși s-o creadă... Dar, ca să fie mai sigur, ca orice uzurpator ce vrea să se legitimizeze, el a organizat plebiscite.

Și ele sunt de pomină! Pentru că la referendumul de după zdrobirea „rebeliunii” legionare el a obținut 99,99% din voturi, ceea ce nici măcar lui Ceaușescu nu i-a reușit! Cât despre manifestările de simpatie populară „directă”, când, împreună cu legionarii a ajuns la putere, a putut aduna în Piața Unirii mai mult de o sută de mii de oameni (care, câțiva ani mai târziu, vor ieși în stradă să-l ovaționeze pe rege pentru că ne scăpase de Conducătorul salvator).

Ion Iliescu (un foarte abil și experimentat manevrant de ședință) s-a bucurat de o imensă popularitate, deși nu „cobora în mulțime”, dar a văzut (spre deosebire de Băsescu) delirul cu care „populația” Germaniei îl sufoca pe Führer în toate ocaziile: când bietul de el se ducea să se odihnească la vila sa, trebuia să se furișeze pe drumuri ocolite căci îl așteptau zilnic adoratorii, barându-i calea cu urlate de entuziasm și cu flori (mai ales femeile).

Dar nu de aici a renăscut democrația germană, ci de la liberalii Adenauer, Fr.J. Strauss, Erhardt...

Revenind, însă, la Farfuridi și la afirmația că toate popoarele au un „64 al lor, adică un plebiscit, să spunem că nu-i așa, chiar dacă luăm presupunerea ca o... profecție. La noi s-a adevărit, dar mai bine să nu mai fie vreodată.

P.S. Inteligentului nostru actual președinte îi sugerez amintirea lui Carol II, marele detestator al politicienilor și promotorul regimurilor forte. Desființând partidele în 1938, el a adus și argumentul că toți marii demnitari de stat nemaitrebuind să-și consume energiile cu „blestemata de politică” (după vorba lui Tipătescu, A.G.) se vor putea concentra la trebile statului. Purtătorul lui de cuvânt și principal actant, Armand Călinescu, la câteva zile după ce a vestit străinătatea că în România e în sfârșit liniște, a fost găurit de mai mult de o duzină de gloanțe trase de niște inși care nu mai făceau „politică”. Mai târziu asasinatele nu s-au mai numărat, ele aducând mereu pacea între români și ieșirea dintr-o criză. Până la urmă și regele a trebuit să fugă pe burtă într-un tren urmărit de rafalele unor inși desființați în mai multe rânduri...

A urmat Antonescu, al cărui prim cuvânt a fost „Vrajba între români trebuie să înceteze!”. Și s-a pus pe pacificare, în urma căruia am avut asasinată politică cu duimul, lupte de stradă, războaie și distrugeri cu uriașe pierderi umane și materiale. Dar el ne-a scăpat de politicieni, de partide, de parlamente, de libertatea de expresie, de presă și de toate celelalte ticăloșii ale democrației măcar pentru câțiva ani.

Existență

Între astăzi și mâine exist
ca un scufundător de la Delos
și ca o pasăre din Corint
mă încearcă sughitul în somn
caut o atlantidă a firii care
de va fi va fi dincolo...

Între astăzi și mâine ce vis
mai rămâne atent la naștere și
ce păreri silabisite de martorul timp
se-nghesuie-n mine și se prăvăle...
nici moartea nu știe deși
ea le știe pe toate!

Noua religie

Vom învăța noua religie mai ceva
de cum ne-o povestea Eliade / desigur
în Catedrala aceea e și o parte din mine
spiritul francofon din Quebec - marea
cea adormită... Sfinții sfințindu-se reciproc
cu apa din Nil și din Gange / din Crișurile
păcatelor noastre...
De mirare prea obosiți veni-vom spre
Tine!

Trăire

Trăim într-un vis
atât cât trăim/ne risipim
chiar și atunci când vocile noastre
nu mai contează. Trăim clipă de clipă
o zugrăveală perpetuă

Minunile norii și ceața-s
vedenii pe lepedea sentimentelor
în piața din Halifax și-n lumea poetului
iepurii suedezi admiră-o lumină plâpândă

Ce vis mă inundă?
la ce sminteală?
Am să ajung la sminteala cuvintelor
la purpura lor nemărginită/Textul
va limita aria fluxului și refluxului
cu vuietul frigului din Golful Hudson
un pic sau un piculeț de putere
mă va străbate în gând.

Se vor decanta amintirile?

Adrese

Văd iar caietele cu adrese
mă sufocă vântul și-mi face semn
din Cleveland și din Buffalo
doamna Elena pare cea mai mascată
în autobuzul luxos care ne duce
la Niagara... Ce lume și ce distanțe
îmi trec prin vizorul de ceață ?

Văd caietele cu adrese
din poze-mi zâmbește - ce credeți -
Doamna Elena...

La Montreal

Pe o colină de vis sta Sfântul Duh
într-o dimineată ploioasă... Picura
cerul și mă acoperea cu o mână străină
picurau sudorile oamenilor de generații

Le urmăream zilnic ca pe niște minuni
vrednice și frumos parfumate

Stare

Arhangheli triști și goi
visez în astă seară

Oare-au căzut din Cer
cu-o zare călătoare?

O mamă sfântă dragă
să-mi speli cămașa umbrei și-o năframă
la sufletu-mi nevolnic să mi-o pui
ca semn de dinastie ancestrală iarbă crudă
Visătoare...

În ecuația vieții și morții tu cerșetorule
de unde vii?

Creare

Și a zis Omul acela de pe Munte:
„Măine vine Trecutul“. Iartă-mă Doamne
căci iată-mă absorbit de Lumina Ta
împăciuielnică dumbrăvelnică caldă...

Uneori chiar înrourată sau plictisită
ca Pasărea din adânc care zboară
în numele semnului și-al însemnului
dat și cules de la Tine

Doamne fie-ți milă de pajiștea
cu care măsurăm Timpul în care ne crești
de vorba limbajul cuvântului din suflet
de boala aceasta a viului vânt

Căci Unu e necuprinsul și el poate fi
și cuprinsul și totul când se naște din
Punct. Mi-e Catedrala cea plânsă la
Beznea
și-acolo rămân. Amin!

Doamne

Îți mulțumim că ne-ai dat zborul
și cântecul și bucuria și jalea
cuvântul și râsul și plânsul-o voce
a firii tăcute molcome - La Beznea -
de la Bercani până-n Groi e o lume anume
în viață și-n moarte-i credința în Tine!

Păcate

Există inversiuni și există
Păcate... / Omul e om și-asta
se poate / nu-i și nici pasăre
uneori mai este și diavolul dar

Diavolul este și el cu drepturi depline
proprietar pamfletar licurici în anticamera
Lui Dumnezeu! Dar Omul e Om doar cu
chipul
de piatră din Cer.

Pe Pământ

N-am fost nicăieri pe Pământ
sânt un Nimeni băutor de apă
de aer de spirit socratic/un
visător cu pantalonii boțiți
și-un troglodit dacă vreți

Pe Pământ silabisesc încontinuu
cu necuvântul turnat în cuvânt
cu Cuprișmul și Necuprinsul cu Zarea
de ceață... Ingerii mi-s pe aproape
și Infinitul? Metafora prezentul drept
confidență cu Dumnezeu!

N-am fost nicăieri pe Pământ!

ioan țepelea

Negru pe Alb

E o lume și e o impresie crudă
copilăria cuvântului / orizontul curbat
neastâmpărul anotimpului... Totul
e zgomot și rotunjime... Alb violent
negru pe alb pare acum o zădărnici
și un decor decolorat...

E o lume și e vocea ce zboară și sparge
frumosul urâtul realul din univers

Satul din gând

Ar putea fi satul meu și gândul meu
întovărășirea aceasta funestă numită
candoaie... / Ar putea să se nască pe de
și pe vale războiniciei cruzi la vedere
dar numai „După ieșirea neprietenilor și
vrăjmașilor“ cum ar fi zis Sfânta Ană...

Ar fi atunci satul meu martorul mântuirii
visul plesnit în canionul iubirii... noi
aproximându-se căutările în eternitatea
Eminescu!

Delia

Din oglindă a zburat Delia ca o pasăre
rară/trecutul prezentul și viitorul s-a
scris cu degetul inimii pe o atât de imen
diversitate/ La Chartres la Paris
la Bruxelles
și pe vapor la Amsterdam unde stăm
înstrăinați și atât de aproape de Van Gogh

Socrate

Mi-aduc aminte și că la anul
Socrate/ dacă s-ar sărbătorii și morții
cei virtuoși /ar face cu acte 2478 de ani
dar câte legi s-au inventat și câți oameni
le-au fost supuși nu cred că se știe

Cum memoria ne-am uitat-o prin pietre
diabolica stare și frământare a minții
ne înțepă. „Unde și cum murim?“
Pe locurile acelea doar paradisul privirii
și-o vagă idee de superficialitate

O tonică rațiune mai sufla înspre suflet
cocoșul terorist și arhitectul umbrelor...

Autoportrete

Suntem calzi,
căldura din noi dă lumină
noaptea când câini uriași
ai mirărilor ocolesc în fugă somnul nostru.
Fără a mă sprijini cu toate buzele
pe lătratul lor, sparg cu genunchii
secunde la fiecare încheietură a sărutului
până din buzele noastre curg și visul
și sângele curat și fierbinte
arzând până aproape de singurătate
până și pământul.
Suntem calzi,
aproape de lumină, putem înghiți soarele.
De atâta tăcere, frunzele se sperie,
tălpile s-au răcit, poartă deja umbre
și ne întind uriașe brațe,
ne strâng oasele de pe jos
atunci când plângem,
ni le aruncă direct în față
ca o palmă de ploaie răvășită
de buzele care lipesc spaima de cer
și de somnul tăcut murmurând
când mașini, când ritmul trăirilor de lemn.

Forma viselor

Apoi s-a făcut lumină,
din toată carnea doar bulgări de soare
prelungind parcă o alergare în urma căreia
stătea doar întunericul,
nimic din lacrimile răsturnate
și dorul tăcut al copacilor
heluminați de pașii aruncați până
aproape de pământ.
Te-aș cuprinde cu o singură aruncare de cuvinte,
apoi s-ar putea face și ziuă
și vânturi întregi de sare,
bulgări singuratici ai chemărilor din care
se nasc doar strigăte,
copii întind tinerețea nopților
le-a lungul orelor de nisip,
nimic de neatins, totul de strâns între vise.

Precizie

lui George Stanca

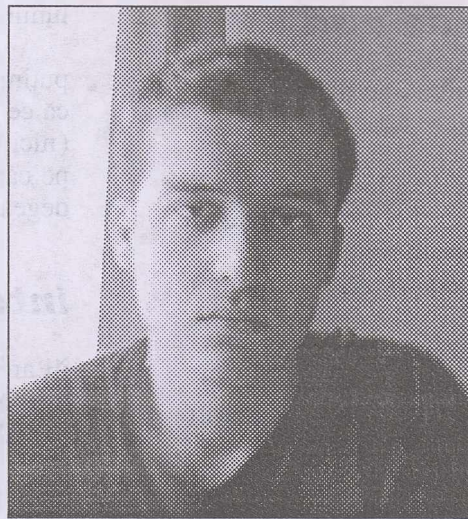
Așa cântăream visele și cuvintele
ca o masă de lemn rotundă
care ținea lumina doar pe trei picioare,
cuvintele erau din aburi întregi
vână la brațul de lemn al ploii
picate din senin către lume.

Definiție

Entre noi nu este decât pământul,
carne fluierată printre oase,
trăzi infinite sprijinind lumina
printre coastele cerului prăbușite
și întoarse de la o literă la alta,
și ne-am putea recunoaște
când zărim frumusețea cu o altă
oftă pitulată în toate
sau într-un zgomot spart
este tot din somn
și sare o naștere tremurată.
Alt pământ, o altă formă de sărut
entre viețile noastre doar lumină,
de aceea pașilor renăscând din noi și din oase,
carne și trecut.

Timp

Cu o lacrimăucid în linie toți copacii,
apoi strâng în brațe întunericul
cu tot cu ziua scursă dintre uimire și vise,
doar zborul îmi pare mai lung,
mă îmbrac și dezbrac doar din carne,
mi aduc aminte cum te priveam primăvara,
chii mi se plimbau peste forma ochilor tăi,
alte mișcări renăscute în ploi gălăgioase
cu flori multe flori;

andrei novac

cu o lacrimă a început totul,
eu eram răsucit peste tine, peste pământ
ca peste o revoluție de palme mușcând și aripile blând,
apoi din ce în ce mai des
sângeram între ceas și cearșaf
tremurând strânsul în brațe și vântul.

Scrisoare din Paris

Apa se taie din noi,
iar noi ne răsturnăm din aproapele ei
ca într-o stare de lacrimi
de o normalitate prin care
printre mașini și metrouri de suprafață
ai putea număra cai și călăreți
mărșăluind iarba de nemiscare.
Dintr-o singură inimă pleacă toate acestea,
din același cer cu pumnii unși de vise
te pot boteza atingând întunericul de soare,
apa se taie din noi,
brațe rupte în formă de poduri
în apropierea noastră ca un sărut.

Stare

Nu i-am făcut rău pământului
ca să-mi fure din cuvinte,
nimic din ce mă face să respir
nu e făcut din oase și nici din carne,
doar din pământ și din copaci crescuți
prin viața prin care trecem
cu o fermitate mută
din care doar secundele pot
să pară frunze în războaie ale vântului
sau morți însetând și cerul și gândul
cu aceleași brațe.
Nu i-am făcut rău pământului,
el doar din mine se hrănește
cu oase și carne
ca îngerul ce îmbătat adoarme
cu buza și trecutul rupt,
la întâmplare, peste un mormânt.

Trap

Noi nu am avut cai,
vedeam doar dâra subțire a drumului
prin care animalele tăiate de timiditate
cu ochii blânzi treceau prin fantoma singuratică
a lucrurilor din care ne făceam vântul
cearșaf peste picioare.
Astăzi luna îți cade ție din coaste peste palme
și doar îngerii mușcă din apă cu dinții
toamna prin brațele noastre cusute
în aceeași întristare.
Noi nu am avut cai,
nici animale mai mari decât câinii,
de aceea când ne-am întâlnit amândoi
iubeam aceste ființe zbuciumate și fermecătoare.

nevoia de apă

în muntele afund de mare
se-arată peștele-mpietrit...

s-a tot retras de-a lungul muntelui -
vezi câte o aripă, după o părere
vezi și o dorsală ridicată
rămasă așa, contra curentului

evident privirii e doar capul -
o gură larg deschisă, aridă
și-n lateral doi operculi împăduriți
până la izvor și indiferenți

de înaintez, boltă cu dinți cariați
m-acoperă și-n fața unui presupus grilaj
mă-ntâmpină un vuiet: *aici*
nu e sălaşul ionei, îmi urlă și

dintr-un zvâcnet orbitor, amețitor
sunt evacuat, de sub opercul, pe versant
de fiecare dată cu un izvor în palmă
ca o lacrimă prelungă, ce seacă firesc
la al șaptelea pas făcut spre
capătul de drum unde, deasupra
prăpastiei, are conturate, iarăși
șapte cercuri din suluri de ceață

pe care trebuie să le adun, să le
suprapun și să zidesc fântână în cer.

cădere în noapte

copilul înjură și nu știe pe cine -

dintr-un reflex înnăscut
își dă jos cămașa și cu burta dezgolită
se aruncă-n oglinda lacului -

plesnetul usturător este auzit de
profesorul
de filosofie ce perora prin apropiere

ca orice filosof în exercițiul funcțiunii
îi ține un discurs aplaudat de rațe de baltă
și de lișițe care, dintr-o logică simplă
nu știu de ce aplaudă

copilul sparge, iată, / de la un mal la altul
/
arc de undă și înjură de mama focului
chiar dacă nu știe despre ce și despre cine

târziu / de o parte și de alta / pe câte
un mal al lacului, copilul și filosoful
- asumându-și distinct teritorii -
fac ce făceau și mai înainte

în timp ce prin oglindă păsările trec
pe deasupra și pe dedesubt
în zbor normal de cădere în noapte.

fântână secă

omul orb / om fără nume stă
la răscruce de drum și-mparte

lumină din ochi de fântână -

puțini, foarte puțini descoperă
că ce-au primit e o bucată de var coșcovit
(nici măcar luat de pe peretele bisericii)
pe care-l poartă-n căușul palmei
degeaba.

intenții pentru un titlu

îți amintești? la trecerea râului
n-a fost nevoie decât de suflecarea
pantalonilor până peste genunchi

apoi, ți-am arătat ochiul cules din pietriș
de sub apă, ce nu era din sticlă sau
calciu transparent, ci pur și simplu
din gelatină

așa, cum îl țineam în palmă
tremura sfios privindu-ți când glezna
când genunchiul îmbrobonate de apă.

pierderea câmpiei

(unde va lângă râmniceu sărat)

bunul meu prieten de peste apă
cu brazda reavănă pe umăr
(unul din frați, tractoristul, avea
grijă să i-o-mprospăteze
în fiecare primăvară)
toată viața a fost supărat-de-ndrăgostit
de câmpie

de cum a făcut ochi
ca să nu-l piardă spre mare, amara și
marea lui dragoste - câmpia
i-a îndreptat privirea spre munte
să-i fixeze un punct de sprijin /
în pornirile lui să aibă opreliște

îmi spunea că pentru el și câmpie
această orientare spre munte
devenise un ritual la fiecare-nceput de zi

treptat muntele îi cădea tot mai mult
în privire și pe bună-dreptate simțea
cum i se fură câmpia

și dintr-o noapte și-apoi tot restul vieții
la poale de colină a ridicat ziduri -

a rupt de la gură, din trup și din suflet
cu sudoarea frunții a făcut mortar
și-a ridicat ziduri cât un stat de om

în umbra lor a fost scăldat pentru
ultima dată de lacrimile câmpiei
și tot acolo fost și îngropat

câmpia a mai venit cernită
la vremuri de restriște și
pentru necesitățile casei a tot luat
din zid, ba praf, ba nisip, ba rar pietriș
de-a rămas acolo doar umbra confuză
a prietenului meu și a zidurilor
cu numele.

nicolai tăicuțu

totul începe de la deziluzie

i-am transmis pe calea undelor veste
că mâine am liber de la Dumnezeu
și vreau să mă întâlnesc cu el
- cu poemul - fără să mai fac și alte
precizări, inutile de la un timp

n-a zis nici da, nici ba

îl aștept, ca de obicei, sub măr
cu cana plină cu vin roșu
îl aștept destins ca o pagină de
revistă ce-și așteaptă poemul promis

ridic cana cu grijă
o-nchin să fie bine primit
și degust; îmi fac curaj
și-mi arunc privirea peste stradă
în întâmpinare... se
plimbă privirea la
braț cu mine tot căutând umbra

mai beau două-trei înghițituri
din vinul rece și-ngândurat
și-ajung la gară. constat că, de la masă
de scris, trenurile trec goale de
sentimente sau, poate, e falsă impresia
cu ferestrele trase

mai trag câteva înghițituri, tot
de unul singur și pornesc hai-hui
prin câmpie, zicându-mi că nu se poa
să nu întâlnesc poemul în câmpia mea
de baștină... în sat nu se simțea
țipenie de om, nici animal, iar

câmpia, în amiază de iulie își
trăsese carapace de abur peste ființă

scurg cana și ultima picătură
de vin mi se prelinge în barbă, iar de
pe piept și mai departe conturându-m
poemul ce mă cuprinsese de mult -

drept pentru care
am consemnat toate acestea / altfel, n

Am cutezat a-i vorbi lui Arghezi despre nevoia de sinceritate a scriitorului. Mi-a replicat: „Sinceritatea nu ajunge. Trebuie să fie o sinceritate adâncă cum o fântână“.

Una din cele mai severe pedepse ale vieții: cea că nu-i putem iubi suficient pe cei din jur, fără de voie, le-am făcut rău.

În tinerețe, suferința nu e luată în serios (nu ți-e rușine să te plângi că ești bolnav?), când îmbătrânești, nu mai interesezi pe nimeni (nu mai vrei, ți-a trecut vremea!).

Lucian Blaga m-a învățat cum să pronunț corect numele lui William Somerset Maugham.

Primesc o carte mixtă, de versuri și eseuri, produsă de un medic local, din care pot să mă pot opri a spicui câteva, să zicem, prinse de neuitat: „Sentimentele îți pot produce neplăceri“; „Uneori politicienii sunt scriși și mincinoși“; „Ce rost mai are viața când este tristă?“. Și încă: „Ori faci lucrurile la timp, ori nu le mai faci deloc“. Cugetarea din urmă îmi amintește sloganul comercial al fiului său.

Ion Creangă, care producea foițe de sare: „Ori fumezi foiță Creangă, ori dai sculului tutunul!“

Vorbește un polițist, pe micul ecran: „am văzut un bărbat de sex masculin?“

memorii

Îmi spune la telefon un scriitor stabilit în România: „Nicolae Manolescu și Eugen Ionescu sunt precum Dumnezeu și Diavolul în lumea lui Blaga. Își schimbă între ei hățurile, așa încât nu știi când e unul, când e celălalt“. Poate că există în destinul criticii noastre fatalitatea unor dualități: Maiorescurea, E. Lovinescu - G. Ibrăileanu, G. Ionescu - Tudor Vianu etc. Dar nu știu dacă sinceritatea nu-l va asocia pe N. Manolescu curând cu alteineva, bunăoară cu tandemul dintr-o vreme, Monica Lovinescu și Virgil Ierunca sau cu încă de nedreptățitul I. Negoitescu.

În niciun fel nu e bine. Destui autori mă suadează: „scrieți despre mine, penru că n-am mai scris niciodată“. B.M. are o altă logică: „scrieți despre mine pentru că ați mai scris o dată“ (în scrisorile ce mi le trimite).

Muzica militară a reînviat în parcul din jurul Târgului. O baie de copilărie. Mă revăd eu eram cu peste șase decenii în urmă, cu o muzică în mână, jucându-mă, sub privegherea părinților, cu nisipul din jurul Porții sărutului. Pe vremea aceea parcul nu era încă asfaltat, Brâncuși se făcea mai aproape de natură. Mă întreb dacă s-ar îngrozi acum văzând toate adaosurile de civilizației, de la puzderia de autoturisme și de tip, la nenumăratele „indicatoare“ și de neon, ce-au năpădit spațiul reveriei monumentale...

Cică Nichita Stănescu i-ar fi consolat pe frații contrariați de comportarea unor lideri comunisti, cu următoarele cuvinte: „vor fi miniștri toată viața, noi vom fi poeți până la moartea“.

A acuza pe un critic că „demolează“ opiniile înseamnă a crede în putința unei

Disciplina lecturii și a scrisului

gheorghe grigurcu

asemenea demolări, adică a vădi o mentalitate primitivă. În actualul context, înseamnă a avea o fibră totalitară.

J.P. Sartre spunea că nu-l supără faptul că e detestat ca om de către cineva care-l prețuiește ca scriitor. Câți dintre noi nu înclină spre o atare ispită care dezumanizează nu doar autorul, ci și creația care nu e o piatră sau un nor, ci o sublimare a omului? Harul ei trece prin autor, așa cum harul divin trece prin sacerdot. Vai de sacerdotul păcătos!

Mic copil fiind, doream nespuse să prind trează miezul nopții. Oare de ce? O înclinație precoce spre „mister“? O șotie? Un teribilism inconștient? Ori doar un mod de-a conversa cu străbunica mea, apropiată ca vârstă de Cehov și Caragiale?

Sunt persoane în sfera publicisticii asupra cărora orice comentariu ar fi de prisos. De ce să risipești cerneala pe un, de pildă, M.M., despre care, cu ani bun în urmă, Nicu Filip, vârstnicul avocat al Uniunii Scriitorilor, îmi spune că e una din hienele mici ale Uniunii?

Fostul meu profesor de limba română, domnul Zaharia Macovei, azi nonagenar, mă taxează într-o epistolă drept „tânăr“! (în vara 2002). Ca să vezi!

Mă gândesc că asasinându-l pe N. Iorga, legionarii au făcut un serviciu comuniștilor. L-au scutit de oprobiul de a-l fi ucis ei, ceea ce ar fi făcut cu siguranță, întemnițându-l în condiții de exterminare, după 1947. Și totuși câtă monedă au bătut pe tema morții istoricului celui, introducând Gulagul, nu s-au dovedit cu nimic mai buni!

Fragilitatea programului meu zilnic. Contează fiecare sfert de oră. O pagină-două rămase nedactilografiate îmi conturbă grav ziua următoare. Telefoane, vizite inopinate, chiar în momentele „de vârf“. Cu toate că îmi încep munca în jurul orei șase dimineața, îmi dau seama adesea, pe la ora 15, că n-am făcut ceea ce mi-am propus. Iar după-amiaza târzie și seara nu-mi sunt prielnice pentru scris (acuitatea minții s-ar zice că se reduce odată cu lumina), ci doar pentru lectură și însemnări pe marginea ei. În schimb noaptea e o bună inspiratoare, în ceasurile de insomnie, când îmi trec prin minte gânduri și asocieri de vorbe care de cele mai multe ori se risipesc până-n zori. Îmi vine greu să mă scol din pat și să notez în toila nopții ceea ce s-ar cuveni. Regret că nu am un reportofon...

Doresc să beneficiez, către sfârșitul vieții, de o perioadă de liniște. Să contemplu ceea ce există, să visez ceea ce n-a putut exista. Însă nu-mi închipuiv cum ar fi posibil. Nu-mi pot întrerupe activitatea pur și simplu (Monica Lovinescu îmi spunea, nu fără cochetărie, că Virgil Ierunca s-a „pensionat“, adică a încetat să mai scrie. „Citesc mult, adaugă domnul Ierunca în persoană, și mă bucur să descopăr frumuseți care mi-au scăpat. Bunăoară în Chateaubriand“.) Deoarece s-ar căsca un gol insuportabil. Viața mea nu e mobilată cu confortul fizic, nici nu cel moral care i-ar permite să se deruleze „de la sine“. Trebuie împinsă astfel cum împingi un automobil cu

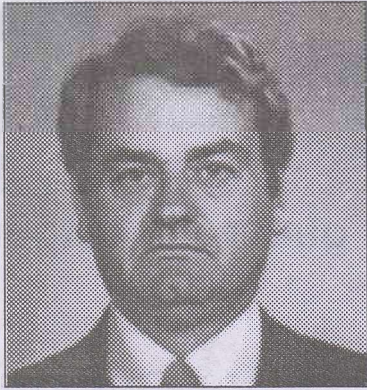
acumulatorul descărcat. O împing prin truda mea cu orar precis și, practic, fără întrerupere, care mă ajută enorm, însă - cum să zic? - pe palierul oarecum mecanic, frustrându-l în orice caz pe cel al aspirației către „dezlegare“ lăuntrică. Ultimul rămâne într-o dureroasă așteptare a unui „mâine“ dilatat („poate mâine și mai mâine“), care s-ar putea prea bine să nu sosească decât sub înfățișarea (angelică?) a finalului.

Viața: o bizară disociere de ea însăși, o desfoliere ce pare fără sfârșit, cu intuiția unui miez pe care nu l-am putea aproxima decât, paradoxal, prin medierea actelor disocierii, a gesturilor desfolierii: „o stranie putere de a face unele lucruri indifferente vieții cu grijă, frenezie, încăpățănare - ca și cum viața ar depinde de ele: aceasta este a trăi“ (Valéry).

Aflu dintr-un articol că actuala „aripă tânără“ a criticii din „România literară“, C. Rogozanu și Luminița Marcu, ar forma un cuplu marital. Astfel s-ar explica mai bine simetria „loviturilor“ aplicate de cei doi în cronica literară a hebdomadului menționat (și cu prelingeri în alte locuri), care-i vizează deopotrivă pe Nicolae Breban și Bujor Nedelcovici, pe Fănuș Neagu și Gheorghe Grigurcu, pe Ana Blandiana și Alexandru George. Mi s-ar putea replica ușor: criteriul estetic. Și totuși prea au amestecat ceea ce viața (literară și nu numai) a despărțit, trecând peste ceea ce înaintașii lor, chiar cei imediat apropiați, au crezut că e un punct de vedere justificat. Nu-i înțeleg. Indiscutabil posedă ceea ce s-ar putea numi talent (peniță ușoară, unghi mobil, „cinematografic“, de observație, substanță a frazelor luate în sine), însă nu e de ajuns. Vor să continue revizuirile (totuși C. Rogozanu le-a respins teoretic!) prin gesturi smucite, capricioase la culme, chiar anarhice, din care pricină nu doar ne nesocotesc, dar ne și sfidează (răuvoitoarea cronică a junelui Rogozanu la o carte a mea, în care, între altele, se miră cu eleganță că am avut „pretenția“ de a obține o locuință în Capitală!). Unde vor să ajungă? Deocamdată au alura unor ucenici-vrăjitori. Să nădăjdum într-o clarificare a dispoziției lor, până la punctul în care vor înțelege că au nevoie de o disciplină (inclusiv istorică), de o inserție consecventă (fie și prin neconștințire) în mediul dat, deasupra căruia efectuează vultele aeriene aidoma unor ulii. Și nu pierdem din vedere remarcă unui confrate referitoare la necesitatea de-a admira, ca o premisă a dreptului la contestare (convingătoare). Vom trăi și vom vedea ce va ieși din nebuloasa agresivă.

Mai mulți confrăți clujeni îmi comunică, pe un ton ironic, dezamăgirea provocată de Marta P. pe care o descriu drept o persoană egotistă și tăfnoasă, care a reușit să îndepărteze lumea din juru-i. Propria mea experiență nu-mi îngăduie să-i contrazic.

Cu cât e mai mică spărtura în gardul prin care-l privești pe furiș, cu atât Paradisul îți apare mai mare.

corneliu barborică

Fiind olog, fiind o legumă, cum îmi va spune mai târziu iubita mea soție, femeie adusă de mine de pe o planetă din constelația Andromeda - despre călătoria mea interstelară voi povesti altădată - cobor din prepeleacul meu de la etajul trei al unui bloc fără lift și colind întreaga lume, umblând pe cărările visului. Prima oprire Parisul, orașul lumină. Să-i zicem VISUL FRANCEZ.

1

„Ne-am cunoscut la Capri într-o seară...” Așa începe un vechi tangou de pe

cerneală proaspătă

vremea când, școlar fiind, mă imaginam dansând cu o frumoasă de la liceul de fete. Povestea ce urmează nu s-a întâmplat pe insula Capri unde, se zice, stelele strălucesc mai puternic ca oriunde și unde dragostea aprinde în inimi, dar mai ales în părțile pubiene, un foc ce nu poate fi stins decât sub cerul înstelat, pe pătura de nisip a plajei pustii. Deci nu la Capri. Italianii nu-mi plac nici de frică. În orașul meu natal se pripășise un italian care confecționa, apreta și vopsea pălării. Umbla pe o bicicletă de curse, îmbrăcat în pantaloni bufanți, pe cap cu o pălărie cu boruri neobișnuit de mari și vorbea atât de stălcit românește că noi, copiii, ne simțeam îndemnați să strigăm după el „palariu chimisto”, pentru că și el zicea la fel atunci când își făcea reclamă. Voia să se laude cu vopsitoria lui de pălării că nu e ca toate celelalte, ci „chimică”. Mai erau în orașul nostru și alți italieni despre care aveam să aflu mult mai târziu. Fuseseră aduși ca pietrari de boierul Costescu, cel pe cheltuiala căruia se înălțase maiestuosul complex cultural dotat cu cinematograful în sală și în grădină, cu o bibliotecă, donație a unui alt boier, cu o sală ce urma să găzduiască, probabil, muzeul orașului, cu o sală de spectacole rămasă neterminată până prin anii șaptezeci. (Aici nu mă lasă inima să nu fac următoarea precizare: „boierii” din ziua de azi, adică îmbogății de după 1990, nu mai investesc în palate de cultură, neprofitabile, - vivat profitul!

- cel mult în fotbal, în palate proprii sau să-și etaleze risipa de bogăție în spectacole de televiziune - vivat profitul! - Cum s-au prăpădit boierii, după 1948, multă vreme nu s-a mai uitat nimeni la colosul de piatră pe acoperișul căruia stăteau de strață doi monștri, doi lei cu aripi și cioc de pasăre. Care dintre pietrarii italieni, acum ajunși cioplitori de cruci ce cască plictisiți și osteniți de bătrânețe pe banca din fața administrației cimitirului în așteptarea unui client, cioplise acele închipuiri asiatice fantastice? Zadarnic își cheltuise banii bătrânul boier, zadarnică fu și osteneala italienilor friulani. Somptuosul palat, cu toată măreția lui, n-a fost în sature să trezească orașul, nici după terminarea sălii de teatru, la o viață cât de cât culturală. Așa că a avut dreptate acel uluitor caricaturist, intrat în Cartea Recordurilor, să spună că el n-a mai pomenit oraș atât de acultural.

Să reluăm. Ca să nu vă mai pun răbdarea la încercări grele repet că n-am cunoscut-o pe insula Capri, ci într-o cafea din Paris care purta numele insulei. Se numea Pauline și era franțuzoaică. Eu din fragedă copilărie aveam o slăbiciune pentru franțuzoaice, pot să spun că îmi răscoleau hormonii abia născuți. După ce vedeam un film franțuzesc cu Danielle Darieaux, trebuia de urgență să merg la o tânără văduvă binevoitoare să-mi sting poftele bestiale. Dacă nu o găseam acasă mă ascundeam în privată și mă masturbam. Cu astfel de mărturisiri n-ar trebui să ies în lume, fiindcă mulți își vor închipui că spun adevărul. Aflați că nu e adevărat. Singurul adevăr adevărat este că încă din copilărie mi-au rămas la inimă franțuzoaicele. Draga de Pauline a cochetat cu mine, deși era măritată de ani buni și avea doi copii. Soțul lucra ca agent imobiliar și își făcea de cap cu clientele prin apartamentele goale pe care le oferea spre vânzare. Asta mi-a spus draga de Pauline ca justificare a depravării ei. De fapt, zicea că era la prima infidelitate și asta numai pentru că îi căzusem cu tronc nici ea nu-și putea explica de ce. Până la urmă, probabil ca să găsească totuși o justificare sau măcar o explicație plauzibilă, mi-a declarat că pur și simplu mă iubește pentru că sunt poet și ei îi plac la nebunie poezii, ca și orice fel de artist. Frecventa special Cartierul Latin în căutarea fericirii. Și mă mai plăcea, pentru că eram român, un exemplar exotic. Uitând că afirmase cum că eu eram prima

ei infidelitate, a început să-mi înșire toată iubirile ei, începând cu un fotbalist senegalez și terminând cu un aborigin australian specializat în vânatoarea de canguri și vinderea lor grădinilor zoologice din întreaga lume. Nici că-ți poți închipui cât bogat era vânătorul ăsta de canguri, mi-a spus ea. M-a îmbrăcat toată în aur, perle și pietre prețioase. Toate le-am pus la păstrare într-o bancă elvețiană. Soțul meu n-are habar cu cine stă în casă, ce nevas bogată are. Nici nu trebuie să afle, pentru că dacă află, la o adică, în caz de divorț ar vrea să-și facă parte.

De fapt, aveam să aflu în împrejurări dramatice că bogățiile ei proveneau de altundeva. Într-o zi m-a invitat la ea acasă zicând că bărbatul ei va lipsi mai mult zile. Mărturisesc că de mult timp așteptam cu nerăbdare invitația. Începeam să fiu invidios (gelos nu, Doamne ferește!) până și pe aborigenul australian. Îmi simțeam rănită mândria mea de urmaș al dacilor romanilor. Cum vine asta, îmi ziceam așteptarea acelei invitații, negustorul de canguri să o tăvălească pe dulcea asta de Pauline și eu nu? Prima noapte n-am putut închide ochii. Perna, cearșeaful, păturile toate îmi duhneau a blană de câine sau de cangur. Pe urmă m-am obișnuit. Pauline turna peste lenjeria de pat flacoane între din cele mai scumpe parfumuri. În una din dimineți m-am trezit cam amețit, cu o ușoară senzație de vomă. Pauline nu e lângă mine. În primul moment am crezut că e la bucătărie să-mi pregătească micul dejun, cum avea obiceiul. Când m-am ridicat din pat, oroare! am văzut-o zăcăută pe covor într-o baltă de sânge. I-am dat o oglindă la gură să văd dacă mai respiră, am pus mâna pe carotidă să constat de mă pulsează sângele prin ea. Draga, supla mea Pauline, cea cu ochii negri ca mura, e moartă. Am sunat la poliție, în câteva minute și-au făcut apariția cu mare tâmbălău câteva mașini de poliție, dormitorul s-a umplut de polițiști, doctorul legist a constatat decesul, un sergent a trasat în creta poziția corpului, un comisar a ordonat transportarea cadavrului la morgă și retragerea forțelor polițienești, după care am rămas în încăperea doar eu și el. Mă poftit să iau un loc pe fotoliu, el s-a așezat pe celălalt în fața mea și a început interogatoriul. M-a întrebat cum mă numesc și ce relație eram cu victima. I-am răspuns cuminte la tot ce îl interesa. I-am arătat pașaportul.

- Aha! a scos el o exclamație de poliț

tisfăcut profesional. Român care va să că. Se pare că misterul drogurilor găsite în borcanele din bucătărie își găsește o explicație mai simplă decât mă așteptam. Umneata îi procurai heroina? Rețeaua balcanică, e limpede...

- Să mă ferească Dumnezeu, domnule comisar! Eu sunt poet și am o vârstă merabilă, cum m-aș putea ocupa cu astfel de treburi?

- Ce vârstă ai?

- Cred că vreo șaptezeci și una de ani. Scrie și în pașaport. Data mea de naștere - 1931.

- Eu știu că poeții sunt mari mincinoși, dar așa o minciună gogonată n-am mai auzit. La vârsta asta un bărbat se plimbă în parc sprijinit în baston, necum să faci un pas nor cu o tânără de numai douăzeci și unu ani. În pașaportul dumatăle scrie că ești înscris în o mie nouă sute șaizeci și patru, dar ar însemna că n-ai mai mult de douăzeci și opt de ani și așa arăți.

- Nu se poate, mi-au falsificat pașaportul atunci când am trecut de cortină!

- Care cortină? Te referi la „cortina de seară”? Aia s-a tras de cincisprezece ani.

- Nu, domnule comisar, cortina care se trage atunci când omul intră într-un univers paralel. În acest univers se produce o ciocnire între prezent și trecut. Odată ajuns în universul paralel, omul ba întinereste, ba îmbătrânește. Eu am întinerit și probabil de aceea cei de la pașapoarte mi-au trecut altă dată de naștere.

- Îmi îndruși verzi și uscate ca să-mi spui cine îți procură heroina. Nu te poți abține.

- Ba vă rog respectuos să mă credeți. Și eu cu profund respect vă rog să mă probați cu detectorul de minciuni sau să mă supuneți unui examen psihiatric. Să știți că eu sunt șeful suprem al sectei bucureștene de opulșarea în Absolut, o sectă capabilă de a învinge orice demoni ca, de exemplu, să întoarcă o comă în metă, oricât de mare, din drumul ei vastator spre Pământ.

După aceste explicații, comisarul a anunțat și la detectorul de minciuni și la psihiatru, dar pentru orice eventualitate a avut legătura cu brava poliție română de la București care a primit următorul răspuns:

1. Johannes Weber este un bărbat senil de vârstă de cel puțin șaptezeci și doi de ani.

2. A părăsit țara cu cel puțin o sută de milioane în urmă.

3. E acuzat de mai multe violuri.

4. Este dat în urmărire generală prin toată țara pentru tâlhărie și jaf armat.

5. Nu face parte din nici o rețea de distribuție de droguri, nici din cea sudică (balcanică), nici din cea nordică (Ucraina, Republica Moldova).

6. Individul a scăpat dintr-un ospiciu de psihiatrie în condiții de maximă securitate.

7. Conducerea Ministerului de Interne vă roagă să nu ni-l înapoiți, fiindcă la noi în țară sunt prea mulți ca el și, dacă se întoarce, să-l expulzați într-o țară unde autoimunitățile sunt obișnuite cu asemenea cazuri.

Pe aeroportul Orly din Paris, comisarul mi-a povestit, râzând cu lacrimi, răspunsul primit de la București. Ne-am distrat de amândoi, am mâncat crenvurști și am băut

mai multe pahare cu bere. Mi-a spus că sigura țară dispusă să mă primească erau Statele Unite ale Americii. Dar înainte de a ne despărți, i-am pus o întrebare căreia nu-i puteam găsi răspuns:

- Domnule comisar, biata Pauline a murit împușcată în timp ce eu dormeam. Cum se face că n-am auzit împușcătura?

- Ai dormit buștean. Îți miroseala gura de la o poștă a cloroform. Și e sigur că ucigașul a tras dintr-un pistol cu amortizor. Așa se procedează în astfel de cazuri. Drum bun și atenție: să ai în vedere că America nu este Europa.

N-am înțeles ce vrea să spună cu această ultimă precizare.

2.

Am ajuns în cea mai bogată țară din lume la vârsta de treizeci și opt de ani fără un ban în buzunar. M-au expediat direct la Las Vegas unde, ziceau, că numai proștii nu se îmbogățesc. Am trecut prin mai multe meserii, am spălat vase într-un restaurant, am curățat privățile unui hotel, am lucrat la o bezinărie, ba am fost și ucenic la un frizer. Acolo m-am îmbolnăvit de stomac, pentru că la mister Underground veneau toți nespălații, toți bandiții ce colindau deșertul în căutarea unui posibil jaf. Uneori făceam treburile astea în paralel. Noaptea făceam una, iar ziua altceva. Când am simțit că s-au adunat în buzunar câțiva dolari, m-am legat de o cocotă frumușică și suplă ca o franțuzoaică. Am aflat ceva mai încolo că e liberă de proxenet. Era minune să găsești un așa exemplar reușit nesupravegheat. Orașul pierzaniei mișuna de fete care mai de care mai tinere și mai frumoase, iar peștii înotau printre ele, jefuindu-le de câștigul lor mizer. Cocota mea, pe nume Andrea Amarinei, era venită la Las Vegas de curând, ca și mine. Și la fel ca mine era de origine română. Provenea din Ferentari dintr-o familie numeroasă, așa încerca să mă îmbrobodească.

- Renunță, Andrea, nu-mi mai îndruși mie povești de-astea duioase, că pe mine nu mă duci cu una cu două. Povești lacrimogene și-aș putea eu înșira cu sutele, că doar de-aia m-a făcut mama poet. După nume ești sigur din părțile Vasluiului, Bacăului sau Iașului. După vorbă ești fată cu carte și, poate, chiar dintr-o familie bună.

- Da, ai dreptate, zise ea cu lacrimi în ochi. Tata e felcer, iar mama e recepționeră la un depozit de fier vechi. Amândoi câștigă bine, dar toți banii se duc pe petreceri și băutură. Din cauza lor n-am reușit la facultate. Apoi am încăput pe mâna unor bandiți care promiteau câștiguri fabuloase ca dansatoare de bar în străinătate. Alte fete au acceptat de bunăvoie, eu însă am fost sechestrată și silită să emigrez. Am trecut prin Bosnia, unde am devenit damă de consumație a ostașilor din trupele SFOR. Următoarea oprire a fost în Spania. Acolo am lucrat o vreme la cules de căpșuni, după care patronul, deși însurat, a pus ochii pe mine și am fugit amândoi în America. Acum câteva zile

m-a părăsit. Asta e povestea mea adevărată...

- Povestea cu sechestratul e o minciună. Toate târfele prinse la frontieră sau expulzate din țările pe unde au ajuns invocă același motiv că au fost silit, sechestrat etc. Nu cred.

- Ba așa a fost, zise ea devenind deodată drăgălașă, cuprinzându-mă cu brațele și strângându-mă la pieptul ei. Vrei să fii peștele meu? Oricum, fără pește aici nu supraviețuiește nici o fată. Ești înalt și voinic, tocmai bun să sperii ceilalți pești. Printre ei ai fi un adevărat rechin. N-ai idee câți bani am putea face împreună.

- Aici, în America vreau să spun, nu există sindicate care să vă apere?

- În America sindicatele și-au dat duhul de mult. Și nu cred să fi existat vreodată un sindicat al cocotelor.

- Dacă știi, explică-mi și mie ce s-a întâmplat cu sindicatele, că la noi, ca și în toată Europa, apără interesele salariaților și se organizează greve monstruoase.

- Știu. Sunt fată cu carte și am studiat problema. Aici nimeni nu mișcă în front, fiindcă orice mișcare l-ar costa scump pe cel care mișcă.

- Nu înțeleg, intervine poliția sau garda națională?

- Nici una, nici alta. Intervin băncile.

- Tot nu înțeleg. Ce putere au băncile?

- Am să-ți explic pe îndelete.

cerneală proaspătă

Bunăstarea americanului se bazează pe credite. Casele, mașinile și tot ce au sunt cumpărate pe credit de la bănci. Și atunci, te întreb, care american este așa de nebun să-și riște jobul când știe că e îndatorat până peste cap, că are datorii pe care nu le poate plăti până la capătul zilelor sale? Uneori le lasă moștenire copiilor lor.

Abia acum am pătruns înțelesul vorbelor comisarului parizian că America nu e Europa. Era un avertisment: Să ai grijă că acolo, dacă ai vreo nemulțumire, nu are cine să te apere.

- Andrea, ești o fată mult prea deșteaptă pentru jobul de prostituată. Am să te scot din mocirlă, dacă ai să vrei să mă aculți.

De milă, dar și pentru că avea ochii negri ca pariziana Pauline, m-am învoit să-i fiu pește și să o apăr. Chiar a doua zi am fost silit să țin piept unei haite de proxeneți care pusese ochii pe Andrea. La vârsta mea, cred că m-am descurcat destul de bine. La doi le-am sucit gâtul și i-am jefuit, alți doi au scăpat cu fuga, lăsându-mi pradă în pistol calibrul 7,63 sau cam așa ceva, fiindcă în privința armelor de foc sunt ageamiu. N-am făcut nici armata, fiind respins la vizita medicală pe motiv de platfus.

Locuiam într-o cameră ieftină de motel la marginea orașului. Eu câștigam ceva

(continuare în pagina 14)

bani de la o benzinărie din apropiere, Andrea profesa în continuare ce știa ea mai bine să facă. Puneam ban pe ban, făceam economie la sânge. Încetul cu încetul, am strâns o sumă frumoasă. Benzinarul la care lucram și care suferea de piept, într-o bună zi și-a luat rămas bun de la cei vii. Văduva Betty mi-a propus să cumpăr eu benzinăria, că ea se mută la frații ei din Kentucky. I-am spus câți bani pot să-i dau și Betty s-a declarat mulțumită. Stând eu la o bere cu proprietarul motelului, omul a început să se vaite ce prost a fost atunci când nu și-a făcut asigurare.

- Cu asigurările nu-i nici o sfârâială, am încercat eu să-i îndulcesc amarul. Aia te taxează gras.

- Dumneata, domnule Werner, ești nou pe-aici, de-aia vorbești cum vorbești. Habar n-ai ce de bani a umflat de la asigurări prietenul meu Goldenberg, proprietar al unui motel cu piscină în deșert. Și-a asigurat pe trei milioane motelul, după care i-a dat foc. Și-a încasat lovelele și s-a dus departe de aici. Acum e acționar principal la o casă de asigurări, pe undeva, prin Denver. Și mie mi-a dat prin cap să mă asigur și pe urmă să dau foc la șandrama, dar Goldenberg a fost mai iute

cerneală proaspătă

de picior. Cum să nu te apuce toți dracii!

M-am întors în cameră cu un piron înfipt în cap. Pironul ăla mi se tot răsucea în scăfârlie. Adică de ce n-aș asigura și eu benzinăria? O benzinărie se aprinde ușor din te miri ce, e un lucru știut. I-am împărțășit și Andreii gândul meu de piroman. A fost încântată. Ne-am înțeles să mai lăsăm să treacă măcar o jumătate de an de la incendiul lui Goldenberg, știind că nici cei de la compania locală de asigurări nu sunt niște fraieri. Vedeam însă pe proprietarul motelului nostru din ce în ce mai agitat și mi-a fost teamă să nu mi-o ia înainte, așa cum i-o luase lui alde Goldenberg. M-am prezentat de îndată la compania de asigurări unde, după un îndelung și complicat interogatoriu, m-au asigurat pentru suma de două milioane de dolari. Când să ies pe ușă dau nas în nas cu domnul Kessler, proprietarul motelului. Am revenit acasă în viteză și am pus-o pe Andrea la curent cu evenimentul. A fost de acord că e cazul să ne grăbim, ca să nu ne-o ia înainte Kessler. Andrea a promis că se ocupă ea de incediu, să n-am nici o grijă. La benzinăria noastră a venit să-și adape „calul” o vechitură de motocicletă, un cerșetor care, în schimbul a una sută dolari, era dispus să arunce un muc aprins de țigare asupra pompei de benzină la care tocmai își umplea pe gratis rezervorul. Planul ei a reușit. Benzinăria noastră a ars în întregime, inclusiv closetul. În vreme ce vâlvătaiele urcau până la cer, l-am văzut pe

domnul Kessler țâșnind din motel, țipând cât îl țineau boșogii că am pus singuri focul. Pe Kessler l-am amenințat cu pistolul, rugându-l în acest fel amabil să-și fină gura. Am încasat repede asigurarea și, ca să ni se piardă urma, am plecat cât mai departe de Las Vegas. Am ajuns pe undeva pe lângă Detroit, într-un oraș Ann Arbor, unde funcționa o universitate. Ne-am făcut socoteala că aici, chiar în preajma Universității, ar fi bine să construim un motel. Motelul ar fi rentabil, pentru că în permanență am avea clienți: părinți care veneau să-și vadă odraslele studioase și odrasle care veneau să-și facă de cap cu colegele.

Probleme au apărut cu terenul. Se afla pe malul unui lac într-o pădurice de frasini. Pe acel teren pusesese ochii și rectorul universității care ne-a trimis pe cap niște gorile să ne amenințe că, dacă-l cumpărăm, riscăm să rămânem fără clienți, fiindcă va avea el grijă să interzică studenților și părinților acestora să tragă la un han păduchios, unde se adăpostesc femei de moravuri ușoare. Gorilele au venit însoțite de șerif. Nu m-am lăsat intimidat, l-am luat deoparte pe polițai, i-am strecurat în buzunar una mie dolari și, după ce i-a numărat cu băgare de seamă, a declarat că terenul va fi al celui care plătește mai bine. Primarul a declarat licitație publică pe acel teren minunat, știind bine că rectorul era un pârilit ce nu avea de unde să scoată un milion. Ne-am înscris doar noi doi. Licitația a început de la cinci sute de mii, rectorul a propus șase sute cinzeci de mii, eu am supralicitat la optsute cincizeci de mii și am câștigat. Cu ochii în lacrimi cât boaba de fasole, a venit la mine, mi-a strâns mâna și mi-a explicat că e tatăl al patru copii orfani de mamă ce nu-l recunosc ca tată, că e în prag de pensie și fără nici un ajutor la bătrânețe, că îl așteaptă viitorul trist al pensionarului american: va trebui să vândă apartamentul frumos, dar prea costisitor din Detroit, să vândă și limuzina luxoasă, pe care o cumpărase doar pentru că așa îi cerea rangul și după aceste renunțări dureroase să se mute într-un apartament ieftin de două camere în Florida.

- De ce tocmai în Florida? am întrebat eu ca un neștiutor.

- Acolo e cald tot timpul anului și nu trebuie să plătim pentru încălzire. Acesta este, de fapt, singurul avantaj. În rest, pensionarul stă până la capătul zilelor cu ferestrele închise și storurile trase ca să nu intre căldura înăbușitoare de afară și tot din pricina căldurii nu iese din casă cât îi anul de lung. Singurul lucru pentru care pensionarul se mai înclină dinaintea drapelului nostru înstelat este instalația de aer condiționat instalată pe gratis în fiecare din acele apartamente ieftine și care face cât de cât respirabil aerul din interior. Cred că de n-ar fi acele instalații, orașele din Florida ar putea egala în eficacitate faimoasele lagăre de eutanasiere ale lui Hitler. Țara ar putea scăpa de povara unui mare număr de paraziți sociali. Tot în Florida veți sfârși și dumneavoastră.

La auzul acestor vorbe m-a apucat un tremur în stomac de care n-am mai putut

să scap toată viața. Afacerile merge bine, ne-am putut permite o locuință și limuzină, cumpărate pe credit, Andrea și cumpărat pe credit un automobil sport marca Porsche, mobila din casă, frigiderul, televizorul, prăjitorul de pâine și multe altele de trebuință sau netrebuință într-o casă. Eram datori vânduți și, la un moment dat, când afacerile începuseră să șchiopoteze, iar eu m-am îmbolnăvit de ficat și nu mai puteam plăti ratele, am vândut și motelul, și limuzine, și casă, și toate celelalte. Am cumpărat un apartament ieftin cu aer condiționat în Florida și de atunci trăiesc acolo. Eu nu ies niciodată din casă, doamna Andrea, care se simte încă tânără, ieșea uneori seara să mai câștige un ban din meseria ei la care nu putea renunța.

Odată, în timp ce făceam baie la un deșert fixat în perete și mă străduiam să potriveșc apa să nu fie nici prea caldă, nici prea rece, aud soneria de la intrare. Mă întrebam cum să fie și de ce n-o fi sunat la interfon. M-am pus repede un halat pe mine, m-am apropiat de ușă și am privit curios pe vizitor. Am văzut doi bărbați mai în vârstă bine îmbrăcați. Mi s-a părut că sunt vecini mei de apartament. Când le-am deschis mi-am dat seama că m-am înșelat. Erau oameni necunoscuți. Pentru orice eventualitate am băgat mâna dreaptă în buzunar, cu degetele arătător întins, lăsându-i să creadă că în buzunar am un revolver. Nu s-au speriat nu s-au repezit la mine. Mi-au spus că sunt reprezentanții unei edituri din Detroit, vor să stea de vorbă cu mine ca să-mi facă o ofertă. I-am invitat înăuntru și i-am permis să ia loc în fotolii.

- Despre ce ofertă este vorba? am întrebat.

Mi-a răspuns unul cu o cravată cu flori mari pe ea.

- Am auzit că ați publicat o carte cu mare succes la Ciocîrșia România, în care ați descris în cele mai vii culori modul de viață american. Directorul editurii noastre ar dori să o traducă pentru a combate, cu ajutorul ei, defetismul și lipsa de patriotism ce se manifestă tot mai accentuat în ultimul timp în rândurile tineretului american.

- Cu cea mai mare plăcere, domnilor, aflați că sunt flatat de aprecierea directorului dumneavoastră.

Am purtat tot timpul cât am parcurs universurile paralele de până acum trei exemplare din romanul a cărui faimă trecuse în patria noastră nici măcar hotarele Ciocîrșiei. Cum de s-o fi auzit el tocmai peste ocean? Americanii, mi-zis, sunt mari descoperitori de genii, așa de ce m-aș mira. Am cotrobăit prin bagaj am scos un exemplar și le-am dat. Am trimis traducerea domnului atât de îndelung gătit de poporul român și de tradiția acestuia, Horia Patapievic, la Institutul Cultural Român. N-am să-l uit nici domnul Andrei Pleșu, o vreme stilist capitan din Cotroceni. Nici pe domnul Gabriel Liiceanu, Doamne ferește. Înaintea lor aș dori ca cititorul român Lehliu-Sat, Lehliu-Gară și București cunoască textul original, fapt pentru care intenționez să-l reproduc acum și aici, pensiunea mea din Florida. I-am rugat

doi domni editori să prevadă în tract difuzarea textului în limba nână pe întreg teritoriul României, în contrar nu semnez. N-au fost de acord, eau că ar costa prea mult transportul ste ocean... Romanul se numește clopul, măcar atâta să afle cititorul nân. Și dacă vrea careva să-l citească, să -l ceară la editura din Ciochiuța, să mi adreseze direct mie, că editura mi-a lat mie întregul tiraj, închipuidu-și, obabil, că sunt librar.

3.

Sfârșitul visului american s-a produs la istențele frumoasei mele soațe de a face olimbare pe mare. Ne-am imbarcat pe un por pentru o croazieră în zona pericu- să a Bermudelor împreună cu membrii ui club al antisuperstițioșilor. Membrii estui club susțineau prin presă, la radio televiziune că misterul triumphiului Ber- mudelor este o poveste de groază din care iesc producătorii de filme de duzină de Hollywood. Deci ne-am imbarcat și, ad am ajuns în zona misterioasă, bineîn- es, vasul s-a scufundat, toți pasagerii au rit și cu ei scumpa mea Andrea marinei. Numai eu am supraviețuit, catele mele, de m-aș fi înecat și eu odată ceilalți! Curenții marini m-au purtat trei e și trei nopți. Suferințele mele de foame de sete și le poate imagina numai cel ce recut măcar o singură dată printr-o astfel situație. Îmi pierdusem orice speranță o să scap cu viață și blestemam clipa ad o cunoscusem pe Andrea. Ea cu fturile ei. „Ce-ar fi, Ioane, să mergem și într-o croazieră pe mare.“ Cu „ce-ar fi“ a m-a pisat până ce am cedat și uite le am ajuns. Noroc că în ultima clipă m- agătat de colacul ăsta de salvare care putea salva numai cu condiția să ajung mai repede la un liman, oricare ar fi sta, fie și populat cu băștinași antropo- i. Important era pentru mine, în timp ce team în voia valurilor, să găsesc cât i repede un izvor cu apă limpede și e!

Cum am ajuns la un țarm oarecare, am ost luat în primire de poliția de coastă nui stat, probabil de limbă hispanică. Înțelegeam ce-mi spun. Văzând că nu-

i înțeleg, au început să strige în gura mare “Aqui está Cuba! Territorio libre di America!”. Eu le arătam limba și buzele umflate, și strigam în franceză “J’ai soife, monsieurs!” și beam apă din mare în semn că nu mai puteam răbda de sete. Unul dintre ei mi-a întins un bidon. Apa din bidon era aproape de temperatura aerului încălzit de un soare nemilos, dar eu am băut-o până la ultima picătură, de parcă ar fi fost apă proaspătă de Borsec. Liniștindu- mă cât de cât, am început să meditez îngrijorat la ce se va întâmpla cu mine.

Asta-mi lipsea acum, să nimeresc în Cuba. Polițiștii repetau mereu întrebarea: “Y tu?”. Asta am priceput. Voiau să afle identitatea mea. Am făcut imprudența să spun că sunt american. Ca să fiu mai convingător le-am arătat și însemnele marinei americane scrise pe colacul de salvare. Atâta le-a trebuit. Au început să mă lovească, strigând: Un espion ameri- can! Un espion american! E viva Fidel e la libertad socialista! M-au dus la un post de poliție, de fapt la Securidad, cum aveam să aflu mai târziu, unde cunoșteau engleza, le-am explicat ce s-a întâmplat și cum, fără voia mea, am ajuns pe teritoriul liber al Americii. Comisarul s-a înroșit la față și mi-a spus că mint și că vorbesc de Cuba ca teritorio libre di America numai ca să-l flatez și să scap de pedeapsa ce o merită orice spion. “Pușcărie te mănâncă, domnule american!” Văzându-l așa de îndârjit și pornit împotriva mea, l-am rugat să verifice spusele mele.

- Cum? a sărit el din jilțul de răchită împletită. Să nu faci pe prostul cu mine. Sunt convins că ești agent CIA și în acest caz trebuie să știi că noi nu avem relații cu Statele Unite.

Atunci mi-a fulgerat prin minte să-i spun că sunt român, nu american.

- Bine, amigo, mi-a răspuns el într-o limbă română relativ corectă. De ce n-ai spus asta de la început? Eu am studiat în România la Academia de Poliție.

I-am povestit prin câte am trecut de când am plecat din țară, el m-a chestionat de ce mi-am părăsit patria, eu i-am trântit o minciună că nu eram de acord cu reinstaurarea capitalismului.

- În acest caz, fii binevenit în Cuba, unde poți să participi la construirea socialismului.

M-am văzut silit să mai mint o dată. Zic:

- Nu pot

- De ce?

- Am fost trimis în America cu o misiune. Sunt agent al fostei Securități. Am fost plantat acolo înainte de așa-zisa revoluție română și retrimis după. După ce s-a născut noul serviciu secret am fost verificat și mi s-a încredințat pe mai departe aceeași misiune. Dacă țineți măcar un pic la țara mea, vă rog să mă trimiteți înapoi în Florida.

- De ce în Florida și nu la Washington?

- Pentru că de acolo am plecat într-o nefericită croazieră prin triumphiul Bermu- delor. Primisem indicația să urmăresc un anume personaj de la NASA. Nava s-a scufundat și cu ea s-a dus pe fundul mării și personajul urmărit de mine. Eu am

scăpat precum vedeți.

Comisarul mi-a promis că mă va ajuta să mă reîntorc în Florida. Am plecat cu o barcă ce ducea în mod clandestin în State trabuțe havaneze. În timp ce descărcam lăzile cu havane, a apărut ca din pământ un lanț de pușcași care ne-au somat să stăm cuminiți cu fața în nisip și cu mâinile la ceafă. După ce au verificat actele fiecăruia, au comandat încolonarea și înainte marș.

Am ajuns într-o cazarmă. Acolo a început interogatoriul individual. Marinarii cubanezi, participanți la trafic, spre mirarea mea, erau eliberați unul câte unul la indicațiile unui civil, bănuiesc, organi- zatorul american al contrabandei. Pe mine m-au lăsat ultimul, probabil, pentru că nu făceam parte din bandă.

- Cu tine ce-i?

I-am arătat cine sunt și cum am ajuns în situația asta.

- Ești englez?

Vorbeam engleza curată, insulară, britanică sau cum vreți să-i spunem. De-aia i s-o fi părut că sunt englez.

- Nu, român.

- Și ce-ai căutat în Cuba.

I-am explicat în ce fel dramatic și fără voia mea am ajuns la țarmul cubanez.

Mi-a spus că o să verifice, dar până se termină cercetările va trebui să stau la închisoare. După un timp, am fost chemat la el în birou și mi-a spus că bănuiala lui se confirmă.

- Ce bănuială?

cerneală proaspătă

- Ești spion cubanez. Și mai știm despre tine că ai cazier. Ai comis la noi în State delictul de a-ți incendia propria benzinărie pentru a încasa de la Asigurări câteva milioane. De când ai devenit spion castrist?

- Recent, mint eu în speranța că tinerețea în profesiunea de spion ar putea să-mi fie de folos.

- Ce înseamnă recent? De când?

- De când am ajuns în Cuba. Când au pus mâna pe mine, m-au acuzat că sunt spion american, m-au torturat, m-au ținut nemâncat. N-am mai putut suporta și le-a spus ce voiau ei să audă, că sunt agent CIA. Ca să scap de pedeapsa meritată de spion, mi-au propus să devin omul lor, să le furnizez informații despre activitatea emigrației anticastriste din SUA. M-au urcat în barca cu contrabandiști în care m-ați găsit. Asta-i tot.

Nu m-a crezut și mi-a spus-o răspicat să nu-l cred tâmpit. La data și la ora când le-am spus că am plecat în croazieră, din nici unul dintre porturile din Florida nici un vas de croazieră nu a plecat cu destinația Bermude. M-au dus în apartamentul meu de două camere și m-au aruncat pe fereastră de la etajul zece.

A fost un miracol că am scăpat cu viață. Cred că în cădere am intrat într-un alt univers paralel. M-am trezit în locuința mea situată într-un bloc fără lift, la etajul trei. Ca să-mi revin după atâtea pațanii, am plecat spre satul bunicilor mei în căutarea vremurilor frumoase ale copilăriei.

Grigore încercă să se ducă către tribună, dar acum era mai greu ca oricând, căci tovarășii tânărului făcuseră, entuziasmați, un cerc larg în jurul lui. Atunci însă, văzu foarte mirat că pe camioneta acoperită cu afișe electorale, care se oprise la marginea pieții, un om se urcase deja, pe o scară mobilă, pe acoperișul ei, și, luând un microfon în mână, voia să vorbească mulțimii. Omul se instalase pe acoperișul mașinii și aștepta să se potolească zarva, pentru a vorbi. Între timp, oameni de pază ai lui, amestecați în mulțime, începură să strige: Senatorul! Senatorul vrea să vorbească!

Se făcu o liniște încărcată de tensiune. - Să vorbească! strigă cineva, urmat de alte glasuri.

Atunci senatorul, cu aerul unui om

cerneală proaspătă

parcă beat, dar foarte sigur de el, își dresă glasul și luă microfonul în mână: -Dragi Indieni, dragi companioni, zise el. Era un microfon puternic și cuvintele lui se răspândeau până dincolo de marginile pieții, păreau că ajung prin aerul rarefiat, până sus, la Muntele Sfânt. -Dragi Indieni, repeta el, sunt foarte bucuros să fiu din nou împreună cu voi! Voi știți că totdeauna v-am apărat, acolo unde a fost posibil. Voturile pe care mi le-ați dat, încrederea pe care ați avut-o în mine, au fost astfel răsplătite. Natural că lumea nu stă pe loc. Ea merge înainte, căci aceasta este direcția justă și pe ea noi trebuie să înaintăm. Pionierii au adus în locurile voastre deșerte bunăstarea și voi astăzi beneficiați de curent electric și de toate binefacerile civilizației, izvorâte din munca a multe generații. Pe terenurile odată lăsate în părăsire cresc azi grâu, porumb, soya și alte cereale, din care s-au recoltat, citi el de pe o foaie, un număr de tone de grâu, de porumb, de soya. Acestea au permis creșterea animalelor, din care s-au înregistrat numai anul trecut aproape trei milioane de capete de bovine. Toate acestea au contribuit la creșterea bogăției economice, la exporturile noastre sporite. Dar astăzi noi nu ne putem opri. Datorită tehnologiei înaintate, noi vom obține recolte și mai mari și vom avea plante rezistente la secetă, la frig și cu producție mai mare, mai rezistente la paraziți și cu necesități mai mici de întreținere a culturilor. Atunci cineva din mulțime îl întrebă: - Cum putem mânca o hrană modificată care nu știm ce boli ne va aduce? Alții începură să-l fluiere. Dar

senatorul, parcă neobservând nimic, continuă foarte calm:

- Trebuie să atingem noi standarde civile și economice, standarde mereu mai înalte. Aceasta este o lege a progresului și nimic nu o poate opri. Așa este just, așa este corect. Trebuie să ne îndreptăm către noi frontiere, noi frontiere materiale și spirituale, pe care să le depășim neconținut, căci aceasta e legea progresului. Așa este just. Dragi Indieni, azi aveți orașe acolo unde era deșert, electricitate, automobile, cale ferată unde înainte erau poteci. Standardul vostru de viață a crescut enorm, fiii voștri vor trăi și mai bine, ei se vor bucura de o nouă eră de progres și prosperitate, căci nu există nimic care să fie imposibil! Aici începu să fie întrerupt de strigăte puternice. Dar el continuă netulburat.

-La viitoarele alegeri eu vă cer să-mi dați votul vostru pentru tot ceea ce am făcut și voi face în interesul vostru, căci așa este bine, este just. Sarcinile poporului sunt sarcinile mele și nimic nu este mai frumos ca a servi poporul! Vom construi o nouă autostradă în regiunea voastră, care vă va aduce bunăstare, muncă, prosperitate. Voi propune mărirea alocațiilor pentru întreprinderile în teritoriul indian, scăderea ratei dobânzii la împrumuturile voastre, instituirea unui birou pe teritoriu unde cererile voastre să poată fi depuse permanent. Voi propune un proiect de lege pentru alocarea de fonduri pentru înființarea unei industrii chimice care vă va ridica mai mult standardul de viață.

Dar de data aceasta fu întrerupt de vociferările indienilor, care întrebau: - Ce aveți de gând cu Muntele nostru Sfânt? Ce aveți de gând cu repetitoarele de televiziune de pe Muntele nostru Sfânt?

Vrem adevărul! Spune adevărul!

Atunci, un om din escorta senatorului, mai prudent, îl invită să coboare. Dar acesta, deloc turburat, continuă: -Legea progresului ne cere să mergem înainte, mereu înainte. Istoria și progresul, oricât ar dori cineva, nu le poate opri. Căci așa este just! Grație repetitoarelor de televiziune de pe Red Mountain, copiii voștri și voi veți putea vedea mai bine transmisiunile de televiziune, grație acestui repetitor vom putea transmite prin satelit, în spațiu, și toată lumea va beneficia de standardul cultural și tehnic al emisiunilor noastre, toată lumea va beneficia de ele.

Atunci mulțimea deveni furioasă. -Red Mountain este sacru, nu se atinge, strigau Indienii. Red Mountain este al nostru, este lăcașul Marelui Spirit Manitou! Senatorul, cu greu, reuși din nou să vorbească și zise: -Voi propune, dacă mă veți vota și voi fi reales, un proiect de lege pentru despăgu-

birea voastră. Veți lua bani, cu banii vă putea crește și mai mult standardul vostru de viață și al copiilor voștri! Va fi bine! Va fi și mai bine! Așa o cere legea progresului! Atunci se auziră voci furioase care strigau: -El este acționar, el este proprietar al repetitoarelor, al televiziunii! El este sacru, Red Mountain este sacru, nu se vinde!

Senatorul încercă din nou să vorbească. Trebuie să conducem tratative, voi conduce tratative cu societatea, pentru a contribui la despăgubiri, reuși el să spună, după câteva minute de strigăte și proteste. Standardul moral al partenerilor de tratative este asigurat, când partenerii procedează corect la orice problemă are soluție. Nu există probleme care să nu aibă soluție, totul este posibil. Datorită standardului emisiunilor noastre toată lumea va beneficia și primul rând voi, dragii mei Indieni.

Se auzi un zgomot ca de explozie și făcându-se un zăpăceală, senatorul fu deodată ca să se înțeleagă cum, senatorul fu deodată la pământ.

Se produse o mare zăpăceală. Se auziră urlate, mulțimea încerca să scape din piață dar cei ce erau în jurul tribunei erau încă jurați din toate părțile. Agenții poliției, stătuseră până acum de o parte, înconjuraseră pe dată într-un cerc larg, locul unde se produsese detunătura. Repede se auziră sirenele stridente ale mașinilor poliției, farurile aprinse, care soseau în piață. Agenții în ținută de luptă își făcură loc printre mulțime. Unii dintre oamenii care erau la marginea pieții reușiseră să scape înainte, cercul să se închidă. Începură să sosească din ce în ce mai numeroase, dubele care aduceau numeroși polițiști.

-Loc, loc, se auzea strigând un comisar abia sosit, ce preluase imediat comanda trupelor. Cu greutate, el reuși să facă loc unei mașini ambulante a poliției, în care fusese dus pe brațe și instalat senatorul. Aceasta plecă în mare viteză, urmată de alte două mașini, către spitalul din apropiere. Abia se deschise însă această breșă că mulțimea din piață străpunse cordonul poliției, încercând să scape. Indienii o afara pieții, căci mulți nu încăpuseră în piață, începură să scoată niște sunete amenințătoare, probabil semnalul lor de luptă, și începură să dea ajutor tovarășilor lor care voiau să iasă. Polițiștii, începură să lovească cu vinele de bou în manifestanții unii dintre ei începură să tragă focuri în aer somând manifestanții din afara pieții să retragă. Dar era prea târziu, aceștia rupseră cordonul poliției. Se produsese ambuscadă generală, în care Indienii mulți dintre manifestanți reușiră să fugă. Dar cei care se aflau în interiorul primului cerc al poliției, cei din jurul tribunei, fiind mai puțini, nu reușiră să străpungă cercul

În urmă cu cinci ani, în 2002, apărea sub egida Institutului de Istorie și Teorie Literară "G. Călinescu" întâiul tom din *Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu*. Proiect ambițios, venit a prezenta cititorilor de astăzi tot ce s-a scris despre M. Eminescu și opera sa, din tinutime și până la piatra de hotar datorată lui G. Călinescu, el a reprezentat contribuția unui cercetător de vocație și stăpân pe tainele deschiderii arhivelor (l-am numit pe I. Opreșan) la planurile pe termen lung ale gajărilor amintitului institut, după care se veneau repuse în circulație lucrările lăsate de marii scriitori români. Soarta a vrut caintențiile lui I. Opreșan să se poată materializa, ceea ce nu s-a întâmplat cu o sumedenie de propuneri ale istoricilor și criticilor literari, în fruntea cărora s-a autoinstalat acad. Eugen Simion. Cu perseverență și abilitate, acceptând scrisorile și pentru gigantul haotic numit D. G. L. (adică Dicționarul General al Literaturii Române), I. Opreșan și-a plasat proiectul în anul 2002, primele volume avându-l ca autor pe Teodor Vărgolici. Întocmirea ediției, notele, comentariile au fost și sunt datorate lui I. Opreșan. A fost un mir doar cum de prefata nu-i semnată de Eugen Simion, cel ce a monopolizat paternitatea unei serii de cercetări tipărite (v. și explicabila introducere la *Biobibliografia I. L. Caragiale*, la conceperea și realizarea căreia a avut niciun merit).

Pomind deci la un drum lung, nefiind silit să se milogească pentru hârtie, bunăvoință și bani pe la diverse edituri, I. Opreșan a scos în

Mereu Eminescu

Liviu grăsoiu

primul deceniu al veacului trecut. Astfel, m-aș fi așteptat ca articolele, de diferite dimensiuni și orientări ideologice, estetice, să fie grupate spre a sublinia cele două date și nu înconjurate de ceea ce s-a scris anterior sau după respectivele momente. Bănuiesc o lipsă momentană de inspirație a editorului.

Cuprinsul se situează la nivelul așteptat, iar notele și comentariile succinte, la obiect, dau detaliile necesare înțelegerii fenomenului. Se observă (beneficiind de strângerea în volum a textelor, de la comentarii ample la interviuri, amintiri cu ori fără semnificație specială) cum nu doar un grup restrâns de fanatici întru Eminescu i-a întreținut cultul, ci o mulțime de publiciști din întreg teritoriul românesc s-a alăturat vechilor militanți, dintre care încă mai existau destui ce-l cunoscuseră sau măcar îl văzuseră, îl zăriseră pe legendarul geniu al poeziei noastre, perceput tot mai acut ca părinte al noii lirici, radical deosebită de cum o concepuseră și realizaseră generațiile anterioare. Lista semnatarilor este lungă, cuprinzând numele unor celebrități consacrate ale epocii (I. Slavici, N. Iorga, G. Panu, A. D. Xenopol, Iosif Nădejde, Al. Vlahuță, Sofia Nădejde, A. C. Cuza, L. Scurtu, Tudor Pamfile, N. Gane, Duiliu Zmfirescu, Mite Kremnitz) și ale unor viitoare personalități ce vor marca atât literatura, cât și cultura națională (G. Ibrăileanu, M. Dragomirescu, Emil Gârleanu, Ion Gorun, Ilarie Chendi, Dimitrie Caracostea, I. Petrovici, D. Tomescu, C. Rădulescu-Motru, C. Botez, Gh. D. Mugur, Panait Cerna, H. Sanielevici, Sextil Pușcariu, Victor Eftimiu.. O. Tăzlăuanu, Rădulescu-Pogoneanu, Corneliu Moldovanu, E. Lovinescu, Petre V. Hanes, Bogdan-Duică, D. Anghel). Cum se observă, mesajul prinsese, cei ce veneau îl simțeau în continuare apropiat pe Poet, dar și pe gazetarul exemplar și derutant totodată. Se cuvine a sublinia și faptul că eforturile celor mai sus citați au avut susținerea altor nenumărați împătimiți ai literelor, chiar dacă numele lor nu mai spune mare lucru după atâtea decenii.

Dar paginile semnate atunci de un Vasile Savel, A. E. Steunerman-Rodion, Romeo Lovera, N. Zaharia, Radu Manoliu, C. Cehan, Tudor Ionescu, O. Pursch, M. Strejanu, Constantin Ber, I.P. Darie, Vladimir Sardin, Ortenzia Buzoianu, D. Galian, Gabrielle Leonardescu, M. Vasiliu, D. Teodor, Al. Colin, C. Rozmarin, St. Căcovianu, Zamfir C. Arbore, I.I. Dorna, G. Tofan, G. Codreanu și mulți, mulți alții, nerezinați în nicio istorie sau dicționar al literaturii noastre. Meritul lor poate fi asemănat cu al miilor de izvoare și pâraie care, vinându-si forțele și debitele, dau naștere râurilor mari, definitorii pentru un relief, pentru o zonă geografică? Destule întrebări și răspunsuri legate de mitul Eminescu se regăsesc

aici, iar parcurgerea unor asemenea pagini nu este de fel inutilă, lectorului de azi oferindu-i se suficiente surprize plăcute. Și din ele se vor naște după vreo două decenii, adică în anii '30, sintezele cunoscute. Neașteptate par intervențiile în presa vremii a câtorva reprezentanți ai poeziei "noi", scriitorii lansați de Al. Macedonski. Nu mă așteptam să întâlnesc articole de D. Karnabatt, Oreste sau Caion, în schimb voiam să mă conving dacă au rămas fără reacție, în presă, I. L. Caragiale, Dobrogeanu-Gherea, B. Delavrancea, M. Sadoveanu, O. Goga, Gala Galaction și alții aflați "pe val" în momentul 1909-1910. Revistele vremii au reacționat aproape la unison, ele acordându-i Poetului atenția și pioșenia cuvenite, indiferent că se intitula *Viața Românească*, *Convorbiri critice*, *Sămănătorul*, *Familia*, *Ordinea*, *Adevărul*, *Viața Nouă*, *Minerva*, *Noua Revistă Română*, *Cultura română*, *Săptămâna*, *Țara Noastră*, *Ramuri*, *Căminul Literar*, *Deșteptarea Ialomiței*, *Gazeta Botoșanilor*, *Libertatea*, *Lupta (din Budapesta)*, *Dimineața*, *Viitorul*, *Universul*, *Lupta (din Tulcea)*, *Tribuna*, *Opinia*, *Liberalul*, *Secolul*, *Neamul Românesc*, *Albina*, *Universul Literar*, *Progresul (din Oravița)*, *Convorbiri Literare*, *Lucafărul*, *Junimea Literară*, *Seara*, *Unirea (din Blaj)*, *Evenimentul*, *Gazeta Transilvaniei*, *Falanșa Literară și Artistică* etc. Adăugați prefețele edițiilor de poezii sau proză volumele omagiale apărute prin devotamentul celor ce au înțeles că fără Eminescu nu prea am fi fost noi, cei de atunci și cei de acum, după un secol, când revenim mereu la opera sa. Că o facem din interes științific, din curiozitate, din ură sau teribilism pur și simplu, din nevoie de purificare sufletească ori din confruntare cu noi înșine, asta este deja altă problemă. A fiecăruia în parte. Eu unul subscriu la cele scrise de Al. Vlahuță și publicate la 15 iunie 1909 în *Universul*. Citez din intervenția intitulată *Cuviința*: "Firește că e o zi sfântă pentru toți și fiecare se va închina unde și cum va crede el de cuviință. Biserica lui Eminescu e vastă. Oriunde sună doina și graiul românesc se poate sluji întru slujba și pomenirea marelui mucenic. Să nu fim de rău pe cei care nu vin să se închine cu noi și ca noi." De meditat, nu? Asupra înțelepciunii lăsate viitorului, ca și asupra remarcabilului act de cultură pe care I. Opreșan are obligația de a-l duce până la capăt. Sunt sigur că o va face, domnia sa fiind înrobuit proiectelor imense, precum editarea lui B.P. Hasdeu, comentarea lui M. Sadoveanu, culegerile de folclor neglijate ani în șir, editarea unor cărți fundamentale și câte și mai câte altele.

istorie literară

...m de metronom încă patru volume din receptarea lui Eminescu, cuprinzând acum nouă momente-cheie: anii 1909 și 1910, când s-au împlinit douăzeci și respectiv șizeci de ani de la moartea poetului și de la nașterea sa. Volumele scoase la începutul lui 2007 cuprind aradar perioada mai 1908 - mai 1911. Sunt momente hotărâtoare pentru postumitatea lui

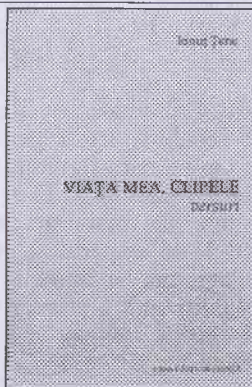
Eminescu, momente-cheie, așa zice, în înțelegerea pulsului intelectualității românești pentru creația eminesciană, pentru felul în care s-au mai continuat, sau nu, să intereseze. Pentru că între timp, manuscrisele fuseseră donate Academiei de către Titu Maiorescu, criticii începuseră să aibă revelația postumelor, iar discuțiile se tot succedau, încoronând, ca într-un final dictat de Cel de Sus, prima culegere pomenită de mult disputată (și pe nedrept intitulată te miri când) Titu Maiorescu. Poate că materialul ar fi trebuit altfel organizat, totul concentrându-se pe datele pomenite, adică memorarea și aniversarea Poetului a cărui poezie mă nu doar că îl întreține în conștiința publicului, dar pur și simplu fascina.

Curentul Eminescu era, așa spune, la început, experiențele lirice datorate lui Macedonski și emulilor săi fiind periferice și în consonanță cu sensibilitatea cititorilor din

Trif
Constantin
deleanu)
Editura Societatea
Criticilor
Literari

2) **Viața mea, clipele**
(Ionuț Țene)
Editura Casa
Cărții de Știință

3) **Reverii critice**
(Ana Maria
Cornilă)
Editura Pallas

„Cititul și scrisul“ lui Nicolae Manolescu

ion moise

Titularul editorialist al „României literare“, criticul, mentorul și profesorul Nicolae Manolescu iese la lumină se pare anual cu o carte de referință, în anul 2002 cu **Cititul și scrisul** (Iași, Polirom) iar în 2003, cu masivul volum **Arca lui Noe** (Editura Gramar - București). Dacă în acest ultim volum (obsesivă reeditare), omul **Istoriei critice a literaturii române** face o amplă panoramă a romanului românesc contemporan, studiu la care vom reveni într-un comentariu ulterior, **Cititul și scrisul** e o carte de confesii, un jurnal al adolescenței, mai mult asemănător cu cel al lui Mircea Eliade, dar neînchegat într-o narație de rigoare și pretenție epică, de formulă romanescă. Deși citează din Eliade tocmai pasajele care-i cad în mână: „Voiam să scriu la început un roman. Eu eram amantul, logodnicul și soțul. Biblioteca îmi era amantă. După o sută de pagini am înțeles că n-am să scriu niciodată un roman. În loc să povestesc întâlniri între îndrăgostiți, eu scriam lauda

stop cadru

virginității cărților...” Cam așa se petrec lucrurile și în **Cititul și scrisul**. Totuși, tentat a face un demers demonstrativ, criticul ne oferă în a doua parte a cărții (*Violon d'Ingres*) un ciclu de povestiri și schițe, precum și câteva poeme, așa după cum pictorul francez își însoțea tablourile în acorduri de vioară, secundara sa preocupare.

Cartea, care ne previne în pagina de gardă că avem de a face cu „ECO grafii“, se deschide cu o sumă de citate referitoare la fascinația lecturilor. Sunt citate cu valoare de sentințe, pasaje din Sartre, Proust, Foucault, Eliade, Caragiale, Al. George, Wieseltier, Flaubert, Borges, ca supreme argumente pentru confesia tulburător de sinceră, înscrisă pe antetul copertei. „Sunt un vicios al lecturii. Am nevoie să citesc, așa cum am nevoie să mănânc și să beau. Hrana pe care mi-o oferă lectura îmi este la fel de indispensabilă ca aceea materială. Resimt fiecare zi fără carte ca pe o zi pierdută...”

Desigur, cititorul anticipează scrisul și autorul ne introduce în lumea propriei copilării și în cea a adolescenței marcate dominator de lecturile adaptate și specifice vârstei.

Ca la cărturarii de excepție, și la Manolescu, istoria cititului și scrisului său începe din fragedă pruncie, autorul văzând lumina zilei într-o familie de intelectuali, părinții, profesori, iar bunicul, jurist averescan. La aceștia se adaugă o mătușă la Râmnic, cu rol de pedagog și catalizator în formarea intelectuală a adolescentului, un personaj cu personalitate distinctă, care a sfârșit la o vârstă înaintată, într-un sanatoriu de neuro-psihiatrie. Pe linie paternă, autorul

se înrudește cu poetul Octavian Goga și cu academicianul Andrei Oțetea, tatăl fiind originar din Sibiel, o localitate lângă Sibiu, absolvent de școală normală și apoi de Litere și Filozofie, specialitatea pedagogie. Opac la marxism, a predat limba română până când a fost arestat în '46, pentru că a făcut parte din partida lui Tătărașcu. După o detenție politică în câteva închisori la care se mai adaugă și „Canalul“, tatăl a fost eliberat și a murit în patul său, în 1986. A lăsat în urmă sa un **Abecedar** alcătuit și publicat împreună cu Ion Cilan. Mama, originară din Râmnicu-Vâlcea, este descendentă unor generații întregi de cărturari între care se numără și cunoscutul istoric de artă Alexandru Tzigara-Samurcaș. În casa bunicilor dinspre mamă s-au perindat mari intelectuali ai vremii: Ion Petrovici, Ion Suchianu, Mihai Ralea.

După cum am amintit, cititul și scrisul sunt coordonatele care marchează biografia autorului. Practic, asistăm la un soi de *curriculum vitae* având ca repere nu datele biografice, ci lecturile care-i punctează anii copilăriei, ai adolescenței și ai maturității. Totuși, aceste lecturi nu se consumă hazardat, ci sub atenta supraveghere a mamei și a bunicului, iar, uneori, și a strămătușii sale, ce ocupă un spațiu important în economia acestui volum. Dar aproape concomitent cu cititul, adolescentului Manolescu i s-a dezvoltat și pofta scrisului. Într-un caiet ținut secret de bunicul său, ulterior dispărut, scrisese o povestire în care relata arestarea mamei sale, în 1952, de securitate. Tot atunci a fost arestat și tatăl său, la Sibiu. De altfel, copilăria și adolescența a petrecut-o la Sibiu și Râmnicu-Vâlcea. Aici, mai ales, și-a petrecut vara, în casa bunicilor. Cu mult umor și detașare, criticul rememorează primele lecturi și influențe în ale scrisului, senator de drept fiind Alecsandri, urmat de Sadoveanu, Topârceanu ș.a. Un mare impact l-a produs asupra sa contactul cu Jules Verne, facinat în primul rând de **Insula misterioasă** și, ulterior, de voluminosul roman **Copiii căpitanului Grant**, precum și de **20.000 de leghe sub mări**. La anii 13-14, mărturisește autorul, citea de-a valma tot ce-i cădea în mână, ca și la anii 63. Astfel, se delectase deja cu **Robinson Crusoe**, **Contele de Monte Cristo**, **Quo vadis**, **Prin foc și sabie**, cu **Cei trei mușchetari**, dar și cu romanele lui Al. Drumeș, între care **Elevul Dima dintr-a șaptea**. Nu i-au fost străine nici cele din colecția celor 15 lei, între care **Aventurile submarinului Dox**. În fine, după arestarea părinților, la Râmnic, în ianuarie 1953, lansează, în școală, revista „Familia“, demers inspirat de Lenin care, tot la vârsta școlară, scosese o revistă cu același titlu. Era scrisă „pe foi decupate din caiete de școală și prinse pe mijloc cu o bandă de hârtie pe care figurau indicațiile de rigoare, număr, data, ș.a.“ O scria mai mult singur, fratele său mai mic neavând apetit pentru astfel de experiențe. Colaborau și câțiva colegi, dar și bunicul său, care semna cu pseudonimul N. Curiosu. Treptat, dar destul de repede, revista și-a schimbat numele în „Poezie“, „Literatura română“, „România

pitorească“ și „Făt Frumos“. În aceste faze autorul a publicat multă proză istorică având intenția unui roman, **Izvorul temeiniciei**, în care protagonistul ar fi fost nici mai mult nici mai puțin, decât Dimitrie Cantemir. După 15 ani, lecturile i s-au diversificat și boala scrisului nu l-a iertat niciodată. Scria, în continuare, proză, nuvelă, povestire, dar și poezii de inspirație istorică. A versificat în rezumat nuvela lui Costache Negruzzi, a trimis spre publicație un poem, **Horia**, refuzat de Jebelean pentru care, multă vreme, îi va purta pic. Tot cam la acea vârstă, a scris un alt poem dramatic intitulat **Povestea poveștilor**, patru cânturi, însumând trei versuri și 60 de pagini. De asemenea, mai păstrează un caiet legat, procurat de strămătușa sa, Teca, care sunt consemnate caligrafic 43 de poezii. Autorul ține să precizeze că în răscolurile pe care le-a scos, a publicat și critice literare. Aici „i-a luat la refec“ pe Crohmăniceanu, Beniuc, N. Tăutu și, bineînțeles, și pe Jebeleanu, căruia i-a făcut praportul poemului **Bălcescu**. Încoronarea criticii sale la 13-14 ani, a fost recenzia la **Istoria literaturii române** a Călinescu, care îi va marca ulterior începutul carierei sale de critic literar.

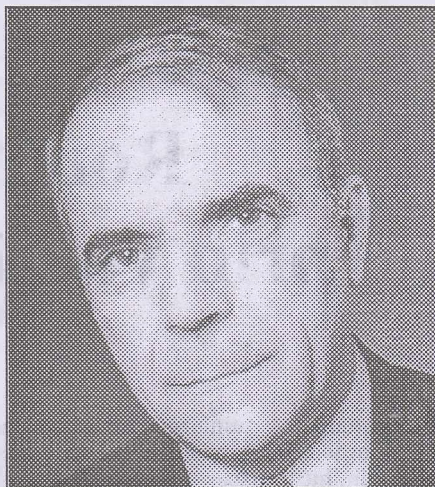
Ideea elaborării cărții de față ne mărturisește autorul într-un capitol aparte în care se referă la „personajul narator Stingo din romanul lui Styron - **Sophie Choie** - personaj la care pasiunea pentru lectură egala cu o erecție. Aceeași pasiune regăsește la Petrușca lui Gogol. De aceea Manolescu mărturisește că a acceptat oferta de cronicar a lui George Ivașcu, precum și ulterior, pe cea a lui Ștefan Bănuțescu. „Luceafărul“, unde a publicat primele **Temă** dintr-un viitor ciclu de volume de critice literare cu același titlu. Între timp, pasiunea candidă pentru lectură din perioada adolescenței a scăzut, locul ei luându-l comentariul al cărții. Totuși, apetitul pentru lectură nu l-a părăsit, considerând se, în continuare, ca făcând parte din familia Gog a lui Papini sau chiar din cea a lui Hagienuş din **Scrinul Negru**, care-preface ideile în „zmece și le aruncă în aer“. Pe parcurs, autorul mărturisește că ideea cărții l-a „bântuit multă vreme“, mergând la o ghicitoare din abecedarul tatălui său: „Câmpul alb, oile negre; cin' le vede nu crede; cin' le paște le cunoaște“. Mărturia a fost publicată în 1990 într-o **Temă** intitulată chiar **Cititul și scrisul** apărută în revista „George Bălăiță“, „Litere“. Pasiunea pentru carte care l-a marcat timp de 40 de ani, semănând bine cu eroul din **Orbirea** Canetti, l-a determinat să exclame, la întrebare din partea unei publicații, legată de fascinația bibliotecii, că aceasta înseamnă pentru el „spațiu vital“. Celei care l-a ajutat în perioada adolescenței să-și încropească bibliotecă personală i-a dedicat un volum **Julien Green și strămătușa mea**. Motivându-și tentația pentru jurnal, Manolescu își găsește un înaintaș, pe străbunicul său matern, de la care s-au păstrat „două caiete dictando“ cu memorii, privind Râmnicu-Vâlcea sub ocupația germană din al primului Război Mondial. Insistă asupra

cestor „memorii“, considerându-le valoare din punct de vedere documentar-istoric, mai ales că apar aici reprezentanți iluștri ai familiei Brătianu.

În continuare, asistăm la o serie de impresii, note, comentarii în legătură cu lecturile fundamentale din Turgheniev, Victor Hugo, Cehov, Cervantes, Canetti, cu referințe, însă, la lumea cărților. Spre exemplu, în **Don Quijote** se insistă pe episodul distrugerii bibliotecii „cavalerului tristei gurii“ de către cele trei peronaže quasi-malefice: preotul, chelăreasa și frizerul care, după o selecție sumară a cărților, cea mai mare parte a lor au dat-o pradă focului, omvînși fiind că numai acestea i-au luat mințile bunului lor stăpân și prieten. Un scriitor din pricina cărților“ e și sinologul chinez din **Orbirea** lui Canetti. „Autodafeul final e în spiritul lui Cervantes. Kien își arde cărțile existente doar în capul lui“, notează autorul. Un **Don Quijote** e descoperit de Manolescu și în literatura română, în personajul lui Stravache Cărcescu, din romanul **Catastihul amorului: La gura unei**, publicat în 1865, cu autor rămas necunoscut. Eroul acestui roman dă și el în atima cititului și își pierde treptat simțul realității, ajugând în săpă de lemn. Până la urmă, scapă de un bucluc în care singur s-a agățat și se face toptangiu (adică angrosist).

Încercând, în finalul acestui prim capitol, să răspundă la întrebarea: „La ce sunt bune cărțile?“, N. Manolescu respinge condescendent concluzia lui Cervantes, găsim în această paradigmatică ambiguitate un abstract, conform căruia omul care citește mult nu-și rățăcește mințile, dar reușește „să se schimbe cu totul, schimbându-i și pe cei din jurul lui“. Relevantă e și tableta în care Manolescu prezintă atitudinea gazdei lui George Călinescu, o bătrână simplă, care, vizitându-l pe marele istoric și critic literar e mai târziu izolat, neprimind pe nimeni, fiind și studiind toată ziua, îl întreabă cu nevinovată compasiune: „Tot mai înveți, aică?“

Așa după cum notam la începutul acestui capitol, partea a doua a volumului (**Violoncelul Ingres**) se deschide cu un scurt preambul în care autorul se întreabă, oarecum retoric, ce s-ar fi întâmplat cu el „dacă, în loc să

nicolae manolescu

devină critic literar, ar fi continuat să scrie, la maturitate, poezie sau proză (?)“ Explicația neaderării la aceste genuri o dă pe parcursul primei părți, socotindu-se un bun versificator, un meșter al prozodiei, dar cerebral și uscat, în privința prozei a simțit din păreri ale unor personalități autorizate în materie o anumită rezervă, a anume reținere mascată într-o amabilitate de circumstanță care l-au determinat până la urmă să-și onoreze această ambiție pe un plan secundar.

Întocmai „ca vioara la care cânta, între două tablouri, pictorul Ingres“. Așadar, în partea a doua a cărții, Nicolae Manolescu ne apare în ipostază de poet și prozator ca, în final, să-l regăsim în cea de autor al unui jurnal oarecum frust, cu consemnări de date și evenimente familiale, notate însă cu vocație de prozator autentic. Toți cei apropiați, tata, mama, bunicii, strămătușă, rudele, cunoscuții dobândind, pe parcurs, consistența unor veritabile personaje epice.

Referindu-ne la prozele scurte din această parte a volumului, trebuie precizat, din capul locului, că sunt exerciții meritorii, aflate, credem, sub zodia lui Mircea Eliade (**La țigănci, Pe strada Mântuleasa**), dar și cu trimiteri la Kafka și chiar la realismul magic sud-american. Un amestec între reverie și realitate întâlnim în povestirea **Intr-un oraș necunoscut**, cu eroi învăluți

în mister și puși în situații inexplicabile, cu simbolul vag al unei lumi trăite cândva, în **Ușa zidită**, visul freudian în viziunea lui Jung are echivalența unor simboluri concrete, deși autorul se detașează de aceea printr-un „post-scriptum“ explicativ. Paradoxul morții unui bătrân atras irezistibil de forța unui destin implacabil face obiectul schiței **Răscrucea**. Tot din același portativ epic se pare că face parte și **Femeia din vis** în care autorul, pe post de protagonist, se aventurează pe străzile Parisului, în căutarea absurdă a unei eroine din visul amicului său, Roger Caillois. Mai realiste sunt povestirile **Pianul, O întâmplare adevărată, Ruleta, Ce fel de gânduri se pot lega de un geamantan vechi și Dați-mi un sfat**, ultima având o întindere mai lungă, autorul făcând dovada unui virtuos portretist, în alb-negru, pe linia eternei enigme a sufletului feminin.

Cartea, în ansamblul ei, dă impresia unui amalgam (demers ego-grafic, proză, poezie, jurnal), unele creații publicate în alte volume, care se înscriu, credem, în zona de bilanț, nu neapărat crepuscular, dar motivat temporal în corola apolinică a unei retrospectivă pe care o vrea protejată de interpretări mistificatoare. **Cititul și scrisul** e aproape de la un capăt la altul o carte de confesiuni (Eco-grafii), adesea de o sinceritate derutantă, din care nu lipsesc ironia și autoironia, zeflemeaua chiar, vag masochistă, autorul dezbărându-se deliberat

stop cadru

de protocoale și rigori pudice, notând rece, cu acribie ludică, sentimentele și resentimentele față de el, ca erou central, și față de cei din jurul său, ca personaje secundare. Dacă am încadra întregul tom în cele trei categorii pe care autorul le aplică la distincția și ierarhizarea romanului, în **Arca lui Noe**, am putea remarca un început doric, ca vârstă a iluziilor și inocenței care, spre final, alunecă spre ionic și corintic, dar consumate în „metafizica ironică“ (să fim în ton cu naratorul) în care domină ludicul, alegoricul, simbolicul și ambiguitatea, caracteristice, în speță, paginilor sale de

În atenție, trilogiile!

1) Într-o vreme în care lecturile sunt tot mai restrânse, iar scriitorii vor să-și recâștige publicul cu cărți puțin voluminoase, apar romane de amploare, cu sute de scene și personaje, trilogii chiar (**Amfitrion** - Nicolae Breban, **Batalioane invizibile** - Marius Tupan, **Orbitor** - Mircea Cărtărescu) care par să fie contra curentului. Ce-i stimulează pe acești prozatori?

2) Credeți că marile probleme ale contemporaneității pot fi dezbătute numai în astfel de construcții epice sau, pur și simplu, anumiți scriitori țin să-și demonstreze potența artistică

numai pe mii de pagini?

3) Cele trei trilogii luate în dezbatere respectă regulile clasice ale unor astfel de scrieri sau se deosebesc fundamental de cele semnate de Petru Dumitriu, D.R. Popescu, Marin Preda, Bujor Nedelcovici și mulți alții?

4) Care ar fi particularitățile fiecărei trilogii în parte și ce noutăți ar prezenta?

5) Ce le apropie și ce le desparte în mod deosebit?

6) Cum vă imaginați dumneavoastră o astfel de scriere?

7) Există anumite rețete, strict literare, sau aglomerări de fapte, date

și eroi ce pot asigura o imagine mozaicată a unei lumi, într-o anumită perioadă de timp?

8) E o risipă de energie sau, dimpotrivă, o inițiativă cu efecte benefice pentru întreaga literatură română?

9) Considerați că astfel de tentative vor mai exista? Cu ce rezultate?

Răspunsurile se pot întinde pe mai multe pagini. Acestea trebuie să ajungă la redacție în jurul datei de 25 august, 2007. Pe cei invitați special de noi îi rugăm să confirme participarea la anchetă. Cei doritori să aibă opinii în acest sens pot trimite textele prin căile de comunicare cunoscute. Cele mai interesante vor fi publicate.

Redacția

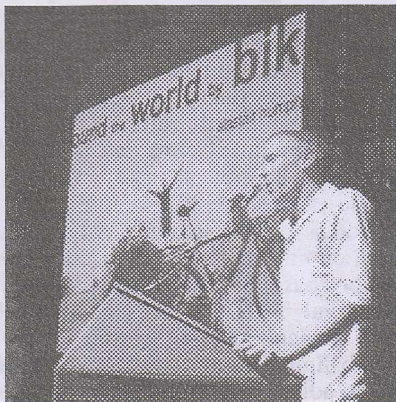
promovează, ei/ele promovează ideea de a ne griji în ceasul al unsprezecelea de Terra, fel implozăm; Atlantida nu va fi fost doar un text mitologic, nici doar artistic-oniric. În câteva duzini de minute, navigând prin lăgăria vecină și prietenă pentru a ne destrăbăla durile într-un hipermagazin cu infraprețuri, a dibuit pe-un trotuar, pe loturile gazonate ctangulare, apartinătoare unei veritabile milii dintr-o autentică middle-class, trei-tru "brazi" (ce specie de conifere erau, n-am putut deduce nicicum din iureșul galeș al sâsatului); ramurile cădeau ca pletele bogate unei iele și se întortocheau precum lianele pe creștetul furiilor mitice; un verde alpin, nămol, nepoluat sporea misterul nenumitei specii. Recunosc, Doamna mea mi-a atras atenția asupra acestei ciudățenii, eu doar legeam scânteii oculare holbându-mă, ca de obicei, după balcoane spațioase și peroane cu aspect (pervers) tropical; chiar și după extrem rarele reprezentante ale sexului frumos și rătoare de fuste/rochii; nord-vestul european, prin climă și obișnuința tracțiunilor pe roți, a reclamat femeilor de toate vârstele tinută unisex deloc măgulitoare (pentru ele se le și mai cu seamă pentru apetitul meu meridional, hrănit cu desenul cromatic al lor siluete palpitate și sumar-elegant și veșmântate). Nu produc, aici, radiografii sau anări debitoare vreunei curtoazii de circumstanță; mi-aș decapita prin definiție atenția, inițial declarată, a unui *jurnal de bord* esnind de subiectivitate pe la încheieturi, în punctele esențiale. Alături de masa unde laptopizez cerebelul sfârâitor, pe-un fund de lemn, se dezgheață o halcă de vită. Doamna mea i-a desprins granițele sângeroșe-neții cu un satâr demn de cauze mai ticăloase decât a depus așchiile rezultate pe-o casoletă de ciorară. Vom aștepta dezghețul bovin. Noi, Doamna mea cea mai inteligentă (deci cea mai aptă pentru ticăloșii), am supus totul, am reglat totul, am regularizat totul, plante-animale-nereuri, am crucificat aerul-apa-focul-solul în favoarea șireteniei noastre odiseice, am combinat, am dezbina, am dominat toate cele *ar de câteva mii de ani*, matusalemic pentru a divide, însă infamant de derizoriu pentru specii. Nu-i cunosc pe yankei decât din filme, din cărți, din melodii. Acolo, peste pășunea și mioanele și deșerturile lor indiene, brăzdate de NASA, cu CIA, cu zgârie nori, amușină când un instinct al dominației, al proprietății, al succesului (social) greu de aproximat în stilul lumii lumești. Sper, flendurându-mă pe plauri europeni reprezentativi, că noi nu am ajunge să ne zugrăvim populațiile nomade originare pe frescele unor rezervații, altmintre vast... Poate că noi, aidoma yankeilor, neucidem lent și irefutabil. Deocamdată, ei înviețuiesc cum se pricep mai bine la niște all-je, nouă, deocamdată, nepermise (de sol, de tume, de ideal). Să le fie primit!... Ce m-a determinat să ridic la fileu asemenea chestiuni poate pentru political correctness?!... Doar faptul că azi-noapte am "revăzut" pe sărite un film de-al lor - nu o capodoperă, dar o peliculă mai plauzibilă decât un documentar Discovery.oricum, știam demult că ei domină planeta în multimedia. Cel mai șocant, cel puțin pentru mine, e că domină și sectorul distracției, al reveriei, al nostalgiei, al violenței, al războiului, al desenelor animate, al publicității, al invivialității televizuale (long live Oprah! long live Larry King!...). Achtung! Tac asupra lor **dominații yankee!**... La urma urmelor, JA provin dintr-o amplă cutie a milelor la care au cotizat enoriașii europeni. Enfin! Încheie azi... Ce-ar fi să citez, tam-nisam, din litografia serafică a singurei lesbiene, tipînd de demn, de finețe, de virilo-feminitate recunoscute academic de către franțuji - alături de

fotoliu cu singurul român tipînd de talent, de humor negru, de melancolie caragialeană, recunoscut academic de franțuji și poreclit **Ionescu**, - așa, doar ca să-mi astâmpăr frisonul bezmetic antiamerican...? Notează Yourcenar, în treacăt și nu tocmai, - azi e joi, vântul plimbă norii ca pe niște cutii de chibrituri dezafectate, - cum că "modul în care la Mishima particulele tradiționale japoneze au urcat la suprafață și au explodat în moartea lui" (= am fibrilat pe-o pagină pitită altundeva despre această *moarte* regizată de creatorul nipon) "fac din el, dimpotrivă, martorul și - în sensul etimologic al cuvântului - martirul Japoniei eroice cu care putem spune că s-a contopit în răspăr". Să ne înțelegem, până nu-i prea târziu. Yourcenar a pigulit cel puțin un roman de zile mari, **Memoriile lui Hadrian**. Mishima a pigulit cel puțin un roman de zile mari, **Templul de aur**. Yourcenar nu s-a sinucis, Mishima - da; mai *somptuos* (să-mi fie iertat cuvântul...) decât colegul său de bancă, Yasunari Kawabata, laureat Nobel prin evul trecut. Astfel că Yourcenar îl (dez)moștenește sintetic/analitic/aporetic și liber-schimbist pe Mishima. Yourcenar mi-e la fel de *intimă* cum mi-a fost, acum ceva ani, Simone Weil. Sau Virginia Woolf, după citirea jurnalului... Dar mizericordioasele Sarraute și Beauvoir, helàs!... (Doamna mea, aici ca și la București, comandă, retoric, unui patruped minuscul și bichon "mă lași?!"), chestie care-mi șoptește-n timpan exact homonimul aceluși *helàs* (Hugo!). Soacră cicălitoare ce sunt, am strigat peste umăr să se facă lumină, am aruncat în spate un piepten, zece minute s-a făcut lumină. Deocheată zi, deocheate zile - cum oare își închipuie un est-european că un vest-european va pricepe acest travelling...?! Doar mă minunez, nu dau cu parul!...Mi-e deodată foame, mi-e deodată somn, mi-e deodată dor de fete frumoase și lipsite complet de charismă protestantă, adventistă ori musulmană...! Brahms a depus armele tocmai la allegro con spirito, poate că mi-aș fi mobilizat timpanul pentru o primăvară sonoră, inexistentă aici, acum... Presupun că cititorii simandicoși, chiar dacă nu și rebusiști, băgară de seamă ce joc subtil-firesc de cuvinte folosi Madame Yourcenar când juxtapuse *martorul-martirul*, apropo de Mishima, cel cu o privire brunet-oțelie, demnă de a trece printr-un blindaj anti-tanc și demnă de a suporta supliciiul magnificent al unei *sinucideri anunțate!*... După peste șase decenii de trai familial/conjugal, declar cu palma pe cord că toată lumea se sinucide anunțat, doar că habar n-are c-o face - de unde, un logician aristotelic se-ncumetă să-mi reproșeze că... nu-i deloc logic și convenabil ce afirm. Așa-i, kir Popesco!... Mă obligi să mă repet, jurnalul meu nu-i un **Organon**, nu-i un **Tratat al disperării**, nu-i nici măcar un **Tratat al descompunerii!**... E doar un râu, o fluentă, un descântec, un ricoșeu, o *maja desnuda*... Nu mă scuz. Nu mă acuz. Scarabeul sacru e sacru nu pentru că-i scarabeu. O iubesc pe *dona Alba* cu un centigrad mai puțin decât s-a încumetat Goya. O iubesc pe *Grușenka* cu un mililitru mai puțin decât s-a căznit Dostoievski. *Ofelia* sau *Julieta* îmi sunt dragi într-altfel decât au fost iubite de *tatăl* lor. Același cerber aristotelic mă trage de mânăca hlamidei/tunicii, curios să afle cum îmi iubesc Doamna mea în asemenea circumstanțe eteroclitice și etranjere. Am să-i replic pe măsură. *Doamna în negru* nici astăzi, nici ieri, nici poimâine - nu se va afla cum și de ce și de către cine a fost iubită. Nu datorită englezei medievale. Dar din cauza pricina motivul incifrării genializate de Shakespeare, rebusist genial precum Da Vinci. Noroc cu denivelările domoale, dar precizate, numite și dremfels. Cumsecădenia lor, livrată de primărie și poliție, asigură cartierul, orașul,

țara (...care?) de bună purtare din partea motorizaților. Ipocrizia echivalentă cu spălarea banilor negri din România, de fapt din tot spațiul Schengen, îmi pavoazează conștiința paranoidă cu anunțurile ditirambice privind pericolul serenissim al consumării tiutiuului ordinar/ select. Dimineața asta, într-unul din magazinele Aldi, pe lângă felii de pâine Tiggerbrood și felii de Salumeo, mi-am păgubit buzunarul cu niște euro rezervați unor pachete de țigări borțoase, 25 de cuie de cosciug pitite sub apelativul TABAC Turkish Blend. Cam fade. Dar și achiziționate cu sub cinci euro. Eee!... Sub limbă mi-am strecurat un cățel de usturoi, ca aditiv, și-am simțit că-mi plesnesc urechile ca la aterizarea Boiengului 737 care m-a așternut pe pajiștile septentrionale. Tiutiu am vrut, tiutiu am avut. Chestia demnă de comentat atârnă de-un alt cui: "convenția" europeană reclamă să-i reclamăm pe toți cei care reclamă că sunt discriminați fiind fumători (discriminare pozitivă, nu-i așa?), ceea ce se traduce prin îndemnuri "hazlii", pe cât de ipocrite; în definitiv, de ce nu opresc toate țările, simultan, producția de papiroase?! nu cumva ne dorim să ne sinucidem, pâșpâș, practicînd euthanasii ante litteram...? N-are sens să ridic la balcon problema câștigurile financiare realizate de toate țările în urma vânzării acestei *ierbi*, puțintel mai cuminte decât halucinogenele veritabile. Câștiguri de care nu s-ar lipsi, oricâte avertismente sunt inscripționate pe pachete. Care mai de care. Purtătorii de cuvânt, de tavă, de vagin ai firmelor bogătașe propun, în consens cu ipocrizia planetară, formule de avertizare de-un (cinic) comic nebun. Iată, să nu clamez în pustiu: "Roken brengt u en anderen rondom u ernstige

itinerarii

schade toe", sau "tobacco seriously damages health" sau "roken kan het sperma beschadigen en vermindert de vruchtbaarheid" sau "zoek hulp om te stoppen met roken..." sau "tutunul dăunează grav sănătății" sau "rockers sterven jonger" sau "fumer peut nuire aux spermatozoïdes et réduit la fertilité" sau "fumer nuit à votre santé et à votre entourage"... ș.a.m.d. Afară, în curte, castraveții ni se tolănesc la un soare cu dinți; cei care, ieri, zbenguiau zarurile sunt acum la o slujbă sau alta, pătlăgelele oricum stau în *stand by*, divinul soare colorant se lasă mult așteptat, își ferește obrazul mai ceva decât o feciorelnică sybilă musulmană, iar Johannes Brahms s-a consumat alături, în living, într-un tranquillo duduind alene de *sempre più*... Sunt mistuite doar trei-patru zile de când, "băut toamna pe târziu", căzui peste un Köln cufurit de melancolia unui amurg autumnal (nefiresc, precum curge șuvoi după șuvoi clima azi, ieri, mâine...) și n-am pretenția c-am ilustrat, fotogenic, fidel, măcar o coapsă din trupul pimpant al zilelor, al nopților unui colț de cotitură din spațiul Schengen, fermecător și deziluzionant și narcisist, așa cum tocmai aflai, după șase decenii de conviețuire, că sunt mai toate punctele cardinale unde-ți lași udul, precum labradorii sau ciobăneștii germani, care nu degeaba au pretenția să fie numiți câini. (Mint cu nerușinare: fecioara noastră bichon, tunsă abraș acum două-trei ceasuri, latră, se zbenguie, pășește în doar două lăboanțe tot sperându-și un tain copios de ciuperci pătate alegoric cu mărar, cu pătrunjel, cu ciosvârte dintr-un mușchi de vită sacrificată contrar obișnuințelor culinare ale lui sir Salman Rushdie...).

alastair humphreys

Etapa 1: "Ce fac eu aici?"

"Cine sunt eu? De ce sunt eu aici?"
Amiral James Stockdale

Țin o încurcătură de spite într-o mână, o cutie de vin roșu brut în cealaltă, și spatele e ancorat în peretele cortului care se îndoaie și geme în pedepsele furtunii. Raza lanternei mele este unica lumină. Pânza udă se zbate și pocnește în jurul feței mele. Băltoacele cresc și totul e ud flească. Vinul acru e aproape terminat dar încercările mele de a reconstrui complet roata din spate - ruptă pe drumul plin de pietre - nu sunt nici pe departe atât de avansate, în ciuda unei zile întregi de muncă în întunericul cortului, în timp ce vântul puternic țipă; geme în josul munților tâncoși. Frustrarea fierbe: către uneltele mele ușoare, dar neadecvate, către locul înghesuit de muncă, către propria-mi

literatura lumii

incompetență, către vreme, către drumurile care strică cu brutalitate. Încă mai am atât de mult de pedalat. "Ce fac eu aici?" Încerc să-mi amintesc.

Capul bubuie și întunericul încalcă colțurile vederii mele tulburi. Sunt deshidratat și soarele e feroce. Știu că trebuie să găsesc apă și umbră, dar știu de asemenea că trebuie să pedalez mai repede și nu am timp să mă opresc. Punctele de control paranoide ale poliției nu au observat încă faptul că am modificat datele vizei în pașaport ca să-mi permită ajungerea la frontieră înainte de expirarea vizei, dar implicațiile de a fi prins mă înspăimântă. Mă simt slab și mi-e greață. Dar nu am altă alternativă decât să pedalez cât de tare pot de-a lungul acestui deșert care-ți paralizează mintea și numai Dumnezeu știe câte puncte de control mai sunt până la graniță. "Ce fac eu aici?" Înjur.

După ce am stat pe vine cu diaree deasupra unui șanț cu gunoi crud, mă ridic slăbit înapoi pe drumul aglomerat cu trafic și pietoni. Aerul umed pute de fum și gunoi și canal și oameni trăind înghesuiți în adăposturi încropite din metal îndoit și carton. Pedalez tremurând de-a lungul drumului înfricoșător de aglomerat unduindu-mă printre gropi și mașini și căruțe trase de măgari. Mi-e teamă că nu voi ieși din cartierul săracilor înainte de căderea nopții,

Capricii pentru bucurii viitoare

Cuvânt înainte de
Sir Ranulph Fiennes, Ordinul Imperiului Britanic

Expediția lui Alastair Humphreys a fost ieșită din comun.

În lumea de azi a goanei pe Everest în mai puțin de o zi, a circumnavigării globului în zece săptămâni, și cărți care se vând bine despre călătorii cu motocicleta de trei luni, voiajul lui Alastair iese în evidență drept uimitor. A fost probabil prima mare aventură a noului mileniu.

Călătoria lui Alastair a fost o expediție de modă veche: lungă, singuratică, cu un buget mic și spontană. A fost o viață pe drum mai degrabă decât o ieșire val-vârtej de acasă.

O expediție care durează patru ani necesită extraordinară perseverență, flexibilitate și auto-disciplină. Pentru a pedala, mai ales singur, atâția kilometri pe drumuri singuratică în unele din regiunile cele mai sălbatice din lume, necesită o mare forță și duritate - atât mentală, cât și fizică.

Când planurile lui Alastair, pregătite cu grijă, de a trece prin Asia Centrală până în Australia s-au nărui, el ar fi putut fi iertat dacă ar fi dat din umeri, ar fi renunțat și s-ar fi întors acasă pentru a se ocupa de altceva. Dar a schimbat ruta atât de drastic, a te întoarce spontan și a pedala prin Orientul Apropiat și Africa, a arătat o hotărâre enormă, gândire laterală, dragoste de viață și de aventură.

A ținut sus, a minimalizat riscurile cât a putut de mult și apoi s-a avântat cu entuziasm, cu încredere în natura binevoitoare a omenirii în general, de a-l ajuta.

Răsplata a fost o circumnavigare impresionantă a planetei, traversând cinci continente. Călătoria! Alastair cu siguranță nu a luat hotărâri ușoare (o iarnă în Siberia, o vară în deșertul din Turkmenistan sunt câteva exemple) și aceasta desigur a îndulcit cu atât mai mult succesul.

Alastair și-a oferit o provocare feroce, o căutare de modă veche, și s-a urcat pe bicicletă pentru a vedea cât se poate forța, cât poate suferi, până unde poate merge. Trebuie să fi mândru de a fi reușit, în ciuda probabilității și în pofida îndoielii atătora.

Sunt sigur că Alastair a învățat foarte mult, despre lume, despre el însuși, în timpul săptămânilor și lunilor și anilor, deseori singuratic de muncă grea. Această expediție a demonstrat că totul e posibil dacă muncești suficient pentru a-ți atinge țelul. Aș dori să-l felicit pe Alastair pentru impresionanta lui realizare și să-i urez mult succes în viitoarele lui fapte de seamă.

Octombrie 2000

că nu voi găsi un adăpost sigur - departe de ochi scrutători - unde să stau, transpirat leoarcă, ascultând lamentările țânțarilor, până dimineață. Apoi am să mă întorc pe bicicletă și o voi lua de la capăt. Am făcut asta de atâta timp. Ce dracu' fac aici?

Și totuși, de câte ori am întrebat, am știut întotdeauna, adânc în mine, că răspunsul era perfect clar.

Etapa 2: "Pasul unic"

"Cea mai lungă călătorie începe cu un singur pas"

Lao Tse

A fost un moment pasionant în viață, terminam universitatea și toată lumea îmi era înainte. Eram la intersecția unui număr de drumuri, incapabil să văd departe, dar cu o imagine vagă a locului unde fiecare drum ar începe să mă ducă. Știind cum un drum conduce spre altul, știam că nu mă voi mai întoarce vreodată. Era timpul să-mi aleg drumul. "Anii trec ca fulgerul, visurile tinereții se estompează stând acoperite pe rafturile răbdării. Înainte să ne dăm seama, mormântul este închis." Așa că am ales să las tot ce-mi era familiar, tot ce știam și iubeam și-mi plăcea. Am refuzat o bună ofertă de lucru. Am ales să-mi las prietenii și

familia și prietena și țara. Am decis să las ce face viața sigură și în mod convențional fericită. Așa cum scria pe afișul din ho universității, am ales să nu "aleg un televizor mare, plătesc rate cu dobândă fixă, aleg cămin de început, statul pe canapea privind spectacole care paralizează mintea zdrobesc sufletul." Am ales altceva. Era extraordinar de bucurios de viață și credeam că o pot găsi acolo unde era. Știam că plecarea va fi grea, dar, precum Candide, "Aș vrea să știu ce e mai rău, să violat de o sută de ori de piraiți negri, să îți taie o fesă, să alergi printre rânduri bulgari cu bice în mâini, să fii biciuit într-o auto-dafé, să fii disecat, să tragi la galere, scurt, să înduri toate mizeriile prin care trecut noi, sau să rămâi aici, făcând nimic

Este un risc lacom și nerecunoscător renunți la tot ce te face fericit în speranța vei găsi mai bine. Riști să nu găsești. Și riști să găsești și apoi să nu mai fii satisfăcut niciodată, tânjind mereu pentru mai mult. Dar eu căutam experiențe pe care nimic, nici lumina vagă a bătrâneții, nici rui financiară nu mi le puteau lua. Călătoria nesigură mă atrăgea, o magie ispititoare, descătușare intoxicantă din legăturile convenționale, o șansă de auto-testare și auto-descoperire și bucuria năvalnică de a fi în viață pe care rareori am trăit-o acasă.

Am ales să las totul în urmă: ocazi

osite, lucrurile strălucitoare pe care
eltuisem bani, masa de călcat și așteptările
niului convențional: cursa de a avea o casă
ai mare, o mașină mai mare, o piatra
nerară mai mare. Nu voi avea casă, an-
jamente, termene, carieră, nu posesiuni
moase, nu pasiuni de weekend, nu rate,
note de plată, nu navetă. Voi avea tot ce
î-am dorit.

Doream să-mi ridic brațele și să mă uit
la mirare la valurile de munți albaștri.
Vroiam să mă trezesc în sacul meu de
pormit în deșert, când soarele răsărea printre
ștețele mele de la picioare. Să tremur în
ortul înghețat pentru a aprecia cu adevărat
mătoarea plapumă caldă. Un deșert uscat
învață recunoștința adâncă pentru apa
prețioasă. Sunetul înalt al trompetei ne
deamnă să trăim și să prețuim viața. Pe
um înveți să apreciezi o simplificare a
vieții. Nu e nevoie să-ți îmbunătățești telefo-
nul, nu ornamente de porțelan, nu e nevoie
să arăți bine ca să impresionezi, nu
conversații plictisitoare.

Acesta este drumul pe care m-am hotărât
să merg, încă un englez pornit într-o
călătorie. Așa apar leii și colibele de pământ
scăpările prin urechile acului și apusurile
ngerii și vârfurile încununete de zăpadă.
Dar de fapt aceasta este povestea unui tânăr
englez. Singur pe o bicicletă în lume. Ceea
ce m-a determinat, mai mult decât orice, să
scriu această carte, a fost realizarea
primant de rapidă că nu sunt Superman,
ci sunt un explorator victorian, un erou
zelat, nu un cuceritor al Everest-ului în
cărime supranaturală. Am plâns mult, mi-a
st frică de multe ori și am vrut să renunț
proape tot timpul. Dacă aș fi știut la
ceputul călătoriei tot ce știam la sfârșit, nu
nici un chip să fi îndrăznit a o începe.

Planurile mele au fost mici la început, dar
rapid au început să crească precum un
algăre de zăpadă. Credeam că mi-ar place
pedalez spre India. "Dar atunci poate că
trebuie să continui mergând până în
Australia? Și dacă tot am ajuns până în Oz,
putea la fel de bine să merg în America
Sud..." Și așa a continuat până în ziua în
care am realizat că va trebui să încerc să
pedalez în jurul planetei.

La universitate mi-am petrecut majo-
ritatea timpului visând, economisind pentru
citind despre aventură. Abia în ultimul an
am început să dezvolt ceva planuri concrete.
Am devenit prea ocupat plănuiindu-mi
călătoria pentru a mai studia prea mult. Hărți
gloaburi au umplut mica mea odaie. Posi-
litățile erau nelimitate și aceasta a condus
la nemăsurate ore de visare fericită și nepro-
ductivă. „Sediul principal al operațiunii“ a
fost stabilit în librăria Borders pe Broad
street, Oxford, un stabiliment plăcut unde se
recrea că era încurajat cititul cărților la o
cafea, fără vreo intenție de a cumpăra ceva.
Am plecat din cafenea îndoiam discret
cărțile paginilor pentru a putea continua
cercetarea la vizita următoare.

O canapea și o cafea sunt cei mai grozavi
companioni de călătorie cu puțință. Călătoria
în fotoliu este deseori mai palpitantă decât
în adevărată și întotdeauna mai confort-
abilă. Singura limită este imaginația ta. Don
Luijote a spus că "voiajează peste tot în
univers pe o hartă, fără cheltuială și
goseală, fără inconveniențele căldurii,
gului, foamei și setei." A citi este mai
fain decât a călători de-a-devăratelea

(poate nu dacă este o carte cu coperti tari) și
în mod considerabil mai comod. Poți sări
peste părțile plictisitoare, savura bucățile
bune, râde în fața primejdiei și arunca cuburi
de gheață pe spinarea fricii. Domnule,
Doamnă, vă aplaud alegerea!

Această visare fericită ar fi fost cu totul
în ordine dacă aș fi ținut-o pentru mine.
Călătoriile mele erau puțin mai mult decât
un vis în rețesele prăfoase ale minții mele.
Dar în momentul în care am început să-mi
expun planurile, la un număr de beri *Stella
Artois* în cârciumile din Oxford, eram prins
în capcană. Laudă-te în fața unui prieten și,
indiferent de faptul că berile îl ajută să uite
și să erte propriile lui indiscreții nocturne, el
îți va reaminti fără milă de lăudăroșenile tale
până când nu vei mai avea scăpare. Deci,
odată ce s-a dus vorba, visul toropit a devenit
treptat realitate grăbită. Atunci mi s-a
oferit o slujbă care mă interesa. M-am așezat
și am scris o scrisoare mulțumindu-le pentru
oferită, dar spunând că, din nefericire, nu
puteam accepta poziția pentru că voi pedala
în jurul lumii. Scrisul scrisorii a fost mo-
mentul când am realizat, cu un amestec de
excitare neîncredătoare și teamă la stomac,
că voi face într-adevăr asta.

Lunile dinaintea plecării au fost pasio-
nante. Am participat la un Seminar de
Planificare a unei Expediții în sălile sfințite
ale Societății Regale de Geografie și aceasta
mi-a dat încrederea de a mă lua pe mine
însumi și ideea mea în serios. Am absorbit
carte după carte despre mari călătorii și
aventuri și despre bărbații și femeile care le
porniseră. M-am minunat de realizările lor și
m-am întrebat dacă eu aș putea face ceva cel
puțin de departe asemănător. Era o singură
cale de a afla vreodată.

Am studiat cu atenție hărți și am cercetat
internetul pentru informații. Am petrecut
mult timp încercând să întocmesc o listă a
obiectelor de luat cu mine. Din *Trei Oameni
Într-o Barcă* am învățat că nu trebuie să iau
lucrurile de care am nevoie, ci numai cele
fără de care nu se poate. Și totuși acestea
erau mult prea multe pentru a încăpea în
patru coșuri mici. Pagini și pagini de notițe
umplute cu scrisul meu: timpul optim din an
de a te afla în Australia de Nord, adrese în
țări îndepărtate ale prietenilor prietenilor
neintenționați care mi-au fost oferite drept
contacte, războaie și musoni de evitat, unde
cerebrale ambițioase despre cum să obții
sponsorizare, liste exclamatoare de lucruri
care trebuiau făcute încă (Dentist!
Fotografii de pașaport! Consolă pentru
fund! Bani!), calcule financiare despre cât
voi putea face să-mi ajungă cele 7000 lire
sterline de Împrumut Studentesc, întrebări la
casa de asigurări, listă de echipament și
informații despre vize. Listele erau nesfâr-
șite. Cu siguranță nu aveam suficienți bani,
dar aceasta nu putea fi cu nici un chip o
scuză pentru renunțare.

Am decis să pedalez lungimea celor trei
mari mase terestre pe Pământ: Eurasia,
Americile și Africa, unindu-le pentru a com-
pleta o circumnavigare. Voi pedala de acasă
până în Australia, apoi din Alaska până în
Patagonia și în final înapoi de la Cape Town
via Africa de Vest și Gibraltar. Apreciam că-
mi va lua circa trei ani. Credeam că voi
zbură probabil deasupra oceanelor. Am decis
să susțin organizația caritabilă „*Hope and
Homes for Children*“ (Speranțe și Cămine
pentru Copii) prin călătoria mea, făcându-le

publicitate și adunând fonduri pentru ei. Am
meșterit o pagină de internet și am început
să vânez sponsorizare. Nu-mi venea să cred
câte erau de făcut. Pe când am început să
pedalez cu adevărat, am simțit că cea mai
grea etapă ar fi fost deja depășită.

Îmi creștea inima când vedeam uimirea
oamenilor la aflarea planurilor mele. Nu
contează că nu pedalaseam încă nici o singură
milă: oamenii erau impresionați. Dar mulți
prietenii indicau că aș fi prea ambițios și că
o excursie mai scurtă ar fi mai realistă.
Potențialii sponsori nu simțeau că eu aș fi
fost un risc demn de susținut: de ce să nu te
ocupi de un singur continent și să te bucuri
de șanse mai mari de reușită? O firmă
producătoare de biciclete mi-a răspuns cu
neîncredere neînhibată "Chiar crezi că noi
tocmai am coborât din barca de bananier?!
Bineînțeles că nu îți vom da o bicicletă
pentru așa o idee ridicolă. Du-te și ia-ți o
slujbă dacă vrei o bicicletă." Dar eu eram
hotărât: Vroiam mai mare, mai departe și
mai greu decât oricine altcineva ar încerca
sau și-ar imagina. Vroiam ceva atât de greu
încât aș rata cu siguranță dacă nu aș pune
totul până la ultima picătură din ființa mea
în aventură. Capul meu alterna între a fi în
nori și deasupra propriului meu gât.

A spune *adio* prietenei mele a fost brutal.
Petrecusem cei mai fericiți patru ani din
viața cu Sarah. Dar nu mă interesa o carieră
de birou și Sarah era prea cu capul pe umeri
să vrea să pedalez prin lume, și astfel
compromisul nu părea să fie vreodată posibil
pentru vreunul dintre noi. Momentul
zdrobitor a venit inevitabil. În timp ce eu
încercam să economisesc și să plănuiesc
călătoria, Sarah se avânta în curenții rapizi ai
lumii carierei. Ne-am depărtat încet unul de

literatura lumii

altul fără ca eu să îmi dau seama cu
adevărat. Abia în momentul când ne-am luat
rămas bun mi-am dat seama ce parte imensă
din viața mea reprezenta și cât de profund
o iubeam. Plângând incontrollabil am
încercat să mă consolez că suferința mea era
un semn bun al dăruirii față de călătorie, dar
asta era gunoi. Aruncam la o parte cele mai
bune zile ale vieții mele cu cei mai buni
prietenii pentru o excursie satanică cu bici-
cleta. Nu fusesem în viața mea atât de singur
ca atunci când am văzut-o îndepărtându-se
cu mașina pentru ultima oară.

Și așa începe călătoria mea. Bagajele
sunt împachetate, capul e ras (ceva de genul
"un nou început") și nu pot să mă gândesc
la nici o scuză convingătoare pentru a mă
retrage. Sunt prins într-un tren în goană pe
care eu însumi l-am pus în mișcare, dar
acum sunt lipsit de putere să-l opresc sau să
sar din el. Nu vreau să fac asta. Mă trezesc
simțindu-mă fizic bolnav de teamă. Nu pot
face asta. Mă dau jos din patul meu pentru
ultima dată, deschid perdelele pentru ultima
dată și privesc frumoasa vedere din
Yorkshire Dales pentru ultima dată. Realizez
că dacă evaluez toți acești „ultima dată“ voi
fi inundat de lacrimi înainte de a ajunge

(continuare în pagina 28)

chiar și la parter (pentru ultima dată). Trebuie să fac asta. Concentrez toate eforturile pentru a continua să zâmbesc pentru părinții mei. Totul pare suprarealist. Chiar mi se întâmplă mie? Nu trebuie să fac asta, oare? Îndes un pachet de sandvișuri în coșuri, ca și cum m-aș îndrepta spre o veselă escapadă de o zi, împing stângaci bicicleta mea grea, anevoioasă - numită Rita - afară din garaj, îl aștept pe tata să-l roage pe vecin să facă o ultimă fotografie de familie, îi îmbrățișez pe toți de rămas bun și apoi am plecat. Atât de simplu. Am trecut prima graniță: de la a fi o persoană visând la o mare călătorie la a fi cineva care este în călătorie.

Dar startul este de rău augur. După 50 m mama strigă la mine că mi-am uitat casca și trebuie să mă întorc la garaj după ea. Apoi realizez că, în ciuda lunilor de cercetare asupra drumurilor montane în Anzi și trecerile de frontieră în Sudan, nu am idee cum să ies din satul meu. Deci o iau la întâmplare. O iau greșit și tata țipă și mă îndreaptă.

În fine dau colțul și casa a dispărut.

literatura lumii

Atunci totul mă lovește. Lunile de presiune crescândă și negare explodează în mine și izbucnesc în lacrimi. Abia am părăsit casa pentru a încerca să pedalez în jurul planetei. Am lăsat în urmă pe toți cei pe care îi iubesc. Dacă aș fi un bărbat brav m-aș întoarce chiar acum, m-aș duce acasă și aș recunoaște că totul era prea înspăimântător. Totuși continui să pedalez. Ce Dumnezeu faci, Al? Idiotule. Este unul din cele mai proaste momente ale vieții mele.

Etapa 3: "Pregătiri prostești"

"Cât de des fericirea este distrusă de pregătiri, pregătiri prostești?"

Jane Austen

M-am uitat la ceasul de perete. Ochilor le-a trebuit un moment să se ajusteze, privind peste abajurul lămpii de pe masă în întunericul camerei. 3 dimineața. În numai câteva ore valuri de strigăte răgușite vor izbucni dintr-o pădure de minarete peste orașul liniștit, chemând credincioșii la rugăciune și anunțând o nouă dimineață la Istanbul. Ochii mă înțepă, sufeream de grețuri la burtă de epuizare, dar eu nu eram încă gata de culcare. Am oftat și m-am întins mecanic spre ibricul de cafea. Am turnat ultima ceașcă, rece de acum, și m-am oprit, cu cotul afară, în timp ce zațul, se prelingea în cană. Dimineața trebuie să iau cea mai mare hotărâre de când a început călătoria cu două luni în urmă. Multe s-au întâmplat de atunci și multe aveau să se schimbe.

Atrocitățile de la 11 Septembrie au lovit când pedalam prin zona rurală pașnică și udă de ploaie a Germaniei. În confuzia de după atacuri toate planurile mele întocmite cu grijă au fost aruncate deoparte. Undele de șoc și repercusiunile atacurilor teroriste, ca

și începutul războiului în Afganistan au făcut ca ruta mea planificată de-a lungul Asiei să fie potențial foarte periculoasă. Nimic din aceasta nu a ajutat stării mele de spirit care atinsese deja noi adâncuri de singurătate de când pornisem. Eram profund tulburat de separarea de Sarah, mi-era dor de casă, și în sfârșit lovit de enormitatea sarcinii pe care mi-o asumam. Mă simțeam complet depășit. În acele săptămâni de început, pe când încercam să mă adaptez noului meu stil de viață, trebuia să mă străduiesc să învâț cum să înghesui totul în coșurile mele, cum să găsec locuri de campare, cum să-mi ridic cortul și să folosesc noul arzător și cum să aleg o rută departe de drumurile principale fără a mă rătăci îngrozitor. Și de asemenea trebuia să-mi îmbunătățesc condiția fizică: În fiecare seară picioarele îmi tremurau și fesele mă dureau și mă durea tot corpul când mă trezeam dimineața în câmpuri necunoscute și gloduroase în nordul Europei. În timp ce urmam Dunărea spre est nu-mi doream nimic mai mult decât să mă tolănesc pe canapeaua mea acasă și să nu mai fac vreodată ceva iresponsabil. Jurnalul meu se umplea cu măzgăleli confuze și anxioase pe când încercam să mă lupt cu noua ordine mondială și implicațiile ei pentru călătoria mea într-o lume de curând înspăimântată și divizată. Pendulum între abandon și hotărâre, precauție și nechibzuință.

Aveam în pașaport vize pentru Iran și Pakistan, înțelegibile, caligrafie curbată exotic, splendide blazoane și semnături grăbite. În coșuri aveam o enormă jachetă de puf și un sac de dormit care să mă ajute să parcurg iarna în munții din Asia Centrală și în inimă aveam liniile sinuoase ale Operei din Sydney, golful acela strălucitor, capătul imposibil de depărtat al acestui drum. Totul se îndrepta către est, spre răsăritul care acum se apropia rapid, în timp ce mă jucam cu cafeaua rece.

Eram în Istanbul de o săptămână, în casa lui Caroline și Gurkan, prieteni ai unui prieten, și o binevenită oază de ospitalitate relaxată. În acea dimineață am pictat cu degetele pe balcon cu fiul lor, Eren, uitându-mă plin de anxietate dincolo de Bosfor la malul îndepărtat: Asia. Acum o auzeam pe Alara, fiica lor de un an, plângând scurt în dormitor, apoi liniștindu-se pentru a adormi încă o dată. Ziua precedentă o privisem cu încântare cum a făcut primii pași clătinați, epocali. Nu puteam să-mi imaginez că data viitoare când o voi vedea va fi o fetiță de cinci ani precece, bilingvă, cântând la pian și mergând pe bicicletă și eu voi fi făcut un tur în jurul planetei. Am scurs cafeaua rece și m-am strâmbat. Îmi distilasem viitorul într-o listă de opțiuni cam măhnită pe care le-am citit-o, simțeam, pentru a milioana oară. Bolnav de indecizie m-am hotărât să fac alegerea dimineață.

LISTA DE POSIBILITĂȚI

1. Trec prin Afganistan. "Operațiunea Moarte Sigură" probabil. Dar bun pentru aventură.

2. Continui spre est spre Iran/Pakistan. Opțiunea ideală. Am vizele și echipamentul și am făcut cercetările. Conflict/resentimente pot deborda dinspre Afganistan. Pot ajunge la meciul de cricket (Pakistan contra Anglia).

3. Spre nord prin Russia/ Stan-uri. Tot merg spre est. Prea frig. Birocrație nebu-

nească. Poate ajung la Cupa Mondială (Japonia și Coreea de Sud, Vara 2002)

4. O iau la dreapta spre Africa. Opțiune amuzantă. Sudanul și RD Congo pot crea probleme. Nu prea fezabil - echipamente vize etc. Nu am cercetat nimic despre Africa.

5. Zbor peste punctele fierbinți până în India și continui de acolo. Rămâne direct spre est dar "lanțul" e întrerupt.

6. Zbor spre Statele Unite, fac America! apoi Australia și Asia. Scump. Voi omorâ probabil Africa din călătorie. Scurtează rușinea în general (un punct bun și rău).

7. Mă duc acasă.

Numai ultima opțiune era atrăgătoare. M-am decis. M-am decis să mă culc.

Etapa 4: "Virează la dreapta pentru Africa"

"A merge pe bicicletă este ca a merge pe biserică: mulți se duc, dar puțini înțeleg."

Jim Burla

Dimineața mi-am lăsat bicicleta acasă și m-am alăturat haosului din Istanbul pe jos îngropându-mă în mulțime, unduindu-mă din ce în ce mai adânc și mai departe de răpăielile multilinguale ale piețelor turistice dulcea la început, ghiftuitor mai târziu îngreșoșant în ziua 2. Amintirile zboară spre mine acum ca un album de fotografii împrăștiat pe podea, păstrând o claritate ca vine de la faptul că era prima mea expunere la o lume atât de diferită de cea pe care tocmai o lăsasem în urmă. Tarabe de piață înghesuie una într-alta, umanitate umplând golurile și uriașe roabe de fructe sau alune de fistic fiind manevrate într-un mod imposibil de către bărbați transpirând și tipând străzi cu căzi de baie strălucitoare, străzi de covoare ("Alo, prietene! Îți dau preț special!"); străzi cu casete de muzică piratată saci de mirodenii și condimente prelingându-și aromele; piramide precare de roșu pentru a fi toarse în suc; bătrâni sorbind ceremonios din pahare de ceai de culoare chihlimbarului, fumând narghilele mirosind a măr și încruntându-se la tablele lor de joc de table. Tarabe cu cârnați și uriașe blocuri de brânză și pește argintiu prins din Cornul de Aur al Bosforului. Bătrâne cocoșate cu ochii înfundați în orbite, învelite în straturi de pături, vindeau farfurioare cu grâu pentru a hrăni legiunile frenetice de porumb - aducători de noroc - la intrarea în Noua Moschee, un tânăr în Istanbul în vârstă de abia patru secole.

Brusc o comotie! Oprește hoțul! Țipe dintr-o tarabă deschisă cu haine și o agitație în mulțime, pe când proprietarul își țipa furios și omul expus a șters-o, izbindu-se de oameni și dându-i la o parte. O gloată de lins pornește instantaneu după hoț, bărbați alergându-l în josul dealului, sărind peste obstacole cu sacoșe de cumpărături zburând alții întinzând picioarele încercând să-i pună piedică făptașului, o femeie bătrână agățându-și bastonul. Spontaneitatea cursei e urmărire, de neconceput acasă, era palpabilă și eu am tipat de bucurie când omul a fost prins de guler în strigăte de entuziasm. Hoțul, înconjurat fără speranță (eu am simțit o undă de simpatie britanică pentru cel mai slab), a fost târât brutal prin mulțime batjocoritoare spre polițistul care tocmai sosea. Și atunci normalitatea a revenit. A

zut această excitare a prinderii unui hoț de
ei ori în două zile și am savurat profund de
ecară dată.

Hoinărind dezorientat și încântat, am
uit cu gustări de la tarabe, atras de arome,
lori și ochii imploratori ai vânzătorilor.
ești dulci de ceai, sărmăluțe în foi de viță,
ietaje cu nuci, dulciuri lipicioase și
baburi. Vânzătorii stăteau pe fiecare stradă
țepușele încet rotitoare cu miel și pui.
oprietarii tarabei cu castane prăjite au
cercat să facă o ultimă vânzare înainte de
închide pentru noapte. Mulțimea curgea în
rul lor și a strigătelor lor. La mal la
minonu rânduri de grătare cu sandvișuri de
ște la grătar illuminate cu lămpi concurau
ntru atenție, abur și fum ieșind vijelios din
ștele prăjit și ardei iuși verde aprins.
aluri ușoare se spărgeau de pereții mării și
porășe mergeau încolo și încoace. Privind
este Bosfor spre malul îndepărtat și Asia
n simțit o atracție aproape magnetică, în
uda fricii. Patru ani de visare și nouă luni
e planificare: pregătirile de a pedala în
rul lumii au fost intense. Dar lucrurile se
ezaseră atunci într-o rutină de viață simplă
e drum. Mă deplasasem spre Australia.
ram gata pentru o iarnă sălbatică. Mă
curam să văd mulțimile din India. Tot
rmul unic și frustrările Asiei așteptau și eu
am atât de gata pe cât aș fi putut fi.

Totuși 11 Septembrie a complicat lucrurile.
Naționalitatea mea a devenit o problemă
ai mare. Țările lumii aveau să se aleagă în
chipe și să decidă dacă erau "cu noi sau
mpotriva noastră" în noul „război împotriva
rorismului". Acesta ajungea filtrat la micul
u în formă de locuri prin care puteam și
în care nu puteam trece. Uși se trânteau în
rul meu pe măsură ce națiunile se așezau
o parte sau alta. Toată planificarea mea
era de nici un folos acum. Nici măcar o
ipă nu mă gândisem înainte la posibilitatea
e a face ceea ce tocmai mă pregăteam să
c. Doream să pot să discut despre asta cu
arah, dar știam că, dacă aș suna-o, sunetul
ocii ei ar fi paiul final care m-ar împinge să
nunț.

Istanbul, "punctul nemișcat al lumii
titoare", era un loc bun de a alege noua
ea direcție. Am decis în final să nu risc a
erge spre est până în Pakistan știind că aș
tea fi întors înapoi la graniță. Am decis că
umai un nebun ar merge spre nord prin
usia iarna. Mai rămânea numai o direcție
schisă - sudul. Și în acest fel hotărârea
ea a fost luată. Am ieșit din Consulatul
rian cu o nouă ștampilă în pașaport. În loc

să continui direct spre Sydney, mă îndrep-
tam spre sud, spre Cape Town. Viram la
dreapta spre Africa.

Australia va avea de așteptat. Mă îndrep-
tam acum spre Africa cu vize pentru
Pakistan și Iran, haine pentru o iarnă în Asia
Centrală și o hartă mare a Asiei. Nu eram
pregătit în mod deosebit. Voi reuși? Voi
putea să reușesc? Pe cine voi întâlni? Ce voi
vedea? Incertitudinea terifiantă era
intoxicantă. Pe drumul de întoarcere spre
casă am succumbat la persuasiunea zâmbi-
toare a unui vânzător de kebab. M-am dus la
o bancă să mănânc, să-mi studiez noua viză
și să respir adânc de câteva ori. Călătoria
mea era din nou pe șine.

Vânzătorul de kebab a venit la mine și a
întrebat prin gesturi dacă poate să se așeze.
M-am tras pe bancă pentru a-i face loc și
s-a așezat. Avea în mână cuțitul lui mare de
lucru.

"Deutsch?" a întrebat.

"England."

"Ah, Michael Owen!" a radiat, tor-
sionându-și umerii și răsucindu-și corpo-
lentele picioare pentru a imita fotbalistul
care-și țese drum printre oponenti. Limba
internațională a fotbalului.

Am răs și am mușcat din kebab, dând un
apreciativ "mmm!" pe când mestecam. El
și-a bătut burtica rotundă aprobator și a
ridicat degetul mare. Bucuria mea pentru
kebab-ul lui a pecetluit în mod evident
prietenia noastră. Și-a întins mâna să mi-o
strângă, prezentându-se drept Erden. I-am
spus că sunt „Alex“, pentru că puține
naționalități reușeau să pronunțe scurtul
„Al“ sau mai neobișnuitul „Alastair“.

"Alex... England..." a murmurat, cu mâi-
nile pe genunchi, dând din cap și privind
spre parc. "doamna Thatcher... The Beat-les...
Lady Dee-aana..."

Dădeam din cap și mestecam, obișnuit să
aud acești ambasadori pentru Britania.

Ca și cum și-ar fi amintit brusc ce se
întâmpla în lume în acel moment, Erden m-
a atins pe genunchi și s-a uitat la mine cu
fața ascunsă în spatele șepcii imitație
Adidas.

"Bin Laden... BUUM! George Bush...
BUUM!" Își mișca cuțitul precum bagheta
unui dirijor pentru a sublinia exploziile,
scuturându-și capul dezaprobator. "Afga-
nistan... BUUM! Tony Blair... BUUM!"

Și apoi a răs din nou.

Kebab-ul meu se terminase acum, i-am
arătat lui Erden noua mea viză siriană în
pașaport. I-am arătat, pedaland din mâini, că
voi merge cu bicicleta spre Siria. A găsit
asta foarte hazliu și s-a întins să-mi strângă
cvadricepșii, verificând dacă eram în stare să
fac ce mi-am propus. În acel moment un nou
client s-a apropiat de standul lui. Erden a
sărit și a alergat înapoi de-a lungul
trotoarului cu cuțitul lui felind aerul. Brusc
s-a gândit la ceva și s-a întors la mine
strigând "Alex! Alex! Siria... BUUM! Ha!
Ha!"

Shish kebab

Ingrediente:

- 1 ceașcă iaurt simplu
- 1 ceașcă ulei de măsline
- 2 căței de usturoi tocați mărunt
- 1 linguriță ardei iute roșu, tăiat mărunt
- 1 linguriță sare
- 1 linguriță piper negru

750 g cotlet de miel, tăiat în cuburi de 2-
3 cm (include ceva bucăți grase)

8 roșii

12 ardei grași

pâine nedospită pita

Mod de preparare:

Se amestecă iaurtul, uleiul, usturoiul,
ardeiul iute, sarea și piperul într-un bol. Se
adaugă carnea și se amestecă bine. Se
acoperă și lasă la marinat în frigider 24 ore.
Se preîncălzește grătarul fierbinte. Se trece
carnea prin țepușe subțiri, alternând bucățile
slabe cu cele grase și legumele. Se unge
grătarul cu ulei și se așază kebabul,
răsucindu-l până când legumele se coc și
carnea a devenit maronie și pătrunsă după
gust. Se umple pita cu carnea și legumele
coapte.

Etapa 5: "Dimineața"

Un om are succes dacă se scoală
dimineața și se culcă seara și între timp face
ce vrea să facă."

Bob Dylan

Diminețile vin pașnice pe drum. Mă
trezesc încet cu lumina zilei, răsucindu-mă
în sacul de dormit, ajustând bocceaua de
haine care are rol de pernă și ațipesc o dată
sau de două ori până se limpezește capul și
sunt gata să încep ziua. Stau liniștit și ascult
sunetele din afara cortului - uneori cîrpit de
păsări, alteori vehicule hodorigind,

literatura lumii

câteodată apă, câteodată liniște. Desfac
fermoarul cortului și simt aerul rece pe față.
Verific vremea și vântul: vânturile puternice
îmi pot strica serios ziua. Ies din cort,
descuț, și mă întind și mă scarpin și casc.
Mă îndepărtez câțiva pași de cort să mă
ușurez și decid dacă vreau cafea sau nu. Nu
am idee ce oră e, dar m-am culcat atât de
devreame încât mă simt odihnit, chiar dacă
soarele nu a răsărit încă. Torn apă din una
din sticlele mele în oală și aprind arzătorul.
În timp ce apa se încălzește împachetez
cortul și sacul de dormit și reprim coșurile
pe bicicletă. Mișcărilor mele sunt abile și
precise. Totul se află la locul său și rutina
mea de împachetare este eficientă și vioaie.
Sunt gata să mă mișc mai departe. Apa
fierbe și stau cu picioarele încrucișate pe
pământ și fac cafea. Amestec în mormanul
de zahăr și întind gem pe câteva felii de
pâine cu lingura. În timp ce mănânc studiez
hărțile, scriu în jurnal sau citesc o carte.
Împachetez arzătorul, ling lingura și scutur
resturile din cană. Mă spăl pe dinți, încălț
șosetele și pantofii, îmbrac cămașa și împing
bicicleta din locul ascuns de campare din
nou pe drum. Un pătrat de iarbă presată este
tot ce am lăsat în urmă. Îmi pun mânușile de
ciclist. Încalces bicicleta, resetez kilometrajul
de zi, adun pe computerul bicicletei și încep
să pedalez. Sunt treaz de aproximativ
douăzeci de minute. Locul de campare este
mult în urmă pe când soarele apare în cele
din urmă de după orizont. O nouă zi a
început.

În românește de
Mihaela Șerbulea

alexander soljenițan

Soljenițan necunoscut

„antrenament“ și pregătire, obținute cu o perseverență și tenacitate neobișnuite.

Cartea **Cu ochii larg deschiși** este alcătuită din trei părți. Prima parte, sub titlul **Drumeagul** (210 pag.), include scrierile în versuri (poezii și poeme). Partea a doua, intitulată **Iubește revoluția** (130 pag.), reprezintă un roman neterminat (din genul prozei de război). A treia parte, sub denumirea **Cu ochii larg deschiși** (20 pag.), titlu dat și volumului în ansamblu, fiind vorba de un eseu de critică și istorie literară oferă o interpretare cu totul nouă a cunoscutei piese **Prea multă minte strică** a clasicului A.S. Griboedov.

Soljenițan, de fapt, și-a început drumul în literatură ca poet. Marea majoritate a creațiilor în versuri a fost compusă oral în temniță (1946-1950) și o mică parte în lagăr (1950-1953). Pe petice de hârtie din captura de război își nota în mare taină fragmente doar de 20-30 de rânduri, pe care le memora și apoi le arunca în foc. Textul tuturor versurilor păstrate în memorie a fost pentru prima dată reconstituit, transcris pe hârtie și îngropat în pământ, în toamna anului 1953 în timpul surghiunului din Kok-Terek (Kazahstan). Acest manuscris a fost distrus de autor în septembrie 1965, după ce KGB-ul a confiscat o parte din arhiva scriitorului. Exista însă, ascunsă de prieteni, o copie dactilografiată a **Drumeagului**, singura ce s-a păstrat. (A existat și cel de al doilea exemplar dactilografiat, care a fost distrus de păstrător în octombrie 1964, imediat după căderea lui Hrușciiov, de ocrotirea căruia a beneficiat scriitorul.)

Romanul neterminat **Iubește revoluția** (cu evidentă tentă autobiografică) era conceput, în intuiția autorului, drept o continuare în proză a **Drumeagului**, urmând ca narațiunea să se desfășoare pe o perioadă mai îndelungată în împrejurările vitrege ale războiului. În timpul transferului de la închisoarea specială din Morfino de lângă Moscova în lagărul de

„munci comune“ de la Ekibastuz (Kazahstan, câteva capitole de manuscris romanului au fost încredințate spre păstrare unei colaboratoare (A.V. Isaeva) laboratorului de acustică ce funcționa în incinta temniței. În 1956, la întoarcerea din surghiun a primit cu recunoștință de la ea cele 5 capitole ale romanului neîncheiat. Scriitorul n-a revenit pentru finalizarea acestui proiect.

Eseul **Cu ochii larg deschiși** a fost scris în 1955, în clinia de boli canceroase din Tașkent unde se trata și unde era peste puțină de-a ocupa cu vreo activitate clandestină.

În deschiderea cărții sunt reproduse următoarele rânduri olografe ale celebrului autor:

„Aici sunt inserate creațiile mele din a temniței, lagărului, surghiunului.

Ele au fost atunci respirația și viața mea. M-am ajutat să supraviețuiesc.

Ele au zăcut liniștit, nederanjate vreme de 45 de ani. Acum, când am trecut de 80, considerat că a venit timpul să le tipăresc.“

Parcursul acestui volum - cuprinzând texte de început, elaborate în condiții conotaționale de excepție - aduce, neîndoios, spor de cunoaștere mai complexă a destinului existential, a concepției, cât și a profilului creator al unui exponent marcant al spiritului lității contemporane. Partea revelatoare a cărții este mai ales descoperirea lui în ipostaza de poet. Vigoarea și incisivitatea versurilor sale același puternic impact asupra cititorului, care au avut la timpul său, acum câteva decenii urmă, și scrierile lui în proză, cunoscute pretutindeni.

Vă oferim un grupaj de poezii, la trecerea cărora, nicidecum ușoară, am avut alături pe doamna Passionaria Stoicescu, binecunoscuta noastră poetă, aducându-i și pe această cale mulțumirile și înalta mea prețuire. (G.I.)

La începutul anului 1999 a apărut la Moscova cartea **Cu ochii larg deschiși** (370 pag.), având pe banderola atașată de volum înscrisul **Soljenițan necunoscut**. Eveniment editorial remarcabil, urmat la puțin timp după sărbătorirea (11 decembrie 1998) a 80 de ani de viață ai marelui scriitor rus. Textele inedite (versuri, proză, critică și istorie literară), date atunci publicității, au fost concepute în împrejurări crâncene inimaginabile de conspirativitate între zidurile temniței (1945-1953) și în pustiul surghiunului (1953-1956). Ele constituie o tulburătoare mărturie a procesului de înfîrșire a ceea ce putem defini „Fenomenul Soljenițan“. Cartea, la care ne referim, schițează, în esență, prin procedee poetico-literare și ale limbajului imagistic propriu lui Soljenițan, motivele, problematica, mesajul și concepția, ce ulterior vor fi expuse, dezbătute și dezvoltate pe larg în monumentală sa operă. **O zi din viața lui Ivan Denisoviici**, cu care scriitorul a debutat în 1962, a avut, cum bine se știe, o rezonanță planetară, era o creație de certă maturitate. Autorul poseda deja

literatura lumii

Prin două gratii

Tu - ca o tânără proaspătă ești!
Îmbujorată din fire.
Sub al dragostei har înflorești,
Stai dreaptă! Și scoate-ți, iubire,
Inel de logodnă subțire.

Nu știi ce-nseamnă a aștepta.
Rece. Durere. Uscarea ta.
Omul poate renunță la el?
Nu-s un an, trei sau cinci de-ai mai sta,
Și-ncă cișpe din crudul măcel!

Va fugi din obraz roșul foc.
Greu și ger te vor roade urât.
Nu jura, nu promite deloc!
Șapte ani - e ca-n basme soroc.
Dar și-acolo n-aștepți chiar atât...
1947

Năvală de ție scrisul - taci
Și-n clocot dacă dă -
tu buzele să nu-ți desfaci.
Doar singur, văzu-ți poate tresări.
Pe nimeni, nimeni, nu te bizui,
Când cu creionul vrei să scrii:
Toate-ale ocnei calea mi-o ațin.
Dă, Doamne, mințile să-mi țin!

Poeme eu n-am scris nicicând s-amuz
cu-al meu discurs,

Nici de elan pândit
Și-n percheziții câte-au fost,
nici vesel le-am dosit -
Eu, cumpăratu-mi-am prea scump al
poeziei liber curs,
Poet să fiu pe drept,

prea crâncen am plătit! -
Întreaga tinerețe mi-a dat-o în zadar
Însigurata mea soție în zece ani de-amar,
Prin pruncii-al căror scâncet

n-a fost să se, audă,
Prin moartea mamei mele de foame
și grea trudă,
Prin furia-n anchete, ades bătut sălbatic
Și prin salahoria în lutul roșiatic.
Muncă de chin, tăcută, în trudnic șlefuit,
La zidărie iarna, iar vara la topit -
Asta de-ar fi măcar un preț la tot
ce-am scris!

Dar pentru el, poeții viața lor și-au dat,
Care-n Solovki, sumbrul,

în vuietul de-abis,
Care-n Vorkuta rece, ucis nejudecat
Iubirea și mânia, plânsu-mpușcat

ce doare,
S-au adunat în pieptu-mi
să dăltuie-n vecie
Povestea cu vers trist și nerăzbuătoare,

Căușu-acest de rânduri firave-aproape
o m

Chin trudnic! Îmi e peste puteri
povara gre
O viață, numai una, de-ajuns e
plătesc?

Și oare care veac din țara mea
A fost atât de gol în zâmbet femeiesc
Și-n plâns de poeți,

plin cât nu se cere
O, versuri, versuri! - pentru ce
n-am putut a

Armă de rășină ne-au dat
căzând păduri

Le datorez azi viața! Cu vers ca aripi
Îmi port firavul trup peste ai ocnei mu
Cândva, în sumbru-ndepărtat surghiun
Ajunge-voi să-mi lepăd

memoria tortur
pe-i filă, ori pe-o scoarță,

ori într-un șip s-o p
Și să-i dosesc povestea sub cetini,
în zăpa

Dar dacă e otravă în pâinea ce-mi vor c
Dar dacă bezna, mintea-mi
va-nnegura depl

Fie să mor acolo și nu aici, cumva!
Dă, Doamne mințile să-mi țin!

Rusia?

Ant Rusii multe în Rusia,
ici, Rusii divers se-arată.
oi - splendidă - caligrafia-i,
rcă o scrijelim în piatră:

Rusia! "... Nu de Blok, se pare,
escrisă azi răsari fiesc:
intre ai mei ca niște fiare
a, Rusia, n-o mai gălesc...

ne negrăită fericire,
e-aș da cu-adevărat de-un rus,
t-l strâng în brațe cu iubire.
a-s prea puțin... Unde s-au dus?

bia sămânța lor mai crește,
bia mai arde stirpea lor,
niar și la ocnă, mișelește,
onduc netrebnicii cu spor.

aut prin gândul ca o ceață -
are, în cărți, chiar au mințit?
u, nu, mi-e clar ca-n dimineață,
e ruși de-ai mei am întâlnit!

-atât i-am îndrăgit că, iată,
în lume risipiți ca bobii,
aș aduna din calea dată
e Vâmi, Indighirka, Obi...

usia! Văz și-auz sunt pline
e Rusii ce n-ar semăna.
ar cea mai dragă pentru mine -
ai, unde ești, Rusia mea?

usia sufletului mare
pătimaș, și șugubăț,
pragurilor primitoare,
mbelșugatului ospăț,

nde la rău nu îți vor da bine,
ar bun cu bun îți vor plăti,
nde cei blânzi și cu rușine,
nintiții nu-i vor cotropi?

nde cel dur la-ncăierare
u dă cumplit în cel căzut?
nde nu uiți la vreo ocară
i-n viață mama te-a născut?

nde nu-i luat în răs oricine
ră un Dumnezeu al lui?
nde trecând praguri străine,
redința ta va fi întâi?

nde nu-i galbenul pogrom -
ecapitări fără apel?
nde zărește omu-n om
i nu-i mai rău ca însuși el?

nde robia nu și-o cer
t trebuință cei de rând?
nde nu-s morții duși în cer,
nde cei bravi n-au gâtul frânt?

nde-i păstrat ce s-a trăit,
ră să nu se-nece-n praf?
nde cuvântu-n zbor clădit
imâne colorat și grav?

nde știind ce-i rău sub soare
ce-i la noi atât de bun,
u se dispută-n disperare
a doar al nostru-i cel mai bun?

Vremea ispașei a venit
Pentru-ngâmfați și pehlivani,
Pentru-acel bine azvârlit
Cu murdăria din lighean.

Semnul tătarei moșteniri,
Molima roșie, spurcată,
E-n toți! O, de n-ar deveni
Rusia triplu blestemată.

Cu lume - milioane-n poală,
Fragilă ești și prăpădită,
Unică Rusie, reală,
Și, momentan, neauzită.

1952

Poeți ai Rusiei! Singur în durere
Și hăituit în chin, la voi gândesc!
Prea iute-mi veni ceasul, ceas de fiere,
Al nimicirii ceas, ceas mișelesc.

Nu ne-au fost dați anii cumiști și copti,
Când ceața vorbei piere diafan, -
Doi dintre-ai noștri în duel sunt morți,
Al treilea - căsăpit de musulmani.

Cu Pușkin începând, fără măsură
Pieirea ne-a pândit în chip și fel:
Demență, moarte vie, prematură
Ori poate-o inflamare-n cerebel.

Un spânzurat, un surghiunit în mină,
Alții uciși de un cerchez bocciu.
La Petersburg n-au zilele lumină,
Iar la Lubeanka ceru-i plumburiu.

Poeți ai Rusiei, ciuma ni se-ntâmplă?
Din ceară moale trupul vă e dat?
Unul - în ștreang, altul - pistol la tâmplă,
Altu-n Narâm, al patru-lea-mpușcat.

Cum să-i cuprinzi? Și diamante cine
Din craniile zob va aduna?...
Nebun sunt! Sub pământ m-am târât bine
Să le păstrez în versuri câteva, -

Și iată-le! - desfac mâna sătulă:
Mie - doar moarte! Cine va-ncălca
Pragul crescut precum o tarantulă,
Tentaculele ei l-or sugruma...

Cinci martie

În douăzeci? În trei'spe? În care veac
să fiu?

E-un cort? Și țeste goale, îndestul!
Kok-Terek cel roșcat, și sumbru, și sașiu
E-n calea morții Marelui Mogul.

Smulgându-și de pe cap acele cușme roșii
O Asie absurdă plânge-un Iusuf-ciupit..
O, unde ești tu, ocnă? Și frații bățăioșii!
Să fim acum - și-aicea. Cu ei -
la trăncănit.

Pe el doar l-am urât așa ca pe un morb.
Plin de păcat? Bătut de Dumnezeu?
Diavol ce ești! Ce simți când ieși
din corp,
Deși de carne te-ai ținut din greu?

Că nu mi-am scos căciula,

se uită toți ciudat,
Dar negru îmi e chipul,
port lagăru-n obraz.
Păcat că de vendeta rusească a scăpat,
Ne-ai dus pe toți, tu, diavole, de nas!

Sărit-ai de calende în martie-întâi țarist,
Nici idele lui Cezar n-ai apucat în martie!
... Barăcile din lagăr au panglici, festivist,
Și glas de crainic fals

se-mprăștie departe.
1953

Cuvânt de despărțire

Doar gândul ăsta mi-e insuportabil:
prin trâmbița de comic EsEsEr,
numele Rusiei astfel sesizabil
va fi în lume șters și efemer.

Nu se va ști lumina, jucăușa,
din geniul celor ce-au căzut pe drum -
și mult din veac va geme sub cenușa
cuptoarelor din Vorkutá, Narâm...

O, prin de Fier Cortină te strecoară!
O, strigă prin gârliciu străveziu:
Cu pușca scurtă dă de veste iară,
Că viu e trupul Rusiei, încă viu!

Triumvirilor

N-am temeri! Ca-n legile firii
De-i scris, să fiu osândit
Mă tem doar de voi, triumvirii,
Degeaba să nu fi trudit.

literatura lumii

Voi, trei, pentru care datornic
Sunt cu ce-i bun - mă scrutați.
Cândva, chiar nespuse statornic
Voi ști sentința ce-mi dați.

Ca Pușkin, voit-am, de bezne
Să spun - chinu - îl fac luminos,
Mizeria vieții, ce lesne-i,
S-o vezi când scârbit, când duios.

O diamantină sclipire
Să simt în destinul mărunț,
Precum Dostoievski la fire,
Nimic să nu cruț din ce sunt;

Dar tandru la sclipățul care
E-n sufletul altuia clar,
Că-n lume nu-i vină, trădare,
Ca Tosltoi am vrut să declar,

Ca tot ce-a rodit a mea până
Să fie-ntru bine, nu-n rău.
... De-a fost sau n-a fost truda-mi vană,
O știe doar Dumnezeu.

1953

În românește de

**Passionaria Stoicescu și
Gheorghe Barbă**

Poezia este, în același timp, Cenușăreasă și Împărăteasă

Erudit, enciclopedist, o personalitate remarcabilă a științei și literelor franceze, savantul Denis Buican Peligrad, care s-a stabilit din 1969 în țara lui Molière, revine de fiecare dată în țară, pentru că aici se află strămoșii lui. Deși s-a născut la București, dragostea lui rămâne Mărginimea Sibiului, unde tatăl său, Dumitru Peligrad, a fost un mare filantrop. De altfel, printre strămoșii săi direcți se află citorii uneia dintre primele școli sătești românești - Școala din Săliște - și ai Bisericii Mari din Săliște, înființată încă de pe vremea lui Mihai Viteazul. În Franța, Denis Buican Peligrad a avut o carieră de excepție. În 1970, la un an de la plecarea din țară, era doctor în științe naturale al Facultății de Științe din Paris, iar din anul 1983 devine doctor în litere și științe umane al Universității Sorbona. Autorul teoriei sinergice a evoluției și întemeietorul unei noi teorii a cunoașterii, biognoseologia, este prezent în toate marile dicționare ale lumii. Doar un singur român mai figurează alături de el. Este vorba de savantul Emil Racoviță. Dar ceea ce este admirabil în cel mai înalt grad la acest eminent savant este spiritul său liber. Cred că Denis Buican Peligrad este printre puținii oameni liberi ai planetei. Nonconformist, „prea“ lucid și „prea“ critic, Denis Buican Peligrad incomodează tot ceea ce înseamnă mediocritate, prostie, lașitate, indiferent de culoarea politică și ideologică. În ultimul timp el a revenit de mai multe ori în țară. Să nu uităm că aici i s-au publicat câteva dintre cărțile sale de referință: *Biognoseologia - evoluție și revoluție în cunoaștere*, *Revoluția*

evoluției, *Dicționar de biologie*. Din 2004, la Editura CD Press i-au apărut volumele *Evoluția lumii vii și Spice. Poeme vechi și noi*, iar în toamnă îi va apărea un volum de memorii, *Viață sfărtecată în Răsărit și Apus*.

Irina Budeanu: Am avut prilejul să dialogăm de mai multe ori când v-ați aflat în țară. Pentru că cei mai mulți vă cunosc mai ales în ipostaza de savant, doctor în genetică și întemeietor al unei noi teorii a cunoașterii, biognoseologia, voi încerca să le dezvălui cititorilor o altă fațetă a dvs., cea de poet. Și, în acest sens, vă întreb cum este privită Poezia în lumea din Apus și Răsărit?

Denis Buican Peligrad: Odinioară Poezia stăpâna inimile spațiului carpatic - spațiul mioritic scump poetului Lucian Blaga fiind fertil și generator de forme autentice fie populare - purtate în suflet din gură în gură -, fie încredințate hârtiei.

Acum și aici - ca pretutindeni - Poezia a devenit o Cenușăreasă pentru slujitorii Vițelului umflat în Boul de aur al parvenitismului triumfător. Când timpul se măsoară numai în bani - atât în Apus, cât și în Răsărit - Cenușăreasa este lăsată la vatra rece a inimilor împietrite și îndârjite într-o luptă pentru existență în care de multe ori un mediu corupt privilegiază ce este mai josnic în natura umană.

I.B.: Poezia este și altceva decât o Cenușăreasă urgisită?

D.B.P.: Chiar dacă pentru inimile seci și sufletele moarte Poezia nu-i decât o Cenușăreasă urgisită și disprețuită, pentru oamenii de omenie, demni de acest nume, o viață fără Poezie ar însemna o noapte veșnică lipsită de lumina Luceafărului și de stelele - făclii care ard în bolta Mioriței... luminând sufletele însetate de apă vie. Poezia domnește ca o Împărăteasă și încolțește în inimile și mințile vrednice s-o înțeleagă.

I.B.: Care este ultimul cuvânt: Poezia Cenușăreasă ori Împărăteasă?

D.B.P.: Poezia este în același timp Cenușăreasă, și Împărăteasă. De veghe ca Cenușăreasă la vatra străbună și alegându-și boabele de lumină din stelele și lucefele cerului, este Împărăteasa care inspiră accente extraordinare strămoșului trac Orfeu, a călăra înfiora frunzele arborilor și îmblânzește fiarele și care, poate, de atunci înainte este stare să atingă coardele cele mai profunde ale sufletului omenesc. Fără suflul suprem al Poeziei, viața stearpă și absurdă n-ar născuți merita să fie trăită într-o lume năruită și pecetluită de semnul Nimicniciei.

I.B.: Știu că la toamnă veți reveni în București. Care este motivul acestei vizite?

D.B.P.: În cursul lunii octombrie, Editura CD Press, care mi-a publicat în ultimul timp cărțile, va ieși de sub tipar un volum tot special. Este vorba despre *Memorii viață sfărtecată în Răsărit și Apus*, în care pun orologiile la ora adevărată a istoriei personale, și generală. Lucrarea va fi bine ilustrată și va cuprinde fotografii sugestive parcursului meu existențial - București - Paris -, iar fiecare dintre imagini va avea o legendă. Acest capitol va avea un titlu distinctiv: *Evoluția și involuția în imagini*. Cu siguranță această carte de memorii îi va deranja pe mulți. Sunt curios ce reacții vor avea atât românii acasă, cât și cei din diaspora franceză. Adevăruri incomode, totul privit cu o luciditate necruțătoare.

A consemnat
Irina Budeanu

literatura lumii

Cenușăreasa

„Bob
cu bob
Cenușăreasa
adună luceferi
și stele
Lumină
de ceasuri
mai rele și grele
Când oameni teferi
Robi îs la neferi
cu sufletul zob
Un pic
de Lumină
În Vreme
haină
Când Bezna stă să te cheme
Întru Nimic“.

Cărbune neprihănit

„Neprihănit/cărbune/împietrit/ în adâncul lumii
Strâns în chingile stâncii și humii/schimbă în vremuri chingile
stâncii și lumii
Schimbă în Vremuri străbune/În Beznă de Mit
Cărbune/ pe veci/ împletit în odoare/bătute-n coroane/ pentru
zevzezi/și-n fulger de soare/căzut pe icoane“.

Pierdut pe cărări

Pierdut/pe cărări/umplute/de fum/și de scrum
În țări fără zări
în Lumi cunoscute și Necunoscute
Drumeț fără merinde/nici scut
Ascult
cum/ mor/ stejarii în ghindă
în aburii fără isvor/când/povestea-i sfârșită de mult
și-aud/ piatra plângând/în Timpul-zălud.

Rătăcire

M-am rătăcit/pe potecă
Orbit/de lumină
M-am risipit/ întru tină
Citesc /în veci
Bolții sub țest
Șters - de nesterș - palimpsest...

Bolta-i o sită

Bolta-i o sită/ ce stă să se strecoare/de-acum ruginită
Dăre de soare
Lumina harnică
În rele-i darnică
În lume amarnică/și vreme zadarnică.

Evgheni Evtușenko:

„Gorbaciov începuse să asculte de KGB,
care îi trimitea tot felul de denunțuri despre noi“

Evgheni Evtușenko a stat la Neptun doar două zile și trei nopți. Timp suficient, însă, pentru a lăsa o impresie de neșters tuturor celor care l-au văzut și l-au ascultat recitându-și versurile. Îmbrăcat, ca de obicei în ultimii ani, în culori fistichii, pentru a compensa astfel, după cum ne mărturisea odată, o copilărie tristă și o tinerețe penoasă, el a marcat cu prezența sa, insolită din toate punctele de vedere, reuniunea în acest an a scriitorilor români, care i-a conferit prestigiosul și tradiționalul Premiu „OVIDIUS“. O distincție ce răsplătește, fără îndoială, creația de peste o jumătate de secol a acestui artist excepțional (poet, prozator, eseist, regizor și actor de film), dar care onorează, în același timp, și breasla noastră scriitoricească.

Ca unul care mă ocup de câțiva ani de aducerea sub ochii cititorilor români a unor din operele sale de vârf (culegerea de poeme *Mierea târzie* - 2006, și romanul *Să nu mori înainte de moarte* - 2007, ambele cărți tipărite de Editura CD RESS, condusă de Costin Diaconescu), am reușit să aflu o mulțime de amănunte, unele amuzante, altele de-a dreptul halucinante, din viața marelui scriitor rus, care călătorește de peste un deceniu în Statele Unite. Și totuși, și la această întâlnire de la Neptun, a doua față în față, după aceea din vara anului trecut, de la București, am avut privilegiul și bucuria de a cunoaște o mulțime de alte aspecte inedite din viața lui Jenia, așa cum m-a obligat el să-i spun, și, mai cu seamă, să pătrund nesperat de tânc în psihologia și în tainele de scriitor ale acestui siberian planetar, pe cât de agil în aparență, pe atât de stăpân pe sine și pe uneltele sale.

Ca să putem sta mai în voie de vorbă, în condițiile în care era încolțit tot timpul din toate părțile de microfoane și de camere de luat vederi, el mi-a propus să luăm nișul câteva ore de la programul oficial și să ne retragem pe plaja de la Neptun, sub soarele de foc al acestei veri neobișnuite. Zis și făcut. La întâlnirea noastră „de înă“, am invitat-o și pe doamna **Alexandra Fenoghen**, redactor la Radio România Internațional, ale cărei limbi materne sunt, deopotrivă, româna și rusa. Și astfel, distinsa mea invitată a înregistrat și a tradus în întregime discuția de câteva ore pe care am avut-o cu genialul scriitor rus, pe nisipul fierbinte de la Neptun. (Ș.D.)

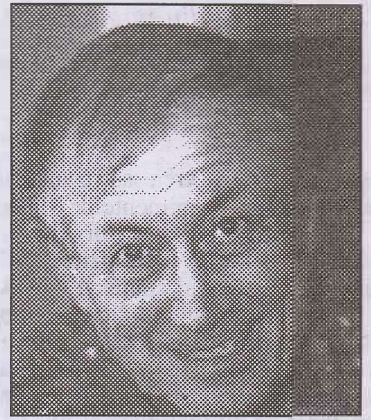
Ștefan Dimitriu: Dragă Jenia, deși ești cunoscut, de decenii întregi, ca unul dintre cei mai mari poeți ai lumii, mai ales ai criticii, chiar și pe la noi, care se reabă și astăzi: este Evtușenko un urmaș al lui Esenin sau al lui Maiakovski? Ca și cum n-ar putea să admită faptul că ești, tu și simplu, tu însuși. Cât de justificată ți pare întrebarea? Dacă vrei, poți s-o nori și să trecem la altceva.

Evgheni Evtușenko: De ce s-o ignor? Mi-mi place foarte mult să găsesc și mă aplec grozav la cocteiluri. Iar când fac treaba asta, încerc să combin ingrediente care par imposibil de pus împreună. Sau poate c-ar putea să-ncep cu altceva. Cel mai cunoscut autor din Gruzia, David Mamulașvili, mi-a povestit următoarea istorioară: la începutul secolului trecut, copil fiind, a fost trimis la o școală elvețiană, pentru a studia arta întocmirii buchetelor. Profesorul lui era un bețivan, dar putea să dea peste cap, dintr-o dată, 12 labe de bere, umbla îmbrăcat mereu în niște pantaloni soioși, din piele întoarsă, și cânta tot timpul melodii tiroleze. La un moment dat, băiatului de numai 15 ani i s-a făcut dor de-ai păi și i-a spus profesorului: „Cred că am vătat tot ce se putea învăța. Vă rog să-mi dați diploma și să-mi permiteți să plec acasă“. Elvețianul stătea, în momentul acela, pe o bancuțică care despărțea grădina de flori de cea cu zarzavat. Și-i spuse: „Improvizează-mi pe lângă un buchet!“ Băiatul a cules un trandafir alb, apoi s-a aplecat în partea cealaltă a grădiniței și a rupt din grădina de zarzavat câteva țepușe de sfeclă, învelind în frunzele acelea

cu nervuri liliachii, asemănătoare venelor omenești, trandafirul auriu. Îmi închipui frumusețea buchetului. Elvețianul i-a dat imediat diploma. Pentru că băiatul făcuse chiar mai mult decât îl învățase el: combinase ceea ce părușe până atunci imposibil de armonizat. Pe scurt, și eu am făcut același lucru în versurile mele: am îmbinat diferite stiluri, ale diferiților poeți, cum ar fi Maiakovski, Esenin, Pasternak, mai puțin Severeanin. Cum să-i fi ignorat, dacă m-am născut după ei și-am început să scriu sub influența lor? Ei înșiși, dacă s-ar fi născut după mine, ar fi fost influențați de Evtușenko. Cine nu înțelege asta nu știe nimic despre modul în care evoluează literatura. Și, iubindu-i pe toți, am devenit și autor de antologii de versuri; pentru că, dacă un om are un gust estetic limitat și îi place numai un anumit fel de a scrie poezie, el nu poate deveni autor de antologii. În alt fel, țipaș putea spune că orice poet demn de luat în seamă este, cu sau fără voia lui, un fel de antologie a marilor poeți de până la el. Cel puțin a celor din limba în care scrie.

Ș.D.: Dar când e vorba de proză? Pentru că despre asta vreau să vorbim la început.

E.E.: Același lucru! Mi-am dorit întotdeauna ca fiecare lucrare a mea, inclusiv romanele, să fie la fel de surprinzătoare și de insolite în modul de armonizare a contrastelor. Începând cu primul meu roman, *Dulce ținut al poamelor*, care este și roman politic, și roman autobiografic (tânărul geolog sunt chiar eu!) și care, în mod neașteptat, cuprinde și povestea președintelui chilian Allende. Pe

vreamea când scriam romanul, tocmai se bombardea palatul acestuia, iar el azea să-și găsească sfârșitul în acel măcel. În general, cartea asta este închinată Siberiei mele natale, dar există capitole, precum cel cu Allende sau cel despre cunoscutul grup de rockeri Monkees, numiți de mine „Codații“, prin care am încercat tot timpul să extind granițele romanului, ale genului în sine. Sunt acolo și pasaje umoristice, ca de altfel și în romanul *Să nu mori înainte de moarte*, pentru că așa este viața, cu tragedia și comedia amestecându-se tot timpul. Pe principiul acesta am scris și acest roman pe care l-am tradus de curând. El reprezintă, înainte de toate, spovedania mea personală. Din care cauză am avut neplăceri cu editorul meu american. Iar eu m-am dovedit, în acele împrejurări, un om slab și am făcut o mare greșală, acceptând înlăturarea capitolului de început, dedicat vieții mele. Și, ce-i mai trist, banii au fost cei care și-au spus cuvântul. Ca să mi-l publice, o editură mai mică mi-a oferit un avans de 10.000 de dolari, dar cea mai mare editură americană, *Random House*, a plusat până la 60.000 de dolari. Și, cum voiam să-mi cumpăr, cu banii jos, o casă în Oklahoma, am acceptat oferta cea mai mare. Iar cei de la editură mi-au impus să elimin cu totul acest

convorbiri incomode

capitol despre viața mea. „De ce?“ i-am întrebat - „Pentru că nu are nicio legătură cu evenimentele ulterioare“. - „Dimpotrivă - le-am răspuns - este foarte important ca cititorii să înțeleagă ce fel de viață a avut omul care le propune romanul său. Cu atât mai mult cu cât autorul însuși este amestecat în cursul ulterior al evenimentelor“. (Este vorba despre puciul de la 19 august 1991, când s-a încercat reînnoirea comunismului stalinist, dar care a dus, în cele din urmă, la destrămarea Uniunii Sovietice). Ei, însă, mi-au spus: „Știți, mister Evtușenko, noi facem reclamă romanelor pe care le publicăm, încadrându-le în diverse categorii: roman politic, polițist, sentimental. Dar romanul dvs. este greu de încadrat, pentru că include toate genurile, având chiar și pasaje satirice. Și - cel mai important fapt - cititorilor noștri nu le plac flash-back-urile, nu le place să privească în urmă, vor ca evenimentele să se aplece tot timpul în desfășurare“. Eu le-am spus: „Păi, în cazul acesta, ce faceți: dați la o parte toată literatura engleză și americană clasică?“ - „Ei, asta a fost demult, cititorul de astăzi este leneș, nu-i place să

(continuare în pagina 34)

crisoare deschisă omnului arujan Vosgianian, vicepreședinte Uniunii Scriitorilor

Prin amabilitatea revistei "Luceafărul" țin să vă aduc la cunoștință etalii strict necesare legate de prima antologie româno-italiană **GELLU NAUM, LA QUINTA ESSENZA / A CINCEA ESENTA** (Treviso, Editing Edizioni, 2006, 312 p., cu un amplu text critic "Pelerin între lumi" și o bibliografie la zi). Numele traducătorului, întâmplător omonim cu subsemnatul, contează mai puțin în vreme ce el nu este Marco Cugno de bună dreptate premiat la Neptun, traducător, printre altele, al lui Norman Manea), dar nici Avramescu, Popescu, Vasilescu ș.a.m.d. Dacă numele traducătorului, zis și italianist, nu a contat și adevărata miză a cărții a fost chiar cele 100 de texte alese în coloana vertebrală a peste 60 de ani de fidelitate față de estetica surrealista creată de André Breton & C.), scrise în premieră absolută unui public italoфон suprasaturat de literatură (de la dolcestilnoviști la avissimi și la și mai noii canibali) și care totuși n-a ezitat să se lase surprins de ineditul acestei cărți de poezie venite din România, vin și vă întreb: ce juriile USR și ASB, în marea lor obiectivitate față cărțile apărute în 2006, au ignorat în chip cinic această performanță, o premieră europeană în rând?

Nimic nu este mai greu decât să convingi un om de afaceri italian din Treviso (alias editorul într-o economie de piață cu reguli implacabile) să investească 10.000 de euro într-un autor român, și pe deasupra și poet, de care n-a auzit în viața lui. Ce l-o fi terminat, în ciuda faptului că Juriul "independenți" de la ICR i-a refuzat dosarul de sponsorizare pe anul 2006 (faimosul program TPS), să aducă o carte-eveniment, inclusiv în condițiile grafice, într-o mie de exemplare care se vând în marile orașuri din orașele Peninsulei, între Treviso și Catania? Ca să nu mai vorbim de faptul că ea a fost expusă la cel mai important târg de carte italian, LA FIERA INTERNAZIONALE DEL LIBRO, Torino 10-14 mai 2007, (poezi imaginile trimise de editor), fiind singura prezență românească la acest distins salon de carte din Peninsula. Antologia româno-italiană

Gellu Naum, **LA QUINTA ESSENZA / A CINCEA ESENTĂ** se vinde alături de cărțile celor câțiva autori români traduși în italiană, cum ar fi Eliade, Cioran, Ionesco, Sorescu, Blaga, Eminescu (antologie de proză), Nichita Stănescu, Norman Manea, Tristan Tzara, Ana Blandiana, V. Ieronim Stoichiță și bineînțeles HRP și Mircea Cărtărescu.

Dar toate aceste argumente și întrebări au rămas străine celor două juriuri mai sus amintite, în pofida ecurilor măgulitoare avute de subsemnatul din partea unor persoane de specialitate precum Oana Sălișteanu Cristea, șefa catedrei de italiană, Universitatea București, scriitoarea Flavia Lepre, ale cărei impresii de lectură au fost publicate mai întâi pe net și apoi, în „România Literară“ nr. 21/2007, Prof. Alberto Castaldino, directorul Institutului Italian de Cultură, Amb. Bernardino Osio, secretarul general al Uniunii Latine (131 rue du Bac, 755007 Paris) scriitorii Luciano Nanni, Paolo Ruffilli ș.a.

Dacă pentru cele două juriuri antologia italiană Gellu Naum n-a existat, cui anume trebuie să mă adresez, dacă nu dumneavoastră, pentru ca această impardonabilă gafă să fie recunoscută și cartea să se bucure de omologarea cuvenită unui mare poet român. Eu nu cred că PEN Clubul ar rămâne insensibil la o asemenea ofertă și nici comisarul european Leonard Orban, că Sibiu,

reacții

capitala culturală a Europei, n-ar putea prețui o astfel de bijuterie poetică, că Fundația Anonimul ar putea întoarce spatele unei asemenea strădanii de reprezentare a unei valori românești durabile în străinătate.

Cu aceeași neștirbită considerație,
Geo Vasile,
membru al USR

Poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Theodore Roethke (1908 - 1963)

Întoarcerea

Deodată se va deschide fereastra
și mama mă va chema
e timpul să vii

zidul se va deschide
și eu voi intra în cer cu ghetе murdare

voi lua loc la masă
voi răspunde grosolan la-ntrebări

sunt în ordine lăsați-mă-n
pace. Cu fruntea în palme
voi sta, voi tot sta. Cum să le spun
despre drumul cel lung
și întortocheat.

Aici în cer mamele
împletesc verzi fulare

zumzet de muște

tata moțăie lângă sobă
după o zi cu șase ore de muncă.

Nu - desigur nu le pot spune
că oamenii
se strâng unii pe alții de gât.

ogica internațională de cucerire a spațiilor, noile tehnologii, noile exigențe de comunicare și definirea ariilor și blocurilor de influență planetară - unele atât foarte recentă - toate la un loc sau în parte au dat un impuls nou, de alte dimensiuni, rolului limbilor în calitate de sisteme integrate sau structuri. Și aceasta pentru că grupurile, grupurile sau structurile de putere de care acestea sunt, de asemenea, și spații lingvistice. Limba - fie că vrem sau nu - a încetat să fie doar un element și instrument major de cultură. Ea se pune astăzi ca un *produs*, iar acest produs se apără pe marea piață internațională de comunicare a „industriilor limbilor“ doar dacă el are o notabilă calitate intrinsecă, dacă face parte dintr-o compoziție și uzul cărora le este indispensabil, dacă „ambalajul“ respectă normele internaționale de calitate și dacă cei care folosesc produsul limbii respective - „producătorii și distribuitorii“ - sunt capabili să pună în evidență calitățile produsului pe care îl propun ca unități internaționale.

Oricât de nepotrivit ar părea, ceea ce am numit mai sus nu este doar o încercare de adaptare la problemele lingvistice la viziunea mondială și industrială la care totul se măsoară în zilele noastre.

Ceea ce determină astăzi o mai mare sau mai mică „capacitate de pătrundere“ a unui produs lingvistic, a unei limbi în general, în marile structuri internaționale de comunicare este, în primul

conexiunea semnelor

loc, caracterul internațional (ceea ce înseamnă în primul rând caracteristicile geografice în care se dezvoltă și demografia) și, în al doilea rând, „greutatea politică și economică“ a comunităților care vorbesc limba respectivă. Un al treilea criteriu, egal în importanță cu celelalte două, este cel care se referă la „imaginea“ grupului lingvistic la care aparțin vorbitorii, iar această imagine pare să fie obligatoriu două fațete și două destine. Prima este necesitatea interne și circulă în interiorul grupului spațiu natural de evoluție; a doua este dincolo de frontierele spațiului delimitat geografic. Această a doua fațetă se confundă cu „imaginea“ a „viziunii“, cu ceea ce cred alții despre

Limba în contextul european actual (I)

mariana ploaie-hanganu

vorbitorii și limba acestora, în timp ce prima înseamnă ceea ce cred propriii vorbitori că sunt, adică suma valorilor, calităților și trăsăturilor culturale pe care ei trebuie să le apere, să le prezinte, să le vehiculeze.

Primele două criterii sunt ușor de determinat: spațiile geografice sunt măsurabile, iar populația poate fi astăzi ușor contabilizată. Observarea spațiilor politice de pe planetă permite un exercițiu de curiozitate creatoare care informează asupra balanței politice actuale. Pe de altă parte, sistemele economice proprii fiecărui spațiu lingvistic se impun prin greutatea specifică (creativitate, producție, schimb de idei și produse) și au un important rol politic. Economii se măsoară, iar datele referitoare la produsul național brut al fiecărui grup geografic sunt date publicității tot așa cum sunt de uz comun și previziunile asupra evoluțiilor lor viitoare. În acest proces *limba - produs* se integrează și ea o dată cu sistemul mai larg din care face parte și căruia, tradițional, i se dă numele de *cultură*.

„Imaginea“ *limbii - produs* este o variabilă aproape necontrolabilă; ea depășește frontierele realului, perturbă exercițiul spiritului critic, determină alegeri de ordin politic. Dacă „imaginea“ *limbii - produs* este pozitivă, ea este de folos sistemului din care se naște; dacă este negativă, poate produce surprize dezagreabile și prejudicii considerabile. O societate care, în afara propriilor granițe geografice lasă, prin neglijență istorică, să fie folosite anumite mărci cu o conotație negativă în ceea ce privește propria limbă și cultură, atunci aceea societate trădează pe termen lung propriile interese și face inutilă munca „agenților comerciali“ însărcinați, de-a lungul timpului, să promoveze și să distribuie în spațiul internațional *limba - produs* ca element cultural major.

Ca factor nemăsurabil, „imaginea“ limbii este o rezultantă a unui proces istoric. Dar nu numai. În plan sincron ic ea este perfect modulară. Imaginile se construiesc, suferă alterări. Schimbate de inexorabila lege a timpului care trece, în actuala noastră eră a comunicării în care trăim, „imaginea“ limbii

depinde de stadiul general al națiunii și, mai ales, de voința politică capabilă să creeze dinamism, să dezvolte structuri în stare să intervină în plan internațional pentru a pune în evidență caracteristicile pozitive ale propriului sistem.

Rezultatul este fără echivoc: limba sau cultura dominantă este cea a economiei dominante. Dar trăsătura dominantă se afirmă în această calitate în măsura în care dispune de „spațiul natural“ (teritoriu, populație) și de recunoașterea internațională a *limbii - produs*. Imaginea pe care această recunoaștere - atunci când ea există - o oferă despre limbă, este neapărat pozitivă, dinamică și, în principiu, capabilă să fie propusă ca model de civilizație și cultură.

Conștiința unei adevărate dimensiuni politice și economice a problematicii lingvistice a apărut, în termeni europeni și internaționali, de puțin timp. De atunci s-a născut o nouă terminologie cu scopul de a prezenta lumii și a delimita, în măsura posibilului, teritoriile unei limbi date ca idiom național sau dominant. Francofonii, anglofonii, rusofonii și toți ceilalți sunt responsabili de crearea marilor spații lingvistice și nu numai, ci, mai ales, politice și economice care favorizează coeziunea, creează știința și terminologia și dezvoltă mijloacele prin care să apere interesele *limbii - produs*.

Întâlnirile politice care reunesc reprezentanți din țările aceluiași spațiu lingvistic au devenit astăzi curente; celebrele de acum, *expolinguas* sau *expolangues* s-au înmulțit: la Lisabona, Paris, Madrid, Geneva sau Milano s-au organizat adevărate „târguri“ lingvistice. În tot acest timp, în plan regional, grupurile minoritare sau vorbitorii unor limbi non-dominante lucrează curajos pentru apărarea propriilor interese lingvistice restrânse. Industria limbilor este astăzi, după cum se poate observa, o realitate.

distanță față de primele cinci (un „pachet“ al anului 1775), într-o oarecare simetrie cu ultimele două scrise pentru pian, mai deosebite, dar „recunoscute“. Chiar dacă aceste două capodopere ale repertoriului violonistic par niște curiozități, care se abat de la așa-zisele standarde pe care creațiile anterioare le vor impune în dezvoltarea genului, pe „interior“ se observă faptul că nici o lucrare „oficială“ nu se aseamănă cu cealaltă, mereu apare ceva nou, semnificativ, de la care se construiesc mai departe. Lanțul acesta evolutiv se poate decela în opera fiecărui mare compozitor și nu vedem care ar fi motivul pentru care Bach sau Mozart nu ar fi experimentat, în opere considerate târzii, alte

muzică

soluții decât cele știute, acceptate deja. Marea lista a concertelor interpretate de **compozitorul** (în primul rând) și violonistul George Enescu aduce dovada faptului ca el a apreciat ca fiind de origine mozartiană aceste două lucrări, pentru ultima compunând și un set de celebre cadențe, primele scrise! Fără a aduce vreun prejudiciu moral metodelor și căutărilor muzicologilor ne putem ralia opiniei enesciene și parafrăzăm replica pictorului Gherasim: „Ar fi bine să mai avem încă două Mozart-uri“.

Corina Bura

disputele care iau naștere și înfierbântă spiritele, legate de autenticitatea sau paternitatea unor lucrări clasice îmi reduce în memorie un schimb de idei purtat între pictorul Paul Gherasim și sculptorul de artă Radu Bogdan cu prilejul organizării unei retrospective „Ion Andreescu“, decise aproximativ cu 30 de ani în urmă, la care au fost expuse și tablouri din colecții particulare. Expertiza de laborator a confirmat autenticitatea lucrărilor pictorului cum că un exponat care ar fi ocupat un loc pe panourile muzeului ar fi autentic, la care criticul, rival în opinia mea, ar fi răspuns: „Ei bine, ai dreptate“, la care a urmat contrareplica: „Am dreptate amândoi, mai bine am fi avut încă un Andreescu“. Lucrurile devin cu atât mai complicate în ce privește creația muzicală în absența documentului sonor și lipsa partiturii originale. Asemenea lutherierilor care aveau școli-ateliere - nimeni să nu-și

închipuie că Stradivari a construit în totalitate faimoasele, în același timp numeroasele sale instrumente - sau marilor pictori, muzicienii atrăgeau prin forța împrejurărilor admiratori, elevi, adepți, învățăcei, discipoli, unii asistându-și maestrul de-a lungul întregii vieți, în cazul inexistenței unei familii sau interesate doar de banii ori avantajele care cuantificau mai mult sau mai puțin meschin efortul lui creator. O „facțiune“ a cercetării muzicologice contemporane și-a făcut un adevărat titlu de glorie din depistarea neautenticității unor ópusuri din creația bachiană, dar mai ales din cea a lui Mozart, lucrări pe care înaintașii le-au catalogat ținând cont de evenimente biografice/istorice și de bunul simț. În cazul în care am putea accepta „contribuția“ unui Leopold Mozart (tatăl lui Amadeus), Süssmayr (ultimul mare prieten și discipol), Michael Haydn sau Philipp Emanuel Bach, nume ca Abel, Raupach, Reutter, Starzer, Kracher ș.a. nu ne spun prea mare lucru. Aceeași agitație se produce la auzul ultimelor două concerte pentru vioară, catalogate nr.6 (în Mi b, 1776, 1780?) și nr.7 (în re, 1777) scrise la o oarecare

Orbitor = Cărtărescu = Totul = Nimic

mihai iovănel

Abia apărut pe piață, volumul al III-lea al **Orbitorului** a stârnit numeroase controverse. La textul publicat în „Gândul” (semnat de Mihai Iovănel) - pe care ne permitem, cu încredința autorului, să-l reproducem, reacționează colaboratorul nostru Ioan Suciu.

Menționăm că, în toamnă, după cum veți descoperi și în acest număr al „Luceafărului”, intenționăm să realizăm o anchetă despre cele mai importante trilogii, apărute în ultimii ani.

Vă invităm la dezbateri.

Redacția

Mai multe imagini...
„Sunt matur, adică imbecil, adică obosit”: iată-l pe Mircea Cărtărescu surprins într-o operațiune de autofilaj

reacții

în „Orbitor. Aripa stângă”. Din 1996 până azi a avut timp să se relaxeze. N-a făcut-o. Bine a făcut: azi e mai matur și, pe cale de consecință, a mai turnat 600 de pagini în ariergarda primelor două volume.

„Orbitor” este „o carte ilizibilă”: aceasta este intenția (ipocrită) cu care pleacă din block starturi. O carte ilizibilă, care spune Totul, un mega-uter, o gaură neagră cu coperte, în care pluriversul se clocește strâns și sistematic lipit de cortexul aceluși orice și al aceluși zero care este Mircea. Absolut remarcabil e faptul că individul acesta cu nume scurt, Totul, nu e nici o secundă un factor de stres pentru MC: MC face din el o ipoteză de lucru în numele căreia toamnă în „Orbitor” ficțiuni în toate formele, culorile și dimensiunile (2D, 3D, 4D etc.). Unele-s nasoale: de pildă, din categoria ficțiunilor 2D amintesc fasoanele textualiste și autoreferențiale - cheștiile clefite de toată generația anilor

'80 (adică acum vreo douăzeci de ani).

În ceea ce mă privește, le-aș expectora cu drag din corpul valid al trilogiei - după cum veți vedea, nu numai pe ele.

„Orbitor”-trilogia reușește să performeze major abia începând cu nivelul 3D al discursului. Acel nivel în care MC uită de duduile textualiste și dă ce are mai bun: o sinteză unică între realitatea ceașistă sută la sută, percepția ei infantilă ca trucaj sută la sută și optimizarea lor într-un discurs, într-o operație de marketing ficționar sută la sută. Intersecția halucinantă dintre chiloții tetra ai regimului și halele de beriliu-acvamarin care subîntind cele mai ratate zone ale Bucureștiului ceașist este elocventă pentru stass-ul formulei: MC obține dintr-un gest scurt, a la Mobius, sinteza arhivei ceașiste, a ficțiunii pure, creșterea vânzărilor și proliferarea edițiilor.

„Orbitor. Aripa stângă” (1996) a fost un experiment impecabil, transformat instantaneu în standard valoric, respectiv în clișeu imitabil. Avea totuși o problemă: o să revin rapid la ea. După „Aripa stângă”, „Corpul” (2002): un text care reușește să se mențină într-un standard HiQ, dar care, din perspectiva boom-ului inițial, apare ca o armă cu care s-a tras deja. Efectul de insolit provocat de primul volum se moleșise: cum nu poți să te miri de două ori de același lucru, iar Cărtărescu rămăsese cam același, q.e.d.

Singurul cuvânt greșit în volumul al treilea („Aripa dreaptă”) este cuvântul „Sfârșit”: „Sfârșitul cărții”. Cuvântul ăsta n-are un loc al lui în „Orbitor”. Poate să stea la începutul primului volum sau la finalul celui de-al treilea: fie și doar pentru că Mircea Cărtărescu nu termină cartea (construcția ei avortează din premise posibilitatea oricărui sfârșit de tip ghilotină), dar termină de rezolvat problema de care vorbeam că apărea în volumul no. 1.

Problema se numește Mircea Cărtărescu sau, mai bine zis, megalomania lui Mircea Cărtărescu. Prin „Orbitor”, MC ridică un splendid eșafodaș de mistere și de întrebări. Răspunsul pe care sfârșește prin a li-l da în volumul III (schițat deja în volumul I) este unul singur: Mircea Cărtărescu. Regret, dar răspunsul este

greșit.

Așa cum greșit (deși genial) era filul lui Leni Riefenstahl cu Olimpiada 1936 de la Berlin: etala spectacolului în forme perfecte, generând propoziții perfecte ale mișcării, numai pentru suprascrisie peste ele figura cu mustăți fluture a Fuhrerului.

În „Orbitor” I+II+III, Cărtărescu moștește nașterea Lumii doar pentru a face din placenta ei mască cosmetică. Convoacă toate splendorile Realului Imaginarului doar pentru a le reduce la sine. Într-un proces de onanie pură, șase pagini geniale doar pentru a ajunge la: Mircea Cărtărescu, sunt Tatăl + Pruncul + Porumbelul, sunt Allah și Iehova, Începutul și Sfârșitul, sunt Totul.

Doar că, atunci când Cărtărescu încapățânează la modul compulsiv narcisist să reducă Totul la Mircea Cărtărescu, Totul are proasta inspirație a se conforma. Iar Mircea Cărtărescu are un suport fragil. Aspirat de vortexul lui Totul se voalează.

Cărtărescu este un geniu și un retardat. Este un geniu pentru că este un geniu. Este un retardat pentru că, în afară de a-și pune geniu în pagini strălucitoare, nu știe ce să facă cu el. Rămâne în urma lui; e decalată reușește performanța de a-i fi inferioară. Poate imagina o lume, dar Totul ce face pe urmă este să o schimbe, ca Dăbule Prepeleac, pe ceva derizoriu: o oglindă. Care-l reflectă doar pe MC. Avea nevoie de o oglindă? Nu: pentru că Mircea Cărtărescu este orb ca o cârțiță și, dincolo de acea sensibilitate extraordinară, umedă și clișeu fotografic, prin care creierul recepționează & prelucrează semnalele realului, tot ceea ce el „vede” este Mircea Cărtărescu. În regimul „Orbitor”-ul oglinda este un omologator redundant și inutil - și asta nu doar pentru că plimbat-o dintr-o carte în alta.

Era șansa lui Mircea Cărtărescu să sări peste umbra lui Mircea Cărtărescu și să ratat-o. Se zice că nimeni nu poate să scape peste umbra lui. Și ce dacă? Știam asta din partea lui Cărtărescu așteptându-l să infirmare. Cărtărescu ar fi trebuit să execute acest salt imposibil. Nu a vrut să a fost în stare? Nu contează. Contează că nu a făcut-o. A ratat Grandios, parcă mai are vreo importanță? Orbitor I+II+III rămân, desigur: doar că umbra care o aruncă e doar umbra lui Mircea Cărtărescu. Nu e Umbra.

mihai.iovanel@gandul.ro

1) **Bilă-mandă-bilă**
(Andrei Băleanu)
Editura
Palimpsest

2) **Sunetul pietrei**
(Iacob Roman)
Editura
Palimpsest

3) **În v(o)ia gândului**
(Romulus-Iulian Olariu)
Editura Prier

Videoclipurile publicitare care întrerup, chiar în momentele cele mai importante, filmele, talk-show-urile, uneori și știrile, se încadrează în genul comercial de producții de media. Într-un timp scurt de difuzare îi obligă pe creatori la o maximă concentrare pe idei, pe transmiterea unui mesaj: „Cumpărați ciocolata Milka!“ sau „Cumpărați-l pe Vanghelie!“ (fiindcă videoclipurile pot fi și electorale). Desigur, în primul rând, nu este nevoie să se spună nimic, să se cumpărați, să se voteze, să se exprime, fiind în primul rând o imagine. Într-un astfel de clip - amă pentru fondurile private de pensii, un bătrân solid și burtos, stă într-un fotoliu uitându-se la ceasul lui cu un cuc, timp ce consoarta sa, în halat vișiniu, privește prin vizor, pândind desigur venirea bășucului cu pensia. Bătrânii locuiesc într-un hol îngust, se vede și o bibliotecă pe o rață, dar au un singur fotoliu, neavând de fapt două, deoarece unul dintre ei este întotdeauna la ușă, privind prin vizor. Se aude tecul cucului de la ceas și bărbatul se ridică din fotoliu ducându-se spre postelnicul de la ușă, în timp ce consoarta trece în sens invers, frecându-și burțile unul de altul și așezându-se pe scaunul celălalt, așezându-se pe scaunul celălalt și așezându-se pe scaunul celălalt. Dacă în povești, în folclor, în relații etc., bătrânii sunt prezentați întotdeauna fiind bătrâni, fie gătind, trebăluind ceva pentru cineva, iar bunicii plimbându-și nepoții, citindu-le povești etc. (nu mai vorbim de perioada

Un „sport național“: marginalizarea valorilor

Ioan Suciu

care se lipi cu suprafața ei cea mai mare de tăblia mesei. Accentul pe astfel de preocupări la niște oameni bătrâni, dar sănătoși, poate înculca ușor o idee foarte primejdioasă: oare asemenea retardați, cu mobilă bună și adăpost burghez, mai merită ceva în plus? Ce să mai faci ei cu un spor de bani?! Să-și mai cumpere niște cutii de chibrituri cărora să le dea bobârnace?!

Un alt videoclip despre pensionari este și mai cinic. Un bătrân și un tânăr se plimbă pe o alee într-un parc. Bătrânul spune că la vremea lui (de om tânăr) a călătorit mult și a trăit bine; dar acum cu pensia lui mică, nu se mai poate duce nicăieri, deși are o groază de timp. În ochii omului clipește lacrimi. În paranteză fie zis, scena este jucată de personaj, deși era mult mai de efect de filmat cu un pensionar oarecare, lacrimile ar fi fost autentice. Tânărul ascultă, cu o privire din ce în ce mai îngrijorată. Dintr-o dată se vede către capătul vieții umblând prin oraș îmbrăcat în zdrențe, căutând prin gunoaie. Dar atunci se aude o voce din off și fața sa se luminează. Pensia privată te salvează... etc., etc. Tânărul se desparte de bătrân, pe care-l lasă în plata Domnului, iar el se îndreaptă spre un viitor fericit. Bun! Dar ce se întâmplă cu bătrânul? Clipul nu mai spune. Cu alte cuvinte, fiecare cu soarta lui. Și acum fie vorba între noi, cine l-a pus pe acel om să aibă așa o vârstă încât să iasă la pensie tocmai în tranziție? „Nu-i nimeni vinovat că are o astfel de soartă!“ se zice în videoclip. Este, cum spuneam, trebuia să facă ceva, să se implice, nu să se nască la voia lui, să trăiască la nimereală când în comunism, când în capitalism și brusc să vrea să stea degeaba pe bani mulți. Așa-i trebuie! De fapt mai avea o soluție, dacă era cu adevărat patriot: să fi lucrat în Securitate, că ar fi avut o pensie de șapte ori mai mare! Putea să vină și la televiziuni să înjure foști dizidenți, cum face fostul general Pleșiță cu scriitorul Paul Goma, și avea și notorietate de vedetă în loc să plângă ca prostul prin parcuri!

În orice videoclip există o latură artistică, fiindcă însuși videoclipul este un gen aparte, ceva între film, televiziune, muzică, efecte sonore și vizuale (trucaje, desene animate etc.) Uneori scenariul, adică ideea, îl salvează și-l face celebru. Deja când este vreo pană de curent în vreun cartier, se spune că a trecut pe acolo Dorel. Iar Dorel este eroul unor clipuri în care se face reclamă la o marcă de coniac. Am înțeles că videoclipul cu Dorel a fost interzis. Nu l-am mai văzut la televizor. Dar în ultimul timp am auzit de tot mai multe pene de curent. Numele lui Dorel este șoptit cu groază în

preajma unor incendii, accidente sau altor nenorociri.

În orice caz, chiar dacă este un gen minor, videoclipul presupune o viziune. Un regizor.

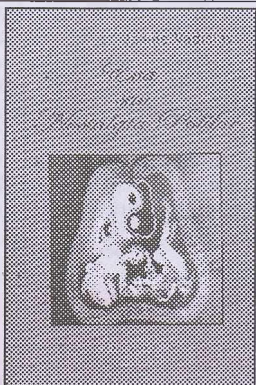
Dacă unii realizatori de videoclipuri nu știu să-și respecte bătrânii, unii comentatori literari nu știu să recunoască valorile. Sau nu vor. De exemplu, Mihai Iovănel este cel mai talentat și valoros scriitor din țară. Ei, vă rog să nu întrebați acum cine este Mihai Iovănel. Este candidatul român pentru Premiul Nobel. Este adevărat că acest lucru nu se prea știe, deoarece Mihai Iovănel nu a spus nimănui despre această candidatură, răzbunându-se astfel pe faptul că nimeni nu i-a spus lui așa ceva. Cu toate acestea, el este un autor remarcabil. Prin „remarcabil“ vreau să spun chiar acest lucru: se remarcă, iese din rând, se distinge de alții. Se distinge prin faptul că „l-a făcut praf“ pe Mircea Cărtărescu într-un articol din ziarul „Gândul“, cu ocazia apariției volumului al III-lea din **Orbitor**, pe care, se subînțelege, Iovănel l-a citit cu ventilatorul, câte 50 de pagini pe secundă. Volumul abia a apărut și are 600 de pagini. Deși spune că a citit cartea, Mihai Iovănel (ce nume drăguț, ai impresia că e vorba despre ceva dulce, micuț și simpatic!) se ocupă de autor. Afirmă că Mircea Cărtărescu este un geniu și un retardat. Că ar fi un geniu, cred că a exagerat. Cărtărescu este un scriitor foarte dotat. Extrem de talentat. Dar poate fi un geniu retardat? Sunt noțiuni incompatibile. Ni-l închipuim pe Mircea Cărtărescu bățându-se în interiorul unei curți cu gratii, purtând doar o pijama descheiată la nasturi, desculț, scoțând limba la trecători? Iovănel ne explică de ce a scris Cărtărescu **Orbitor**, în trei volume. Asta pentru că unii, poate naivi, și-ar putea închipui că a făcut-o din purul impuls al unui scriitor care avea deja o operă în spate, (**Levantul**, **Nostalgia** etc.) și urmarea să-și pună în vârful creațiilor sale o amplă trilogie; nu; Iovănel ne lămurește: a scris **Orbitor** din pură îngâmfare. Citez din articol: „Într-un proces de onanie pură, scrie pagini geniale doar pentru a ajunge la: *Eu, Mircea Cărtărescu, sunt Tatăl + Pruncul + Porumbelul, sunt Allah și Iehova, sunt Începutul și Sfârșitul, sunt Totul.*“

Vai, ce rușine! Deși l-aș asigura pe Iovănel că, dacă el ar folosi cine știe ce „proces“ miraculos chiar de genul pomenit în legătură cu Mircea Cărtărescu, dar ar scrie vreo carte de nivelul celor scoase de acesta, l-aș pune pe primul raft și m-aș bucura foarte mult că pot să-l trec în rândul scriitorilor români importanți!

reacții

munistă, în care pensionarii stăteau la cozi la ușa de la două noaptea până dimineața), în acest videoclip sărmanii pensionari sunt tratați ca niște înapoiași mintali, care se ocupă minut cu minut după poștașul care aduce ștampila la o dată fixă din lună. Un alt videoclip pe aceeași temă, accentuează și mai mult această viziune despre oamenii în vârstă: o bătrână de pensionari stă la o masă din sufragerie, el fixând pe marginea mesei o cutie de chibrituri, dându-i un bobârnac, iar cutia arădă scurt prin aer și cade într-o muchie. Bătrânelul, sprijinit într-un cot, cu fața spre camera juctor, este concentrat total la tot ce face acesta. Bătrânelul, deși avea niște probleme de dioptrie serioase care nu-i puteau permite să scrie nici o scuză pentru greșeli de execuție, așezându-se din nou și din nou cutia cu chibrituri pe masa sa, așa fel încât aceasta să aterizeze pe muchie. Bătrânelul, sprijinit într-un cot, cu o mișcare hotărâtă, sălță de la masa (masivă, de nuc probabil) și reușește să-lărâme încăpățânata de cutie de chibrituri

Eva sau
Nostalgia Polilor
(Mircea Vadislav)
Editura Andrew

2) **Aquila non capit muscas!**
(Efim Tarlapan)
Editura Pegasus

3) **Poemozii**
(Stan V. Cristea)
Editura Editura
Muzeul Literaturii
Române

